

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

DANES:

— POGOVORI 61 —

Miha Marinko: SPREMEMBE
GOSPODARSKEGA SISTE-
MA IN NALOGE V TEJ
ZVEZI

Mijalko Todorović: NADALJNI
RAZVOJ GOSPODARSKEGA
SISTEMA TER DRUŽBENIH
ODNOSOV

Nikola Minčev: BANČNI IN
KREDITNI SISTEM

Sobota, 11. marca 1961
Štev. 10. leto XIX

V. KONGRES SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA SLOVENIJE

V OSPREDJU RAZVOJ MATERIALNIH IN DRUŽBENIH ODNOSOV

V Ljubljani je minule dni zasedal V. kongres Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije. V veliko dvorano Gospodarskega razstavišča je v torek jutraj prišlo več kot 700 delegatov in nad 100 gostov kongresa. Med njimi sta bila tudi tovariša Edvard Kardelj, iniciator in idejno-politični organizator Osvobodilne fronte slovenskega naroda, ki bo prihodnje dni proslavila 20. obletnico svoje ustanovitve, ter Svetozar Vukmanović-Tempo, ki je pozdravil kongres v imenu Zveznega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije. Kongresu so prisostvovali tudi predstavniki glavnih odborov Socialistične zveze drugih ljudskih republik in zastopniki Slovencev v Italiji ter v Avstriji.

Po določitvi dnevnega reda in izvolitvi delovnega predsedstva ter komisij je kongres poslušal referat tovariša Mihe Marinka »O nekaterih aktualnih nalogah Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije«.

V torek popoldne in v sredo je kongres deloval v treh komisijah: v komisiji za družbeni sistem in gospodarstvo, v komisiji za politična in ideološka vprašanja in v komisiji za organizacijsko-kadrovska vprašanja. V četrtek dopoldne so se delegati V. kongresa spet zbrali na plenarni seji, poslušali poročila predsednikov komisij, sprejeli resolucijo kongresa in poslali pozdravno pismo predsedniku Titu.

Svetozar Vukmanović

DELITEV PO

DELU IN GOSPODARNOSTI

»Morda ni pretirano reči,« je dejal Vukmanović, »da niso še nikjer ustvarili družbeno-ekonomskega sistema, v katerem je delo do tolike mere svobodno in kjer je človek v položaju, da se dejansko svobodno združuje in da z družbenimi sredstvi za proizvodnjo svobodno ustvarja osebni dohodek v sorazmerju z rezultati svojega dela, kakor je to v naši deželi! S samim tem prihaja človek v središče celotnega družbeno-ekonomskega sistema, ker neposredno vpliva ne samo na povečanje dohodka, temveč tudi na njegovo razdeljevanje, na nadaljnjo razširjeno družbeno reprodukcijo in na ustvarjanje pogojev za zadovoljevanje svojih potreb. Zato preneha upravljanje kot upravljanje z ljudmi in se spreminja v upravljanje s stvarmi, v odločanje o ekonomskih poslih in v vodenje tehničnega procesa dela.«

Ti ukrepi pomenijo tudi velik korak v smeri izenačevanja sredstev in dohodka različnih gospodarskih panog v skladu z doseženo produktivnostjo. Naša težnja je namreč, da odstranimo neupravičene razlike med visoko akumulativnimi in nizko akumulativnimi gospodarskimi panogami. Nujno je, da v interesu delitve dohodka med posameznimi deli delavskega razreda oziroma v interesu, da bi vsem delom delavskega razreda ustvarili čim enakovrednejši položaj, izvršimo izpremembe v delitvi dohodka in izvedemo pretakanje akumulacije iz industrije v druga gospodarska področja. Svetozar Vukmanović je govoril nato o kmetijstvu, transportu in komunalnih službah kot panogah, ki so bile dolgo časa zapostavljene in zaradi tega nezadostno razvite.

Ves sistem ukrepov, usmerjen na znižanje vrste cen industrijskega blaga in zmanjšanje akumulacije v industriji ter na povečanje cen kmetijskih pridelkov, transportnih in komunalnih uslug, ima za cilj ustvariti enake pogoje

za gospodarjenje in poslovanje v vseh gospodarskih panogah.

»Praksa pa nam je že zelo naglo pokazala, da je do dvigovanja cen prišlo ne samo v panogah z manjšimi skladi in osebnimi dohodki, temveč tudi v tistih gospodarskih panogah, v katerih je bilo dvigovanje cen povsem neupravičeno. Ob teh pojavih ne moremo ostati nezainteresirani, tako zaradi življenjskega standarda kakor tudi zaradi motenj, ki jih prinašajo taki pojavi v naše gospodarstvo. Tako dvigovanje cen ni v interesu niti samih delovnih kolektivov, ki so to storili, in sicer zaradi dveh razlogov: predvsem zato, ker delavci niso samo proizvajalci, temveč tudi potrošniki, prizadene vsako povišanje cen, čeprav prinaša podjetju določeno povečanje dohodkov, obenem delavce kot potrošnike. Drugič zaradi tega, ker vsako povečanje cen, ki ni ekonomsko upravičeno, nujno vodi do zmanjševanja proizvodnje in do nepopolnega izkoriščanja sredstev za proizvodnjo. To mora negativno vplivati na ekonomsko poslovanje podjetja in na osebne dohodke delavcev samih, ki so s svojo kratkovidno poslovno politiko to povzročili.«

Tudi ne glede na to, ali je povečanje cen nastalo načrtno ali zaradi kratkovidne politike posameznih gospodarskih organizacij, vpliva v sedanjem trenutku negativno na gibanje življenjskega standarda. Zato je nujno, da se posebej ozremo na ta problem in napravimo določene ukrepe, ki naj nevtralizirajo negativni vpliv gibanja cen na življenjski standard.«

Svetozar Vukmanović je dejal, da imamo realne pogoje, da bo proizvedena planirana količina blaga za široko potrošnjo, in če se bomo čvrsto držali planiranih proporcij v delitvi na osebno, investicijsko in splošno (proračunsko) potrošnjo, tedaj ni nobene nevarnosti, da letos ne bi bilo popolnoma ustvarjeno planirano

povečanje življenjskega standarda prebivalstva.

»Posebno je vprašanje,« je nadaljeval Vukmanović, »kako bo to povečanje cen vplivalo na posamezne dele delavskega razreda, ker se je na eni strani povečala cena blaga, ki ga trošijo širši sloji prebivalstva, na drugi strani pa so se znižale cene samo določenih luksuznih industrijskih proizvodov, ki jih troši relativno ozek krog potrošnikov. — Ta problem še bolj komplicira to, da so se na podlagi delovanja starega sistema delitve dohodka izoblikovali zelo različni povprečni osebni dohodki po gospodarskih panogah.«

Kako je mogoče rešiti te probleme? Predvsem prepušča novi sistem delitve na razpolago mnogo večja sredstva gospodarskim panogam, ki so imele v starem sistemu delitve zelo majhna sredstva. Zato lahko na ta način te panoge povečajo ob samem startu povprečne osebne dohodke. Seveda se gospodarskim panogam, ki so po starem sistemu delitve imele velika sredstva in ustvarjale večje osebne dohodke, sedaj prepuščajo manjša sredstva, in ne bi mogle, pa tudi ni potrebno, da bi v startu povečevale osebne dohodke, ker so že tako nesorazmerno visoki. Njim preostaja, da povečujejo osebne dohodke v sorazmerju s povečevanjem delovne produktivnosti. Kar se tiče gibanja cen in vprašanja, kako odstraniti njegov negativni vpliv na življenjski standard, je nujno uvesti javno kontrolo nad gibanjem cen ter z ekonomskimi in drugimi ukrepi ne dovoljevati špekulativno dvigovanje cen.«

Ko je nadalje govoril o oblikovanju cen, je Vukmanović dejal, da se ne more povsem prepušči delovnim kolektivom. »Na sprotno, tudi v prihodnje bomo morali razvijati sistem družbenega nadzorovanja cen in družbene intervencije glede na cene, na podlagi spremljanja ponudbe in povpraševanja, gibanja cen na

trgu in ugotavljanja špekulativnih teženj ter nedovoljenih oblik povečevanja dohodka z dviganjem cen. To je potrebno tudi zaradi tega, ker imamo primere, ko je lahko povečanje nekaterih cen upravičeno z gospodarskega stališča kot izraz razmerja med ponudbo in povpraševanjem, neupravičeno pa je z družbenega stališča, ker ima za posledico povečanje sredstev, ki jih podjetje dobiva zaradi monopolističnega položaja, gibanja na trgu ter tako ustvarja ekstra profit brez zasluge delovnega kolektiva, kar pa neizogibno ruši socialistične proizvodne odnose.«

Pretakanje akumulacije je ena izmed najbolj bistvenih odlik teh ukrepov, ki so v teku, je poudaril Svetozar Vukmanović. To praktično pomeni, da bodo nekatera podjetja in panoge imele več sredstev, medtem ko bodo v posameznih podjetjih ostajala manjša sredstva v primerjavi s tistimi, s katerimi so razpolagala prej. To se pravi, da se bo na posameznih področjih v naši deželi ustvarjal manjši dohodek kakor prejšnja leta. Razlogi za to so lahko mnogoštevilni, toda v vsakem primeru zahtevajo politično delo in pojasnjevanje. Vukmanović je omenil, da se lahko pripeti tudi to, da se manjša sredstva ustvarijo na nerazvitih področjih, v podjetjih, ki imajo zaradi objektivnih razlogov manjšo delovno proizvodnost in da se na ta način ogroža in zavre njihov razvoj, onemogoči odstranjevanje neenakomernosti v razvoju posameznih krajev ali komun. »Politika socialistične skupnosti mora v nasprotju s tem stremeti k hitrejšemu napredku nerazvitih področij, dohitevanju razvitejših področij in k hitrejšemu tempu razvoja narodnega dohodka v manj razvitih kakor v razvitih področjih. Sicer pa to zahteva tako ekonomski kakor tudi politični interes celote, ker je razvijanje naravnih bogastev po vsej deželi in ustvarjanje delavskega razreda v vseh krajih dežele pogoj za hitrejši razvoj celotne Jugoslavije. Zato je v splošno jugoslovansko korist, pomagati nerazvitim krajem, toda v taki obliki, da se ne kompenzira nizka produktivnost, temveč da se odstranjujejo vzroki nizke produktivnosti in nezadostnega izkoriščanja naravnih bogastev in gospodarskih zmogljivosti. Ni dovolj investirati v nerazvita področja, nujno je, pomagati delavskemu razredu v teh krajih, da bi vložene investicije prinesle tudi visok dohodek. Delavski razred v naših razvitih krajih, zlasti v Sloveniji, ima tudi socialistično dolžnost in vse pogoje ter možnosti, da z raznimi oblikami tehnične pomoči neposredno prispeva k ustvarjanju in usposabljanju kadrov za najrazličnejše gospodarske panoge v nerazvitih področjih in zaostalih komunah naše dežele. Vzájemna solidarnost našega delavskega razreda zahteva, da razvijemo v tem oziru mnogo bolj živahno aktivnost v prihodnji dobi.«

Vukmanović je kot tretjo značilnost novih ukrepov omenil, da pomenijo odločilni korak k iz-

»Gre za uveljavljanje položaja proizvajalca, da si sam določa merila za osebo, »nagrado« po kriteriju količine in kvalitete individualnega deleža v kolektivni proizvodnji, po objektivnih kriterijih vrednosti viška dela, ki se oblikuje na trgu, oziroma pod vplivi gospodarske politike družbene skupnosti, ki jo ta vodi za vsklajevanje tržnih odnosov.«

»Naloge, ki se poslej zastavljajo komuni, nalagajo SZDL, da pojasni čim širšemu krogu svojega članstva pomen in načela reforme gospodarskega sistema, ki se sedaj uvaja. S tem, ko se mnogo jasneje izraža vloga komune kot asociacije svobodnih proizvajalcev, se večajo njene kompetence in odgovornosti. Povečan je njen interes za rentabilnost poslovanja vseh gospodarskih organizacij na njenem področju. Poslej bodo sredstva komune bolj odvisna od višine ostvarjenega dohodka podjetij kakor pa od števila zaposlenih v njih. Zato bo tudi njen interes, da bi podjetja ustvarila čim večji čisti dohodek, ki ga dosegaajo s čim večjo modernizacijo teh sredstev, z racionalnim zaposlovanjem, to je, s čim večjo produktivnostjo živega dela, ki se dosega s spodbudnejšo notranjo delitvijo dohodka, z dobro organizacijo proizvodnega procesa, s čim večjo strokovno usposobljenostjo, s čim smotrnejšim razvijanjem proizvodnih procesov, smotrnim gospodarjenjem, racionalno delitvijo dela po kooperaciji itd.«

»Na dnevnem redu je vprašanje ekonomskih enot in še manjših neposrednejših skupin in grup v proizvodnem procesu, ki naj omogočijo neposredno udeležbo, prizadetost in odločanje samih proizvajalcev. Danes je že povsem aktualna zahteva in potreba po taki decentralizaciji, ki v celoti združuje proizvajalca z upravljavcem, ki neposredno soodloča v proizvodnem procesu, v gospodarjenju in notranji delitvi deleža viška dela.«

To so samo nekatere misli iz referata tov. Mihe Marinka, predsednika Glavnega odbora Socialistične zveze, na kongresu Socialistične zveze Slovenije.

enačevanju položaja zaposlenih ljudi v gospodarskih podjetjih in tistih, ki delajo v družbenih dejavnostih in službah. Sedaj se uvajajo enotni pogoji, da bodo vsi delovni ljudje naše dežele v enakem položaju. Ustvarjajo se možnosti za korenito spremembo položaja uslužbencev, za čim bolj svoboden družbeni položaj znanstvenih delavcev, zdravnikov, učiteljev, profesorjev, umetnikov.

Sole in druge prosvetne ustanove, bolnišnice in socialne ustanove, znanstveno raziskovalni inštituti in zavodi postajajo čedalje bolj samostojne družbene dejavnosti. Njihovi delovni kolektivi prihajajo v položaj, podoben tistemu, v katerem so delovni kolektivi v gospodarstvu.

Ti ukrepi pomenijo nadalje, je dejal Vukmanović, tudi mnogo močnejše povezovanje delovnih kolektivov in komun oziroma mnogo večjo odvisnost dohodkov lokalne skupnosti od poslovne politike gospodarskih organizacij. Dohodek komunalnih skupnosti je neposredno odvisen od tega, ali sta v podjetjih na njihovem področju ustvarjeni večja ekonomičnost poslovanja in večja delovna proizvodnost, ali pa so dosegli večje izkoriščanje zmogljivosti, ali vodijo racionalno politiko razvoja podjetja. Interesi delovnih kolektivov in interesu komunalnih skupnosti se popolnoma ujemajo. Na ta način postaja gospodarjenje in poslovanje vseh podjetij predmet neposrednega zanimanja vseh prebivalcev komune. Vzporedno s čedalje večjo samostojnostjo komunalnih skupnosti pri reševanju mnogoštevilnih ekonomskih in družbenih zadev, pomeni njihova zainteresi-

ranost za gospodarjenje, poslovanje in razpolaganje znotraj vsakega delovnega kolektiva močno spodbudo za razvoj krajevne samouprave.

»Kakor je razvidno,« je nadaljeval Vukmanović, »gre za velike in daljnosežne spremembe, katerih smisel je nadaljnje razvijanje socialističnih družbenih odnosov in krepitev položaja socialističnega proizvajalca in državljana. Takšne izpremembe imajo neposredne posledice na političnem planu, za razvoj političnega življenja, za nadaljnjo konkretizacijo vsakdanje politične aktivnosti.«

V novi luči se pojavlja vprašanje političnega dela in celotne aktivnosti Socialistične zveze. Ker je delitev dohodka neposredno dana delavskemu razredu in prebivalcem komunalnih skupnosti, je postala javna zadeva; o njej je treba javno razpravljati in odločati v organih upravljanja ter v političnih organizacijah. Zato je bilo po pravici rečeno na V. kongresu SZDL Jugoslavije, da je Socialistična zveza ena izmed najmočnejših oblik samoupravljanja v političnem in družbenem življenju. Z novimi ukrepi v gospodarskem sistemu se s čedalje večjimi pravicami delovnih kolektivov in komun, da razdeljujejo ustvarjeni dohodek, politična aktivnost Socialistične zveze bogati z novimi problemi in vsebinami. Namesto posplošenega in razmeroma abstraktnega političnega in idejnega dela Socialistične zveze postajajo zavestne socialistične sile naše dežele ter politični in družbeni aktivisti čedalje bolj neposredno graditelji novih odnosov.



GOSPODARNOST

in novi odnosi v središču pozornosti

Iz poročila in referatov izhaja, da gre v sedanjem času za kvalitativno bistvene spremembe v proizvodnih odnosih, da proizvodni odnosi prehajajo v novo fazo razvoja. Mislim, da je taka ugotovitev ena izmed osnovnih značilnosti sedanjih gospodarskih sprememb. Spremembe v gospodarskem sistemu razumem kot kvalitativne spremembe v našem družbenem razvoju. Če smo v dosedanjem razvoju po letu 1950 povečevali prostor samoupravnim organom gospodarskih organizacij in komun v obstoječem administrativnem gospodarskem sistemu in da smo v ta sistem vnašali elemente ekonomizacije, potem se mi zdi, da sedaj prav te prvine postajajo temeljne osnove sistema, da postajajo samoupravni organizmi in ekonomski odnosi v našem družbenem gospodarstvu osnova celotnega našega gospodarskega dogajanja.

Zdi se mi, da je za sedanjí gospodarski sistem, za premike v njem bistvena predvsem funkcionalna stran, to se pravi, kako se funkcionalno spreminja sistem. Če spremembe presojujemo s tega vidika, je zanje značilno dvojje: Sistem povečuje ekonomski prostor samoupravnih enot, to se pravi, samoupravne enote prehajajo na širša gospodarska področja, začenejajo skrbeti za navadno in deloma tudi za razširjeno reprodukcijo, za negospodarsko potrošnjo, za osebno potrošnjo in tako naprej. Veliko bolj jasno in bolj precizno kot vse doslej povezuje sistem prisvojevalni dohodek gospodarskih organizacij in komun s produktivnostjo, z gospodarskimi rezultati, ki jih gospodarski organizmi in komune dosega.

Na ta način dobiva delavsko samoupravljanje svojo notranjo ekonomsko impulzivno silo. Delavsko samoupravljanje dobiva poleg političnih in moralnih sil tudi svojo lastno: notranjo ekonomsko stimulativno silo, saj so kolektivi in komune direktno ekonomsko zainteresirane, da čim bolj maksimalno rentabilno in produktivno izkoristijo vse vlozene elemente v proces proizvodnje. Sodim, da je to tista sprememba, ki najmočneje vpliva na to, da postajajo neposredni proizvajalci v ekonomskem smislu dejanski gospodarski. Njihov dohodek ni več odvisen, samo od večje ali manjše intenzivnosti potrošnje njihove delovne sile, na delovnem delovnem mestu, v določenem delovnem procesu, ampak si delavci sami v danih materialnih možnostih urejajo proizvodni proces, način izkoriščanja proizvodnih sil, način trošenja sredstev itd.

Ta proces vpliva na to, da se sedaj lahko v dobri meri zmanjša potreba po tem, da družba direktno ali manj direktno administrativno posega v upravljanje podjetij, posega v to, kako kolektivni izkoristijo vložena sredstva, kako gospodarijo z obratnimi sredstvi itd., kako trošijo sredstva gospodarskih organizacij, ker pričena sedaj v večji meri kot doslej delovati ekonomski interes, ekonomska spodbuda itd.

Zdi se mi, da je pri sedanjih spremembah v sistemu dan važen poudarek na gospodarjenju z opredmetenim delom. Če imajo vsa dosedanja prizadevanja v gospodarskih organizacijah, ki so v dobri meri razvile ekonomsko stimulacijo, predvsem to obelje, da je delavec bolj racionalno gospodaril s svojim delom, usmerja sedaj delavstvo pozornost na gospodarnost ravnanje z vsemi elementi proizvodnje, z vloženi osnovnimi sredstvi, z obratnimi sredstvi itd. Zaradi tega stopa v tej situaciji v središče pozornosti ekonomika podjetij in družbeni odnosi znotraj podjetij. S tem, prosim, nikakor ne bi rad kakorkoli zmanjševal pomembnosti nadaljnjega izpopolnjevanja celotnega ekonomskega sistema in njegovega delovanja.

Če govorimo o ekonomiki podjetij, potem se mi zdi, da sta v tej situaciji z vidika razvoja proizvodnih odnosov važna predvsem dva aspekta: Nadaljnje oblikovanje materialnih odnosov znotraj delovnih kolektivov in nadaljnje razvijanje delavskega samoupravljanja znotraj delovnih kolektivov. Ta dva vidika se seveda med seboj prepletata: težko je govoriti o urejanju materialnih odnosov, če ne gre s tem v korak razvoj sistema upravljanja in odločanja in obratno, težko je govoriti o decentralizaciji upravljanja, če niso urejeni materialni odnosi, ki to omogočajo.

Ko je tovariš Roman Albreht govoril o nadaljnjem oblikovanju materialnih odnosov znotraj delovnih kolektivov, je dejal, da je treba sedaj zasnovati sistem oblikovanja in delitve osebnih dohodkov tesno povezati z dina-

miko vseh elementov proizvodnje, tako z izkoriščanjem opredmetenega dela, izkoriščanjem obratnih sredstev in živega dela. Samo tako je namreč moč zagotoviti, da bo oblikovanje osebnih dohodkov skladno z gibanjem rentabilnega izkoriščanja osnovnih, obratnih in ostalih vloženih sredstev in produktivnosti dela.

Naslednja zanimiva teza, je nadaljeval tovariš Roman Albreht, ki zadeva materialne odnose znotraj podjetij, je uvažanje posameznih enot znotraj gospodarskih organizacij, bodisi da so to obrati, ekonomske enote, zdaj že slišim nov termin, skupnosti proizvajalcev itd., itd.

Praksa je namreč pokazala, da se lahko v podjetjih zasledijo ekonomske rezultate po ožjih enotah in da je mogoče napraviti ekonomsko odgovorne ožje skupine za gospodarjenje v podjetjih. To je vsekakor koristna težnja. Nevarne pa bi bile vse šablone in predpisi o tem, koliko naj ima ekonomska enota ljudi, kaj je zdaj ekonomska enota, s čim naj gospodari ekonomska enota itd. Smisel ekonomskih enot je, da skupino del in poslov združimo in da omogočimo bližje ekonomiziranje na zaključenem izseku iz proizvodnje procesa dela itd.

Ob urejanju materialnih odnosov pa se pojavlja cela vrsta zanimivih problemov tudi na področju določanja. Često govorimo o tako imenovani decentralizaciji v materialnih odnosih, o decentralizaciji upravljanja. Mislim, da gre pri decentralizaciji, poleg tega, da mi kvantitativno premikamo narodni dohodek bližje proizvajalcem, še za neko vsebinsko zadevo. Z decentralizacijo prenašamo odločanje vse bolj s političnega terena na ekonomski teren, kjer odločajo tisti, ki so na takih ali drugačnih ekonomskih rezultatih direktno ekonomsko zainteresirani, ne pa da odločajo več ali manj samo na osnovi politične presoje o takih ali drugačnih rezultatih. Če je to važno za celoten proces decentralizacije v naši družbi, potem mislim, da je to zelo važno zlasti za notranje odnose v podjetjih. In v zvezi s tem se, po mojem prepričanju, pojavlja potreba po nadaljnjem razvoju delavskega samoupravljanja znotraj podjetij.

Gre za to, da poleg predstaviteljskih organov delovnega kolektiva najdemo še celo vrsto neposrednejših oblik vključevanja delavcev, ki so na takih ali drugačnih vključitvah v upravljanje direktno ekonomsko zainteresirani. To v bistvu pomeni nadaljnjo obogatitev delavskega samoupravljanja in mislim, da je zelo zmotno mišljenje nekaterih, da oblike direktnega odločanja izključujejo obstoj delavskih svetov, upravnih odborov itd. Decentralizacija je nadaljnji proces prenašanja odločanja delavcem o tistih poslih, o katerih se da v ožji skupnosti odločati, in o tistih poslih, na katerih je neposreden proizvajalec že z materialnimi odnosi direktno zainteresiran.

Zaradi tega decentralizacija upravljanja ne predstavlja drobljenja upravljanja, to je, ne gre za to, da iz enega delavskega sveta dobimo večje število delavskih svetov, ki vsi vse počno. Decentralizacija samoupravljanja gre za to, da se uvede odločanje na tistih nivojih, kjer je odločanje najbolj racionalno. To pa ne pomeni drobljenja podjetij. V zvezi z decentralizacijo se pojavlja tudi vprašanje, ali si ne nasprotujeta potreba po nadaljnji koncentraciji sredstev za proizvodnjo, ki je nedvomno eden izmed pogojev nadaljnjega razvoja proizvajalnih sil in težnja po decentralizaciji upravljanja. Po mojem globokem prepričanju predstavljata ta dva procesa v bistvu dialektično enotnost nasprotij. Razvoj proizvajalnih sil pomeni ne samo modernizacijo tehnoloških procesov, ampak pomeni tudi nadaljnje oblikovanje delavcev. Delavec se razvija ne samo

kot dodatek stroju, ampak kot vitalna gospodarska osebnost, ki hoče o ekonomiki tudi odločati. To se pravi, da prav nadaljnji razvoj proizvajalnih sil povečuje zahteve delavcev, da sodelujejo pri določanju. To se stopnjuje še s tem, ker so osebni dohodki delavcev neposredno povezani z materialnimi uspehi podjetij. Tak ekonomski položaj je tista ekonomska impulzivna sila, ki delavce postavlja v položaj, da se sami bore za nadaljnjo modernizacijo in razvoj proizvajalnih sil, ker čutijo, da jim to zagotavlja boljše materialni položaj. Zato decentralizacija upravljanja izhaja iz nadaljnjega razvoja proizvajalnih sil in iz dejstva, da je materialni položaj delavcev odvisen od rasti dohodka podjetij. To pa je ekonomsko jamstvo, da se delavci bore in skrbje za nadaljnji razvoj proizvajalnih sil in da delajo na tem, da vsa vložena sredstva uporabijo čimbolj ekonomično.

Naslednja zadeva, ki je v zvezi z decentralizacijo važna, je teza o tem, da je decentralizacija upravljanja v sedanjih pogojih za gospodarske organizacije nevarna, ker lahko povzroči celo vrsto političnih problemov, ker so med gospodarskimi enotami, ki so znotraj podjetja, občutna nesorazmerja glede na razvitost osnovnih sredstev, glede opremljenosti itd. Ta nesorazmerja obstojajo ne glede na to, ali jih pokazemo ali ne. Osnovno vprašanje je, ali mi računamo s temi nesorazmerji in razvijamo vse vitalne sile, da so zainteresirane na kompleksnem razvoju podjetja, ali pa mi odnose administrativno vsiljamo in tako dosežemo, da nihče v nobeni ekonomski enoti nima

neposrednega interesa po nadaljnjem razvoju podjetja. Statično administrativno uravnavanje nesorazmerij namreč duši impulzivne sile podjetja. Normalno pa je, da razvijamo impulzivne sile, jim odpremo možnost, da se ekonomsko uveljavijo, s tem pa seveda, da z pametnimi odnosi v prisvajanju po nižjih enotah, pravzaprav urejamo najobčutljivejše diference.

Ko je govoril o tematiški upravljanja in vodenja gospodarskih organizacij, je dejal:

Po mojem mnenju bo treba tako imenovano izvrševanje gospodarskih nalog direktnijeje vezati na vse samoupravne organe. Kako je to potrebno, nam kažejo tisti primeri, ko so v podjetjih uvedli delavske svete v ekonomskih enotah, izvrševanje teče še vedno mimo vsega odločanja na nižjih nivojih. To nas opozarja na to, da bomo morali tako imenovano zagotovitev izvajanja tesneje povezati z organi samoupravljanja na vseh nivojih odločanja. Mislim, pa, da ne smemo mešati tako imenovanih štabskih funkcij, kot je računsko služba, prodajna služba, razvojni oddelki, knjigovodstvo itd., s tako imenovanimi linijskimi službami. Decentralizacija štabških služb bi pomenila atomizirati službe, pomenila bi korak nazaj. Te službe morajo funkcionirati in se razviti za celo gospodarsko organizacijo ter dati svoje usluge vsem enotam podjetja. Mestoma bi kazalo uvesti nekatere službe še celo za več gospodarskih organizacij skupaj, če se nam bo pokazalo ekonomsko interesantno. Pri delu štabških služb ne gre torej za njihovo decentralizacijo, temveč gre za metode dela teh služb, gre za to, ali



Pionirke so čestitale tovarišici Vidi Tomšičevi

nudijo te službe svoje usluge, ali ukazujejo organom upravljanja. V zvezi s tem se pojavlja tudi vprašanje ekonomskega položaja teh služb. Prizadevamo si, da bi uredili ekonomski položaj javnih služb, zdravstvenih, šolskih itd., nekoliko pa že zaostajamo glede materialnega položaja tistih služb v podjetju, ki dajejo intelektualne usluge podjetju.

Če torej povzamem, je v sedanjí fazi, če hočemo nadalje razviti tako imenovane socialistične proizvodne odnose na nemednih principih, nujno potrebno, da nadalje razvijemo dejansko do podrobnosti sistem delitve dohodka, da uveljavimo načelo stimulacije kot univerzalno načelo in da nadalje decentraliziramo sistem v podjetju.

Sergej Kraigher

Zviševanje cen je zniževanje vrednosti osebnih dohodkov in skladov

Tov. Sergej Kraigher je uveljavil našega sistema bomo zagotovili še hitrejši razvoj, kakor je bil doslej in to bo še močnejši dokaz, da je družbena lastnina nad proizvajalnimi sredstvi pod upravljanjem neposrednih proizvajalcev, dejansko tisti sistem, ki predstavlja v praksi popolno negospodarsko organizacijo ter dati svoje usluge vsem enotam podjetja. Mestoma bi kazalo uvesti nekatere službe še celo za več gospodarskih organizacij skupaj, če se nam bo pokazalo ekonomsko interesantno. Pri delu štabških služb ne gre torej za njihovo decentralizacijo, temveč gre za metode dela teh služb, gre za to, ali

medseiz našega sistema bomo zagotovili še hitrejši razvoj, kakor je bil doslej in to bo še močnejši dokaz, da je družbena lastnina nad proizvajalnimi sredstvi pod upravljanjem neposrednih proizvajalcev, dejansko tisti sistem, ki predstavlja v praksi popolno negospodarsko organizacijo ter dati svoje usluge vsem enotam podjetja. Mestoma bi kazalo uvesti nekatere službe še celo za več gospodarskih organizacij skupaj, če se nam bo pokazalo ekonomsko interesantno. Pri delu štabških služb ne gre torej za njihovo decentralizacijo, temveč gre za metode dela teh služb, gre za to, ali

Tovariš Sergej Kraigher je zame govoril o položaju v vzhodnih deželah, kjer prav zaradi državno kapitalističnih ostankov v njihovem gospodarstvu niso našli poti, kako vskladiti interese proizvajalca in interese gospodarskih organizacij z interesi skupnosti.

Naša reforma postavlja nov korak v sklaevanju interesov skupnosti kot celote z interesi posameznika. Pri nas se ločimo od vzhodnih držav predvsem po metodah ustvarjanja in realizacije plana. Tam priznajo zakon vrednosti samo za področje osebnih potrošnje, čeprav se tudi tu cene deloma deformirajo z raznimi administrativnimi ukrepi. Menijo, da je nesocialistično, če se delovanje zakona vrednosti prizna tudi za vso proizvodno potrošnjo, se pravi, tudi za stroje, surovine, reprodukcijski material, sestavne dele itd. Naša praksa še sedaj kaže, da prav delovanje zakona vrednosti tudi na področju proizvodne potrošnje, tudi na področju oblikovanja stroškov proizvodnje predstavlja rezervo, ki nam je omogočila, da smo se razvijali hitreje kakor vzhodne države. Tu je važno tudi vprašanje profitne stopnje in vloge profita v takem razvoju. Napadajo nas, da dopuščamo delovanje profitne stopnje v naših družbenih in gospodarskih odnosih. Dejstvo je, je dejal Sergej Kraigher, da smo s temi zadnjimi ukrepi, ki jih bomo sedaj v Jugoslaviji z združenimi močmi vseh delovnih kolektivov začeli izvajati v praksi, likvidirali zadnje ostanke profitne stopnje v odnosih znotraj podjetja in v odnosih med podjetjem in družbo. Medtem ko v vzhodnih državah še vedno predpisujejo vsak element plače izven podjetja, pri nas tega ni. Prav to, da ustanove nad podjetji določajo plače, pa vnaša element eksploatacije v družbene odnose. Lahko trdimo, da smo v tem pogledu profitno stopnjo likvidirali. Po drugi strani pa je treba upoštevati dejstvo, da dokler govorimo o tem, da se morajo plani, razdelitev dohodka na sklade, na osebne dohodke itd., realizirati ob delovanju tržnih zakonov, toliko časa bo na trgu

delovala stihija skozi ceno proizvodnje. Cena proizvodnje vsebuje v sebi tudi elemente profita in profitne stopnje. Pri nas postaja to kalkulacijski element v predvidevanju odnosov, ki jih lahko pričakujemo na trgu pri realizaciji posameznih vrst blaga, bodisi potrošnega, investicijskega ali reprodukcijskega. S tem kalkulacijskim elementom mora računati tudi podjetje, ko kalkulira in planira svoj bodoči razvoj.

Zato je praktično pomen tega prav v tem, da se morajo vsi naši gospodarski faktorji, posebno pa tisti, ki vodijo politiko razvoja, zavedati, da z novim sistemom, z vsemi spremembami, ki jih uvajamo v naš gospodarski sistem, prehaja sedaj odgovornost za tako imenovano stabilnost cen v največji meri na njih same. Odgovornost so za tak nivo cen, ki odgovarja predvideni razdelitvi dohodka med posameznimi gospodarskimi panogami in vejami, odgovorni so za odnose, ki jih je treba ostvariti, da bo vsaki panogi lahko zagotovljen enakomeren in uravnotežen razvoj v našem, sicer še tako in tako burnem gospodarskem razvoju. Zato ne moremo gledati na vprašanje stabilnih cen kot na nekaj, kar je izven naše moči, ali pa na nekaj, kar zavisi samo od določene intervencije državnih organov, čeprav je brez dvoma intervencija državnih organov, bolje rečeno, intervencija organov skupnosti z večjim uvozom, z odgovarjajočo, pravilno postavljeno politiko strukture investicij itd. tudi potrebna. V nič manjši meri zavisi stabilnost cen na trgu in s tem uresničenje vseh tistih proporcij, ki so določeni z družbenimi plani in plani vsakega podjetja, od aktivnosti in usmerjenosti podjetja samega. To se pravi, da morajo organi, ki odločajo o razvoju podjetja in razpravljajo o proizvodni politiki, o politiki izvoza in uvoza itd. s tega stališča uresničevati tiste odnose v cenah, ki omogočajo uresničevanje vseh drugih odnosov v razdelitvi dohodka in ustvarjanju predvidenih planskih nalog.

Tovariš Sergej Kraigher je dejal, so od odgovarjajoče politike podjetij pri cenah odvisni tudi življenjski standard našega delovnega človeka, realna plača delavca v vsakem podjetju in realna vrednost skladov, ki so jih ustvarili s svojim delom. Dejaj: Ni prazna beseda in propaganda, če rečemo, kdor povzbuje

cene, škoduje tudi sam sebi. To je dejstvo, ker s takim zviševanjem cen dejansko znižujejo vrednost, realno vrednost skladov v podjetju, s čimer odlaga, na svojo škodo in na škodo drugih, uresničevanja svojih načrtov. Zatem je tovariš Kraigher govoril o tem, da je pomen tega toliko večji, ker proizvajalci žive v komunah, ki predstavlja vse bolj dejansko asociacijo proizvajalcev. Torej je to vprašanje mnogo širša naloga in odgovornost je veliko večja kot bi dejali in ni samo stvar organov družbenega samoupravljanja, pač pa tudi vseh naših političnih organizacij.

Zatem je tovariš Sergej Kraigher govoril še o problemu združevanja, kooperacije in delitve dela. Dejaj je, da pri nas ne more biti strahu pred drobljenjem podjetij, oziroma pred tem, da s približevanjem delavskega samoupravljanja neposrednemu proizvajalcu razbijamo enotnost podjetja. Ni važno, ali je podjetje veliko ali ne, bistveno pri določanju obsega gospodarske organizacije je njena rentabilnost, največja možna rentabilnost pri tehniki, ki jo ima. Delitev dela terja ustvarjanje novih gospodarskih enot in nujno je, da so nove gospodarske enote vedno vezane na eno samo podjetje. Osnovno je to, da bodo imele take enote, ki odgovarjajo tehnološkemu procesu in kjer lahko delavec kot neposredni proizvajalec v celoti lahko obvlada proizvodni in tehnološki proces ter vso ekonomsko problematiko. Koncentracija proizvodnih sredstev, ki jo zahteva sodobna tehnika na osnovi sodobne delitve dela, pa je lahko dosežena z združevanjem na osnovi slobodne odločitve delovnih kolektivov posameznih podjetij. Če se združijo v eno podjetje, ker se med seboj dopolnjujejo, je to njihova stvar. Če pa jim računski pokažejo, da je bolje, da se osamosvojijo ter večjejo na osnovi ocen in izkušnj kolektiva. Vsekakor bo treba pri nas doseči še večjo delitev dela, večjo specializacijo in menimo, da bo nov sistem tak razvoj podpiral, kot podpira tudi koristno sodelovanje in povezovanje.

USTVARITI MORAMO ŽIVO POVEZAVO MED TEORIJO IN PRAKSO

Tovariši in tovarišice!

Želel bi dati nekoliko pripomb in sugestij na naše ideološko delo z naših širših splošnih vidikov. Če bodo te pripombe nekoliko kritične, ne bodo zaradi tega, ker bi smatral, da je dosedanje ideološko-politično delo bilo slabo, ampak bodo take predvsem zaradi tega, ker smatram, da se v pogledu bodočnosti ideološko-političnega dela nahajamo v nekem smislu v prelomnem obdobju. V obdobju namreč, ki bo zahtevalo od nas vseh mogoče nekoliko drugačne cilje, drugačne metode, drugačne prijeme in drugačen način ideološko-političnega dela, kot je bil to slučaj do sedaj. Vsi vemo, da je že do sedaj marsikaj naše ideološko-politično delo precej verbalno, marsikaj šolsko, marsikaj preveč knjižno. Mogoče smo preveč še vedno orientirani na to, da tolmačimo splošne marksistične postavke, splošne idejne koncepte in okvire nove socialistične družbe in premalo usmerjeni v to, da bi predvsem tudi na osnovi prakse, na osnovi konkretnih dejstev, skratka na osnovi burnega in vsakodnevnega življenja delali ideološke, teoretične in splošno principialne zaključke.

Vzemimo n. pr. samo sedanje obdobje, oziroma sedanjí čas naših gospodarskih, zakonodajnih, ustavnih in drugih sprememb, ki so bodisi že izvršene ali se pripravljajo. Vse skupaj izgleda marsikaj in marsikomu, zlasti pa tistemu, ki površno opazuje vse to dogajanje, kot da gre predvsem za zakonodajne, organizacijske, finančne in gospodarske operativne spremembe. V resnici pa ne gre za to. V resnici so vse te organizacijske zakonodajne in gospodarsko-operativne spremembe posledica dveh faktorjev. One so zunanja pojavná oblika teh dveh faktorjev, namreč materialnega napredka, ki smo ga dosegli, stopnje razvoja proizvodnih sil, do katerih smo prišli, in drugič idejnega dozorevanja, idejnih procesov in zmage nekaterih idejnih tokov v naši sodobni družbi. Skoraj si upam trditi, da so ravno sedanje spremembe v našem gospodarskem sistemu, predvsem rezultat subjektivnih idejnih spoznanj, rezultat velike idejne rasti in tistih idejnih tokov, ki so se zlasti v poslednjih letih uveljavili. Mi pa še vedno preveč gledamo ideološko-politično delo kot nekakšno tolmačenje splošnih učbenikov marksizma, gospodarstvo, to je pa itak gospodarstvo.

Da bi pokazal in jasneje povedal, v čem smatram, da je bilo treba izvršiti določeno preorientacijo, mi dovolite kratak sprehod nazaj v našo vojno in prvo povojno obdobje, v zvezi z idejno-političnim delom. Mislim, da v tem pogledu ideološko-politično delo lahko delimo v tri obdobja. Vsako obdobje je bilo različno, tako po svojih strateških ciljih, kakor tudi po svojih taktičnih prijemih in vsebinskih

že polagali prve temelje naši novi poti, prve temelje delavskemu in družbenemu samoupravljanju. Tretje obdobje, v katerega po mojem mnenju stopamo sedaj, je značilno po tem, da v njem beležimo popolno in materialno in družbeno-politično zmago, popolno materialno in družbeno-politično afirmacijo družbenega samoupravljanja, delavskega samoupravljanja in celotnega našega sistema. Vsa ta tri obdobja so seveda bila tudi po svoji notranji metodiki precej različna. Prvo obdobje ekskluzivno, črno-belo, z vsemi elementi obračunavanja z razrednim sovražnikom. Drugo obdobje je ni več samo črno-belo. Ono še negira, ampak tudi že gradi; kritizira birokratizem, ampak že tudi gradi nove temelje; je že bolj originalno in ustvarjalno. Tretje sedanje obdobje, obdobje popolne afirmacije družbenega samoupravljanja, ki se vrti tako rekoč znotraj socialističnega terena, znotraj socialističnih sil, je zato in mora biti predvsem ustvarjalno, samobitno, samorastno, originalno. Tu si ne bomo mogli pomagati več s splošnimi znanimi in priznanimi načeli socializma. Tu si ne moremo pomagati več, ali pa ne v toliki meri s klasiki marksizma, kot smo si do sedaj, ampak je treba iti mnogo globlje, mnogo bolj tenko poslušati in budno spremljati sodobne tokove, jih analizirati in ustvariti povezanost med prakso in teorijo mnogo bolj živo, mnogo bolj dinamično, kot pa je bil to slučaj do sedaj. Tudi notranji odnosi morajo biti mnogo bolj tolerantni, ljudski, demokratični, strpní kot so bili v prejšnjih obdobjih.

Ce potem v uvodu preidem na sodobnost, bi se predvsem zadržal na dveh osnovnih problemih. Kar se tiče političnega koncepta, gre v bistvu za preraščanje oblasti v imenu ljudstva, v oblast ljudstva samega, kot je včeraj rekel tov. Marinko v svojem referatu. Če smo se vključili v ta idejni proces, moramo v našem delu predvsem videti sledeče tri faktorje. Prvič — kako se ob vseh teh vprašanjih oblikuje subjektivna zavest delovnega človeka. Drugič — kako on pri sebi, v svojem vsakodnevem praktičnem delovanju povezuje pravice s svojimi dolžnostmi. In tretjič — če znamo in kako znamo spoštovati pravice samoodločanja in če znamo na osnovi vsega tega potegniti tudi vse potrebne konsekvence do vseh najmanjših nijans. Zdi se mi, da je naša idejna akcija premalo orientirana, oziroma da bo morala biti v bodoče bolj orientirana na to, kakšni problemi se tu odpirajo. Kateri dogodki pospešujejo te procese, kateri jih zavirajo. Kakšne so tu deformacije, od kod, zakaj, kdo jih povzroča in na kakšen način. To analizirati od konkretnega k splošnemu in od splošnega nazaj h konkretnemu. Kakšni interesi se tu pojavljajo, katera nasprot-

spodarstva. Niti eno niti drugo ni točno!

Sel bi še dalje in bi rekel, da tako gledanje ne samo da ni točno, ampak je škodljivo. To nas odvaja od dejanskih problemov. Tako gledanje mora jemati dušo idejnopolitičnemu delu in ga pehati zlasti v bodočnosti na stranpoti, v zaprašene kabinete in na dolgočasne teoretične sestanke. Konec koncev Nemčija je dosegla po drugi svetovni vojni verjetno največji individualni vzpon družbenega standarda in napredka materialnih proizvodnih sil. Istočasno pa se pojavlja neprestano kot ena od najbolj reakcionarnih sil v mednarodnih tokovih. To se pravi, da nam ne gre pri vsem tem samo za materialni napredek, ampak da gre tu vendar za mnogo več. Tu se pri sodobnih tokovih glede nagrajevanja po delu pravzaprav rešujejo osnovna in vsebinska vprašanja tudi glede formiranja ideološke zavesti in konkretnega položaja delovnega človeka. Vse to postavlja našega delovnega človeka v popolnoma drugačen položaj, kot je bil zdaj. To likvidira njegove poslednje elemente meznega odnosa. Tu se postavlja vprašanja osvobodjenja človeka kot takega, človekove osebnosti in dejanske vsebinske demokracije. Tu izginjajo tista večna vprašanja zavisnosti ali nezavisnosti, podrejenosti ali nepodrejenosti in vsega ostalega, kar je pravzaprav še pri nas živega iz prejšnjih časov, bodisi kot rezultat idejne in konservativne zaostalosti, bodisi kot rezultat do sedaj nizkega razvoja materialnih proizvodnih sil. Tu se začno drugače vrednotiti vrednosti človeka. Vse to pa se seveda ne dela z deklaracijo, s predavanjem, ampak v življenju. Meni se zdi, da je v teh stvareh danes osnovni izvor našega idejnega dela, idejne atmosfere. Naša ideološko-politična akcija se mi zdi, bi se morala v bodoče v te probleme mnogo bolj kot do zdaj orientirati. Budno spremljati, kaj se tu dogaja, ne videti pri vseh teh stvareh samo račune, ali bom več zaslužil ali bom manj, ali bomo imeli več fondov ali jih bomo imeli manj, ali bomo bolje skoz prišli ali slabše, kar je do zdaj marsikaj edini množični refleks vseh sprememb, ki se tu dogajajo. Ampak tu je treba dati idejno analizo vseh teh sprememb, političnih, duševnih, človeških premikov, ki se tako rekoč ne samo pri najbolj zavrednih, ampak tudi pri najbolj nezavrednih delavcih dogajajo. Videti ta razpoloženja, analizirati jih in usmerjati in videti, kaj vleče naprej, kaj nazaj. To je končno danes sodobna atmosfera v naših delovnih kolektivih. Ona je taka ali slična povsod v podjetjih in drugod. In v to se mora idejna akcija usmeriti. Sicer se bo naša zavestna idejnopolitična akcija življala v nekakšnih obrobni problematikah, centralni družbeni problemi pa se bodo skoraj bi

napraviti s tistimi delavci, ki so že nekoliko starejši, iznemogli in ki ne morejo iti v korak z najbolj produktivnimi. Ali jih poslati na slabša dela, ali jim dati nek dodatek, kako skratka to vprašanje rešiti. To, meni se zdi, ni samo finančno vprašanje. To je v bistvu principialno vprašanje, ker kakšno delavsko samoupravljanje, kakšna demokracija, kakšni družbeni in človeški humani odnosi so pa to, če ti garaš, dokler moreš, potem pa zdravol, opravi si in nisi za nas več interesanten. Tako lahko to vprašanje postavimo. Jaz, tova-

kako do njih priti. To se mi zdi, da so danes centralna ideološka vprašanja, ne pa samo gospodarsko operativna vprašanja. In če ne bo naše ideološko-politično delo v bodoče predvsem v to smer orientirano, zlasti v Sloveniji, kjer tako rekoč nimamo več privatnega sektorja, potem bo to ideološko-politično delo na stranjski poti, na stranskem tiru in ga ne bodo rešile še tako glasne formule in še tako navdušeno ponavljanje citatov klasika marksizma. Ostalo bo neživiljenjsko, zgubilo bo tisto, kar je zanj osnovno, to se pravi zvezo z živ-

netočno. Mislim, da zlasti skozi poslovne zveze, zlasti v sindikatih, to zelo močno čutimo, nam neprestano prihajajo vplivi Zapada v tem pogledu, ako hočejo stvari poenostavljati in odrekati pomen zavestni akciji, zavestnemu usmerjanju, seveda v popolnoma drugačnih pogojih. Trdim, da so se sedaj te glorifikacije svobodnih ekonomskih teorij, ki tako rekoč vidijo samo račun, odrekajo pa tu vpliv subjektivnim socialističnim silam, da so one nevarnejše, zlasti v temle obdobju in zlasti v Sloveniji, kot pa še preživeli ostanki birokratskih tendenc in administrativnih koncepcij.

In končno, na kraju (pravzaprav je že tov. Regent to povedal, samo z drugimi besedami, kar mislim jaz povedati), zdi se mi, da marsikaj naša idejnopolitična akcija nekoliko birokratsko idealizira nekega anonimnega delavca, nekega anonimnega državljana. Veste, če napravi človek detajlno analizo v marsikaterem podjetju ali delovnem kolektivu, potem pride do presenetljivih zaključkov. Do bi se celo skalo pravzaprav različnih družbenih grupacij, sicer vse znotraj socializma, ampak so vendar različne. So ljudje v takih delovnih kolektivih in družbene silnice, ki tako rekoč živijo z dušo in telesom za skupnost, za svoje probleme; vidijo predvsem svoje dolžnosti; imajo občutek odgovornosti, samokritičnosti itd. Imamo pa tudi take grupacije, ki v celotnem našem družbenem sistemu vidijo pravzaprav samo svoje pravice. Neprestano razmišljajo o tem, kako svoje interese čimbolj plasirati, kako sebe čimbolj postaviti. Mi smo recimo v nekem znanem kolektivu, da ga ne imenujem po nepotrebnem, napravili tako družbeno analizo in smo ugotovili, da je tam prilično ljudi, ki bi jih človek, če sedi tu, v Ljubljani v pisarni, od Marxu in Engelsu lahko idealiziral. Ko pa tja prideš, ko analiziraš, vidiš, da so to ljudje, grupacija ljudi, ki nekeje poizkušajo čimbolj živeti točno na sredini med podjetjem in med svojim privatnim gospodarstvom. Jaz ne trdim in ne predlagam, da začnemo te ljudi napadati kot sovražnike socializma ali pa kot parazite, ne, to bi bilo sektaško zaletavanje. Predlagam samo, da jih preveč ne idealiziramo, da jih naša ideološko-politična akcija jemlje točno take, kakršni so, niti boljše in niti slabše. Da vidimo, do kod so prišli, da vidimo, kaj razumejo, da vidimo in jim tudi rečemo, kje nimajo prav, da smo tudi mnogo bolj kritični do teh pojavov. Da vam še konkretiziram, kaj hočem povedati.

Ravno zadnjič sem imel razgovor s tovariši od »Delavske enotnosti«. Naj mi oprostite, če našo lastno hišo uporabim kot slab zgled. Nekje je šlo neko podjetje v konkurz. V »Delavski enotnosti« je bil članek o tem konkurzu. Ta članek je bil, enostavno povedano, poln solza; jokali so nad usodo tistih delavcev; kako je uprava gospodarila, da je pripeljala do konkurza in sedaj so tu ti ubogi delavci, kje je sedaj tu pravica in kje je tu resnica? Rekel sem jim, tovariši, vi nekoliko preveč jokate nad usodo teh delavcev. Namesto da jih objokujete in da jih mi vsi skupaj objokujemo, jim dajmo raje postaviti nekoliko takihle vprašanj: Kje pa ste vi bili sedaj dve leti? Kaj pa ste delali v delavskem svetu? Kaj ste postavili na sindikalni podružnici? Kaj ste postavili na sestanku SZDL pa v zboru proizvajalcev? Treba jim je namreč povedati, da so soodgovorni za tisti konkurz, treba jim je enostavno povedati, da so soodgovorni za tisto »kašor«, v kateri so se sedaj oni znašli. In sedaj naj potegnejo iz tega vsaj jasne konsekvence. Taka odprta, četudi nekoliko grenka resnica in kritika bo objektivno njim, tem delavcem večja pomoč kot pa solze in socialna demagogija. Naj se ob tem kurzu tako rekoč zamislijo, da naš sistem daje ne samo pravice, ampak tudi dolžnosti in da čim več nekdo pojmuje in bolje razume svoje dolžnosti, toliko bolj in toliko več se mu lahko da tudi pravic. In v tem smislu in k tem problemom, k tem sodobnim družbenim tokovom, se mi zdi, bi morala biti v bodoče mnogo bolj kot do sedaj orientirana naša idejno-politična akcija.

Kongres je izvolil 159 članov v Glavni odbor in 15 članov v nadzorni odbor. Takoj po zaključku kongresa je bila prva seja novega Glavnega odbora, ki je izvolil predsedstvo. Člani predsedstva so:

Predsednica VIDA TOMŠIČ, podpredsednik FRANCE KIMOVEC, sekretar STANE MARKIČ, blagajnik MIRKO ZLATNAR. Člani izvršnega odbora: VIKTOR AVBELJ, TONE BOLE, DOLFKA BOŠTJANČIČ, TONE FAJFAR, JOŽE INGOLIČ, STANE KAVČIČ, BORIS KRAIGHER, LEOPOLD KRESE, IVAN MAČEK, MIHA MARINKO, MITJA RIBIČIČ, ing. VITJA RODE, JOŽE RUS, FRANKA STRMOLE, dr. MAKSO ŠNUDERL, JOSIP VIDMAR, dr. JOŽA VILFAN, MARIJA VILFAN, JANEZ VIPOTNIK, BORIS ZIHERL.

riši, sem moral obsedeti pri tem vprašanju in nisem imel nanj odgovora, ker ga je težko dati, ker ta odgovor se v naših 1999 predpisih v področju zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja na žalost ne da dobiti, ampak ga je treba tu konkretno reševati. Drugo vprašanje, ki so mi ga postavili, je sledeče: Pravijo, čimbolj je stroj, na katerem delavec dela, eksakten, dovršen, tehnično na višku, toliko bolj se dajo tudi njegove operacije in njegov delovni učinek izračunati. Zmogljivost stroja i fizična zmogljivost človeka je doterana tako rekoč do maksimuma. In narobe. Čim bolj je kakšno delovno mesto v delovnem kolektivu zavisno predvsem od fizične delovne sile, toliko težje je izračunati, koliko se da narediti. Če je treba nekaj kopati, če je treba premog metati itd., so stvari seveda takole nasploh postavljene. In sedaj, kaj se dogaja? Dogaja se marsikaj v kolektivih to, da tisti delavci, ki so na visokomehaniziranih mestih, želijo ta mesta zapustiti in se vrniti na bolj fizično obremenjena mesta zato, ker so tam možnosti za zaslužek mnogo večja. Nesporno, da je taka tendenca v svojem bistvu konserva-

ljenjem, zgubilo bo tisti buren konkreten tok življenja.

V tej zvezi, na koncu, samo še nekoliko konkretnih problemov, ki bi jih bolj postavil v diskusijo, kot pa bi na njih dal tudi že konkreten odgovor.

Odnos med fizičnim in intelektualnim delom? Če gledamo, kaj se danes dogaja, potem vidimo, da se faktično tudi že najširši krog delovne inteligence vključuje v sodobne procese, ki se tu dogajajo. Drugače tudi biti ne more, ker tistih dveh alternativ, ki sta v kapitalizmu bili, namreč alternativa, ali s kapitalizmom ali s proletariatom, teh alternativ danes ni več. Objektivno in zato tudi subjektivno se je nameščene, intelektualni delavec, državni uradnik znašel in je v popolnoma drugem položaju. To se pravi, približevanje k delovnemu človeku, k delovnem ljudstvu! In obratno. Tisti moment, ko se začne nek fizični manualni delavec konkretno ukvarjati in aktivno sodelovati v organiziranih delovnih skupinah, je že zapustil, oziroma začel zapuščati ječo fizičnega dela in se vzpenjati v areno sodobnega življenja, sodobnega družbenega dogajanja. Skratka, hočem enostavno reči, da se proces zraščanja intelektualnega in fizičnega dela objektivno, zdi se mi, hitreje dogaja, kot pa njemu sledi naša oficialna in priznana uradna idejna miselnost in naše ideološko-politično delo. Zdi se mi, da v takih pogojih marsikaj že klasična delitev na manualne in intelektualne delavce meni, dovolite, da tako rečem, in mislim, da lahko rečem, že diši nekoliko sektaško, že nekoliko zaostalo, že nekoliko ozko. Zdi se mi, da mora naša ideološka akcija ta spontan proces zraščanja in stapljanja v enotno delovno ljudstvo posploševati, zavestno usmerjati, zavestno poglobljati, ne pa ga z nekakšnimi statičnimi in sektaškimi teorijami zavirati in otežkočati. S takimi statičnimi, preživeli recepti in kriteriji ne bi smeli tega procesa zavirati, ampak se mi zdi, da ga moramo s sodobnimi kriteriji, z zdravno analizo sodobnih dogajanj pospeševati, uravnjavati, omogočati. To je že aktualno v Sloveniji.

Drugi problem, o katerem je bilo tu že govora, je zlasti pri nas v Sloveniji izredno akuten, je glorificiranje svobodnega delovanja ekonomskih zakonitosti. So pri nas tovariši, ki smatrajo, da je izpopolnitev našega ekonomskega sistema in odstranjevanje administrativnih elementov iz njega, v bistvu pomeni približevanje k liberalnemu kapitalizmu in na tej osnovi potem tudi delajo vse ostale zaključke. To je seveda, tovariši, popolnoma



Tovariš Miha Marinko je na kongresu podal referat »O nekaterih aktualnih nalogah SZDL Slovenije v komunalnem sistemu«

problemih. Prvo obdobje, ki se je začelo že med revolucijo in je trajalo še nekoliko let po končani zmagoviti revoluciji, je obdobje idejnega razkrivanja in obračunavanja s sovražniki socializma. Tu je šlo v bistvu za alternativo: za ali proti socializmu! To je osnovna značilnost prvega obdobja. Drugo obdobje je karakteristično po tem, da smo v njem obračunavali s birokratizmom; obračunavali smo teoretično, praktično in politično z administrativnimi koncepti, s stalinizmom. In hkrati s tem tudi

ja so tu. To se mi zdi, da je eno področje idejnega dogajanja, tokov in problematike. Drugo, ki je sestavni del prvega in ki je še važnejše, je pa prav to, kar zdaj prihaja. Namreč zmaga principa razdelitve po delu. Običajno se smatra, in to popolnoma napačno, da je nagrajevanje po delu in vse ostalo, kar je s tem v zvezi, samo gospodarska stvar. Kot da gre tu samo za zaslužke, samo za izboljšanje materialnega položaja delavcev; kot da gre tu samo za hitrejši materialni napredek, za hitrejši vzpon go-

rekel spontano in po nekakšni notranji logiki reševali.

Da ne bom preveč splošen, dovolite mi samo, v dveh smereh konkretizacijo tega, kar mislim. Bil sem v nekem kolektivu, kjer se je postavilo na dnevni red tudi vprašanje ekonomskih enot in vsega ostalega, kar je v zvezi z zamenjavo posrednih oblik upravljanja s še bolj neposrednimi. Takoj sta se postavili sledeči dve vprašanji za ta kolektiv na tem upravnem odboru, kjer sem sedel skupaj z njimi in diskutiral. Pravijo, kaj zdaj

tivna, da ne rečem reakcionarna. Ampak za tistega delavca, za njegovo plačo pa je pravzaprav progresivna, kot jo on vidi, kot jo on izračunava, kot jo on dojema. Kaj narediti? Kako te odnose postaviti? Kako merila po delu in nagrajevanje po delu postaviti? Mi smo tu šele na začetku. Mi smo principialno sprejeli načelo razdeljevanja po delu. Ampak sedaj šele prihaja bistveno in osnovno. Namreč prvič: kdo bo ta merila postavil? Drugič: na kakšnih elementih jih bo postavil? Kako jih bo izračunaval in

ČLOVEK JE SUBJEKT in objekt naših prizadevanj

»...Zdi se mi prav, da to misel namenim človeku, subjektu in objektu naših prizadevanj in smotrov, človeku, ki ga tudi v ednini ne gre pozabljati, posebno kadar govorimo o socialističnih družbenih odnosih, o nagrajevanju po delu, o neposrednem odločanju in upravljanju, človeku, do katerega smo v praksi ravno tolikokrat brezobzirni kot sentimentalni, če vzamem v poštev obe skrajnosti, skratka živemu človeku, ki živi in dela, doživlja uspehe ali neuspehe, se zdaj bolj ali zdaj manj trudi, zdaj veseli, sedaj obupuje, je postavljen v življenjski vrvež, v kakršnem skušamo vsak posebej in vsi skupaj ustvariti največ, kar nam je objektivno in subjektivno mogoče...«

»...Če se ustavljamo ob najrazličnejših vprašanjih, ki nam jih zastavlja čedalje hitrejša razvijajoča se življenje, se ustavljamo ob njih na eni strani kot ob vprašanih prakse, naše danes in jutrišnje prakse, na drugi strani pa kot ob vprašanih moralno-političnih posledic in plovov, ki jih te spremembe porajajo na vseh področjih družbenega življenja, ki jih tako revolucionarno in nenehoma revolucionirajoče urejanje družbenih odnosov nujno povzroča tudi v miselnem, idejnem, moralnem, čustvenem, skratka vsem duhovnem življenju našega delovnega človeka. Kdor ne občuti tega vso približno, ne bo nikoli dojel, kaj se pri nas pravzaprav bistvenega dogaja, bistvenega v smislu napredovanja čedalje bolj pravičnih, človeških odnosov med ljudmi. Kakšne so in kakšne utesnjejo biti tudi moralno-politične posledice te revolucije, pa naj gre potem za take reči, kot so reformiranje vzgoje in izobraževanja, za modernizacijo osnovnega in visokega šolstva, za nove organizacijske in vsebinske oblike, kakršne terja sodobno znanstveno-raziskovalno delo, uprto na potrebe prakse in kolikor mogoče osvojen proračunske logike, za sprostitve tega, skoraj bi rekel krutega štipendijskega sistema, naj gre skratka za kakršno koli obnovo ali modernizacijo, za kakršenkoli boj zoper staro in zastarelo, zoper zastajanje, zasplost, ravnodušnost, uniformiranost, čakanje in direktive, uradno prisiljevanje, deklarativnost, ponarejenost in podobno, kar je še takih nalog, ki nas tarejo in s katerimi se moramo spopadati, in sicer precej neusmiljeno in na slehernem koraku. Če plačevanje po delu in čedalje večja samostojnost upravljalcev v podjetjih in komunah, predvsem pri materialni delitvi, povzroča naraščanje delovne storičnosti, kakovost proizvodov, s tem pa zvišanje življenjske ravni in neposredne težnje po podobni preosnovi vseh področij našega življenja, potem ni nič manj pomembno to, kar se ob vsem tem in z vsem tem dogaja v psihi, v miselnosti našega delovnega človeka, kar mu spreminja nprav, navade, lastnosti, kar daje njegovemu življenju drugačen smisel, pa naj gre potem za njegove delovne, tovarniške, ali če hočete tudi ljubezenske vezi, naj gre za njegove želje po izobrazbi ali kulturnih pridobitvah, za ustvarjalne težnje, za perspektive, ki se mu odpirajo, kakor hitro podpremo do kraja merila, po katerih je človek plačan in upoštevan bolj po naslovu kakor po svoji dejanski prikaževnosti, po dejanskem deležu, ki ga prispeva skupnosti. Pri vsem tem gre torej tudi za popolnoma nove kvalitete v odnosih med ljudmi, hkrati za nove vrednote, ki oblikujejo moralno-etično podobo našega človeka in ga drugačnega postavljajo ob sočloveka.

Zavedam se nevarnosti posploševanja, idealizacije in ne pozabljam na negativne pojave, s kakršnimi imamo in bomo imeli še dosti opraviti, pa vendar mislim, da ni preveč rečeno, če rečem, da je plačevanje po delu, naj je še tako nepopolno, vendarle v kratkem času spremenilo našega delovnega človeka v moralnem smislu bolj, kakor bi ga mogla še tako vztrajna predavanja iz moralke, čeravno tudi tega ne podcenjujem. Morebiti je to presenetljivo, morebiti celo presrečno za katerega odsotnega, zagledanega nad obzorja našega vsakdanjega življenja, vendar bo res, da je konec koncev tu gonilna sila razvoja, da se tu načenjajo tako materialna kakor moralna vprašanja našega življenja, naše kulture, kkar tudi ob zadostnem vplivu zavestnega faktorja na kvaliteto te kulture, raven tega duhovnega življenja kot izraza vsega tistega, kar danes premoremo in na podlagi česar si skušamo utreti čim širšo pot v jutrišnji dan. Samo tu, ponavljam, ob

zadostni podpori zavestnega faktorja, je konec koncev zagotovilo tudi za čimbolj harmonično rast naše družbe, za razumno upoštevanje objektivnih in smotro uporabljanje subjektivnega faktorja naših htenj in naših spoznanj. In ko smo že pri vsem tem, postavimo si približno tako vprašanje: kaj vse te spremembe s svojimi ekonomskimi, družbenimi in moralnimi posledicami terjajo predvsem od nas kot od subjektivnega faktorja, katerega moč je v znanstvenem predvidevanju in spoznavanju? Kaj terjajo od nas ta trenutek v odnosu do delovnega človeka kot posameznika?

Naj se sliši še tako nenavadno, res je, da je ta revolucija v ekonomskih in družbenih odnosih zamajala marsikaj, kar se nam je zdelo trdno, kar smo imeli od poprej, kar je postalo med tem že staro ali vsaj zastarelo. In že samo to nas nenehoma spominja, da ne gre samo za posamezne reforme, za začasne premike, za posamezne več ali manj časovno omejene tehnične ukrepe, temveč za temeljito vsebinsko in oblikovno presnavljanje vsega našega življenja, za realizacijo nekaterih načel, ki jih imamo že dolgo v programu, pa jih ni mogoče uresničiti brez sodobne in na socialistični ravni urejene gospodarske osnove in navsezadnje tudi za nenehno spreminjanje delovanja tako imenovane vrhne stavbe in marsikot drugačno ocenjevanje moralno-etičnih vrednot. To pa vse skupaj pomeni, da se v odnosu do delovnega človeka, ki ni več ne suženj, ne mezdni delavec, ne hlapec kakšnega birokratskega stroja, ki bi mu po svoji volji odmerjal plačilo, nenehno spreminjajo. Ne samo tehnično, ampak vsebinsko tako merila, po katerih si čedalje bolj sam reže vsakdanji kruh, kakor tudi merila, s kakršnimi presojamo njegovo moralno postavbo, s kakršnimi presojamo njegov celokupni delež v našem življenju, pri čemer se moramo zavedati, da ta delovni človek vendarle še ni v celoti započen v formuli proizvajalec, upravljalcev, potrošnik, da njegov celotni delež našemu življenju ne more biti samo pre-

prost seštevek njegovih mesečnih učinkov. Kakor lahko samo na podlagi nagrajevanja po delu pridemo do nešablonskega, do neuradniškega, to pomeni individualnega odnosa kolektiva in skupnosti do vsakega delovnega človeka posebej, na podlagi tega pa do kolikor mogoče zrelega presojanja celotnega deleža, ki ga daje naši družbi, tako lahko na podlagi moralno-političnega vrednotenja tega njegovega deleža, njegove celotne človeške osebnosti stopimo še za korak naprej v boju zoper mehanično, praktičistično, tehnokratsko uveljavljanje sprejetih načel, zoper napak razumljeno socialnost, zoper to, da bi nagrajevali človekovo delo po novem, medtem ko bi ga kot celotno človeško osebnost moralno-politično ocenjevali po starem. Korak naprej v prizadevanju za nadaljnjo kakovostno rast odnosa, tudi političnega odnosa do človeka in vseh odnosov med ljudmi, s tem pa tudi korak naprej glede subjektivnega prispevka, ki ga lahko damo kvaliteti družbenih odnosov, rastočim iz dane družbene stvarnosti.

FRANC PUHAR:

VEČ PRISTOJNOSTI SVETOM IN KRAJEVNIM ODBOROM

Pregled o dosedanjem delovanju ljudskih odborov nam pove, da so se ti v letih 1951 do 1961 zelo uveljavili. Več ali manj so le bili kos novim nalogam v življenju komunalne skupnosti. Zbori proizvajalcev, čeprav prvič izvoljeni, so našli svoje mesto in vsebino dela. Vendar ob tem ugotavljamo, da zakon o pristojnosti ljudskih odborov ni več vzdržen. Zanjda leta že v nekaterih komunah hromi delo obeh zborov ljudskega odbora.

Rast gospodarstva, menjanje družbenih odnosov, uveljavljanje proizvajalcev, vedno večja samostojnost komun, splošna dinamizacija življenja in časa nujno terja, da je delo ljudskih odborov bolj intenzivno, hitro, da ne caplja za dogodki, ampak, da jih spremlja in analizira, da vse bolj ureja izpa vprašanja, ki so pomembna za življenje prebivalstva v komunah. Vprašanje je, če ljudski odbor zmora v določenem času opraviti vse, kar bi moral.

Če analiziramo seje ljudskega odbora v Kranju za leto 1960, vidimo, da sta se oba zbori ljudskega odbora v preteklem letu sestajala vsake 14 dni, da so nekajkrat seje ljudskega odbora celo vsak teden. Ugotovljeno pa je, da smo z ureditvijo vrst problemov, ki so za komuno pomembni, odlašali in še odlašamo; ker enostavno ne pridemo do tega, da bi jih obravnavali. Vprašanje je torej, če smo upravičeni delo ljudskega odbora in odborovnikov še povečati, če ne bo to rodilo odpor zaradi pretirane zaposlenosti. Razen tega tudi upravnih parat ne more več pripravljati dobrih predlogov, analiz, skratka, gradiva za seje. Čas in razmere nam ne dovoljujejo več, da ljudski odbor obremenjujemo z zadevami, ki niso več take narave, da

bi spadale na sejo ljudskih odborov. Tu gre za vrsto stvari, ki so vedno na dnevnem redu in ljudskemu odboru odvzemajo dosti časa. Gre za garancije, zemljiške zadeve, potrjevanje raznih pravilnikov, odobravanje prometa poslovanja, potrjevanje raznih predračunov zavodov itd. itd. In prav te naloge, taki dnevni redi odvzemajo čas, da bi se ljudski odbor posvetil pomembnim stvarim. Vprašanjem, ki so važna za življenje in razvoj celotne komune. Zato je več kot nujno, da te pristojnosti ponovno razmejimo. Prav sedaj, ko postajajo kolektivi in razni zavodi vse in vse bolj samostojni, je nepotrebno, da mora vrsto stvari obravnavati ljudski odbor. V kolikor je to še nujno, je treba takšne zadeve, kot sem jih prej našteval, prenesti na razne svete, na komisije pri ljudskem odboru itd. Ljudski odborniki ne prenesajo več takega dela in ga sami zavrtačo.

Hkrati ob tem velja spregovoriti še o prepletanju dela ljudskega odbora z njegovim aparatom. Nujno je, da se letos uredimo odnose med ljudskim odborom okraja in komunam ter da se tudi tu na novo razmeje pristojnosti. Danes lahko opazimo dejansko glede delovanja nekaterih služb dvotirnost. Če analiziramo

Opazimo lahko tudi primere izkoriščanja. To je pogostokrat v gostinstvu. V večini primerov gostinska podjetja nudijo svojim učencem razen redne nagrade tudi stanovanje in hrano v dogovoru, da v prostem času pomagajo v kuhinji ali pri strežbi. V nekaterih gostinskih podjetjih v Ljubljani pa učence enostavno vključujejo v turnus dela tako, da sploh nimajo prostega časa, svoj postopek pa zagovarjajo, češ, naj se mladi že sedaj privadijo težkega gostinskega poklica.

Tisti, ki se uče pri privatnih obrtnikih, pa so še v veliko slabšem položaju. So primeri, ko morajo starši plačevati mojstru nagrado, da sprejme otroka v učni mojstri, ki ne izplačujejo nagrad za tiste mesece, ko je vajenec v šoli in se strokovno izobražuje, pa čeprav se po končanem pouku isti dan vrne na delo. Značilno je tudi, da so vajenci odpušteni z dela takoj, ko opravijo pomočniški izpit. Na tem področju bi lahko marsikaj storile tudi občine, in sicer tako, da bi dovoljevale sklepanje pogodb samo tistim mojstrom, ki imajo zaposlene tudi kvalificirane delavce. Spremembe bi morali doseči tudi pri učnih pogodbah, kajti sedaj pogodbe zavezujejo le učence, v ničemer pa ni prizadet mojster, če učenca ne izuči, oziroma, če mu ne nudi tistega, kar bi mu moral, da bi res obvladal svoj poklic.

TONE BOLE

Načela delitve spodbujajo činitelje proizvodnje

Vemo, da je v kompleksu ukrepov, ki so bili sprejeti na zadnjem zasedanju Zvezne ljudske skupščine, pripadalo osrednje mesto prav sistemu delitve dohodka. Vsi naši dosedanj napori in dosedanja prizadevanja za izgradnjo sistema nasploh, predvsem pa sistema delitve dohodka, so bili usmerjeni na dva smotra, in sicer: kako deliti in pa kje deliti.

Problem delitve med gospodarsko organizacijo in med družbo je s temi spremembami v glavnem urejen. Nekateri ukrepi, ki smo jih še morali obdržati, so

začasni, tako da se sedaj pred naše politično delo postavlja osnovna naloga: ekonomiziranje, gospodarjenje v gospodarskih organizacijah. Načela delitve so postavljena tako, da aktivirajo vse tiste činitelje v proizvodnji, ki so bili do sedaj zapostavljeni, in jim dajejo ustrezno ekonomsko mesto. Od gospodarjenja v gospodarskih organizacijah je sedaj v največji meri odvisno, kakšne rezultate oziroma sadove bomo pobirali na osnovi teh pogojev v bližnji ali daljši perspektivi.

Načela delitve, kot sem dejal, spodbujajo činitelje proizvodnje. Če upoštevamo činitelje proizvodnje po vrsti, je prvič vprašanje, kako kolektiv upravlja, kako gospodarji z družbenimi sredstvi, s sredstvi, ki mu jih je družba zaupala v upravljanje, in kje je sedaj treba iskati osnovno stimulacijo. S predloženimi spremembami postaja družbeni kapital dražji, ker so obresti, kot veste, na poslovni fond relativno povišane. V Ljudski republiki Sloveniji znaša poslovni fond oziroma znašajo družbena sredstva, če jih tako imenujemo v širšem smislu, okoli 800 milijard dinarjev. S podražitvijo družbenega kapitala se postavlja v gospodarskih organizacijah sedaj v ospredje osnovni princip, ta sredstva čim bolj izkoristiti. Gre za čim širše oziroma čim večje časovno izkoriščanje osnovnih sredstev, za odkrivanje vseh tistih rezerv, ki jih imamo na tem področju. Z eno besedo rečeno, osnovni cilj tega ukrepa je, da se rentabiliteta družbenih sredstev na ekonomski način poveča. Naša pobuda oziroma naše politično delo bomo morali usmeriti na to področje in tu iskati osnovne rešitve.

Drug činitelj proizvodnje, če upoštevamo vloženo delo, je osebni dohodek z vsemi dodatki oziroma prispevki. Za osebne dohodka veljajo ista načela, to se pravi, višja produktivnost dela, boljše organizacija dela, z eno besedo rečeno, s tem ukrepom hočemo rentabiliteto osebnega dohodka povečati v čim večji meri in tako doseči svoj namen. To so odločitve, ki jih zahteva ekonomika v sedanjem času z dražjim družbenim kapitalom oziroma z višjimi obrestmi na poslovni fond. Zato se nam spreminjajo tudi odločitve v prihodnosti. Pri tem mislim predvsem na investicijske odločitve, ker morajo biti te neprimerno bolj racionalne, bolj učinkovite. Tudi s temi ukrepi hočemo doseči določen rentabilnostni pogled v prihodnosti.

Nadalje gre za ekonomiziranje s surovinami oziroma z reprodukcijskim materialom. Položaj služb, ki se ukvarjajo s temi problemi, bo postal čisto drugačen kot do sedaj. Glede na relativno prosto tržišče, na drugačno kvaliteto uvoza — izvoza oziroma spremembe deviznega režima bodo zahtevale neprimerno večjo kvaliteto prav teh služb, ki se ukvarjajo z ekonomiziranjem surovin in reprodukcijskega materiala, pa najsi bo glede nakupa, predelave ali prodaje.

Skratka, v gospodarjenju bo moralo priti na osnovi vsega tega do novih kvalitativnih sprememb, do mnogo večje odgovornosti in seveda s tem tudi do neprimerno večjih rezultatov oziroma višjih gospodarskih uspehov.

Zavedati se tudi moramo, da v kolikor se administrativna intervencija na področju gospodarjenja omejuje, nas tudi manj varuje, ker je to vzporeden proces. Gospodarjenje v gospodarskih organizacijah je v neprimerno večji odvisnosti od njenega uspešnega oziroma slabega dela.

V sedanjem času je zelo težko dati recepte in navodila, kako naj bi in kako naj ne bi delali. Gre za osnovno spremljanje določenih zakonitosti, ki bodo prišle v sedanjem procesu vse bolj do veljave. Naša naloga oziroma naloga članov Socialistične zveze je, da iniciative v tej smeri podpiramo, da jih razlagamo in da takšne iniciative v našem političnem delu tudi spodbujamo.

TONE FLORJANČIČ:

VSI SMO ODGOVORNI ZA VZGOJO NARAŠČAJA

Sedaj, ko vedno bolj govorimo o novem načinu delitve dohodka in ko ta načela že tudi uresničujemo v praksi, se mi zdi potrebno spregovoriti o družbeni vzgoji in materialnih pogojih vajencev.

V Sloveniji imamo trenutno 10.500 obrtniških vajencev, v zasebnem sektorju jih je okoli 7000, v socialistični obrti 3500. Razen tega je še okoli 3000 industrijskih vajencev. Vajenska mladina živi danes v različnih pogojih in pod različnimi vplivi, ki so dostikrat škodljivi.

Njihov delovni čas še vedno ni povsem urejen, z njimi se marsikdaj mačehovsko ravna, odnosi v nekaterih internatih še vedno vzbujajo v vajencih kompleks manjvrednosti. Ugotavljamo tudi, da imajo premalo prostega časa. Zato ni čudno, da so dovzetni za razne slabe vplive, da se izživljajo v najbolj primitivnih oblikah ob najbolj primitivnih zabavah. Vsak človek se želi uveljaviti — nekateri se hočejo uveljavljati tudi na ta način — zato ne smemo videti v vsakem prestopku že zločin. Zavedati se moramo, da je to generacija, zrasla po vojni, vprašajmo pa se, če smo storili dovolj za njen družbeni razvoj. Priznati si moramo, da smo naredili malo.

Redki so delavski sveti, ki so na svojih sejah obravnavali družbeno vzgojo vajencev. Premalo so razpravljali o njihovih življenj-

skih pogojih. Za ta in podobna vprašanja jim je največkrat zmanjkalo časa. Na to bi morali biti pozorni tudi šolski odbori. Mlademu človeku bi morali nuditi nasploh več kulturne zabave. Menim, da je Socialistična zveza enako kot vsi ostali vzgojni faktorji, odgovorna za pravilno družbeno vzgojo in da mora s svojo avtoriteto vplivati prek delavskih svetov, šolskih odborov in podobnih organizacij na vajencev razvoj. Pokazati je treba poti, kjer se bodo lahko uveljavili in izobrazili in jih opozoriti na razne slabosti.

Tudi materialni položaj delavcev ni urejen, odvisev pa je od več faktorjev. Nagrade vajencem so predpisane z uredbo. Tretje leto učenja dobi le-ta 3500 dinarjev nagrade. Menim, da lahko vajenec, ki je prizadeven, doseže v tretjem letu svojega učenja enak proizvodni učinek kot mlajši pomočnik. Nesmisel pa je tudi, da potlej, ko se je izučil, ko dobi v roke papirnato spričevalo, prejme že naslednji mesec prejemke kot vsak drug kvalificirani delavec. Nemogoče je, da bi večrajši vajenec in sedaj novi pomočnik v mesecu dni dosegel tak kakovostni skok v svojem delu.

Lidija Šentjure:

DELOVNI KOLEKTIVI bliže k stanovanjskim skupnostim

Tovarišica Lidija Šentjureva je v svoji razpravi poudarila, da so diskusanti na kongresu, kot kaže, pravilno doumleli vse tisto, kar je bilo rečeno v referatih in tudi v ekspozicijah na zadnjem zasedanju Zveze ljudske skupščine. Med drugim je rekla:

Ne bi govorila o praktičnih problemih stanovanjske skupnosti, sodim pa, da je ideja, naj bi se delovni kolektivi mnogo bolj obrnili k stanovanjskim skupnostim, pravilna. Človeka moramo videti v njegovi življenjski sredini z vsemi problemi, ki jih da-

nes življenje še pri nedovoljno razviti osnovi uslužnostnih dejavnosti se zahteva. Jasno je, da bodo morale stanovanjske skupnosti dobiti popolnejšo vsebino dela, namreč, da bodo res razvijale v svoji sredi vse tiste dejavnosti, ki jih dostikrat označujemo s tako imenovanimi socialnimi dejavnostmi, se pravi, da se ne bodo usmerile samo na uslužnostno dejavnost, kar je seveda brez dvoma izredno pomembno, temveč tudi na razvoj nekaterih drugih varstvenih ustanov, ne samo za otroke, ampak tudi ustanov za stare, invalide itd. Šele

tako bo stanovanjska skupnost resnično postala organizem družbenega upravljanja v okviru komunalnega sistema, ki rešuje probleme družbene potrošnje. To je tista enotnost, skupnost, ki regulira vprašanje naših delovnih ljudi, proizvajalcev, ki v svojem konkretnem življenju imajo razen problemov v proizvodnji celo vrsto težav, ki jih rešujejo in morajo reševati na terenu.

Kaže tudi, da nismo dovolj govorili o racionalnosti investicij v graditvi naselij. Zdi se mi, da smo na pragu sprejemanja občinskih perspektivnih programov in občinskih stanovanjskih programov. To je brez dvoma izredno važno delo, samo sodim, da bi morali dati tem programom novo obliko in če hočete tudi, kvaliteto in vsebino. V minulih petih letih smo vlagali (za 500.000 stanovanj) ogromne investicije. Preveč pa prepuščamo posameznim strokovnjakom, da odločajo, kako naj se te investicije vlagajo, se pravi, kje naj gradijo stanovanjske zgradbe, kako naj razvijajo komunalne službe itd. Naši družbeni organi, pri tem mislim tudi organizacije Socialistične zveze, se še vse premalo čutijo odgovorne in poklicane, da skrbijo, kako se bodo naša naselja, naša mesta v bodočnosti razvijala. Če že porabimo tako ogromno investicij, vemo tudi, kako ogromna je odgovornost naše družbe. Po mojem mnenju povzroča bežanje pred tem, da naši

družbeni organi (tudi naše družbene organizacije in organizacije Socialistične zveze) ne ocenjujejo z največjo pazljivostjo strokovnih predvidenih urbanističnih programov, veliko škodo, ki se bo lahko odražala tudi še v nadaljnjih desetletjih — v morebitnem zane-marjanju gradnje zadostnega števila komunalnih uslužnostnih ustanov (prostorov za parkiranje, dovolj širokih cest, skrbstvenih ustanov, kot so ustanove za otroke itd.). Gre za to, da morajo imeti ljudje na svojem stanovanjskem področju vse tisto, kar jim je v vsakdanjem življenju nujno potrebno. Ne samo uslužnostno in trgovsko mrežo itd., ampak tudi vse dejavnosti, o katerih sem govorila, ustanove za otroke, stanovanja ali paviljone za stare, za invalide. Samo na ta način bomo resnično zagotovili navezanost enega na drugega, vzgojo čustev, da drug drugemu pomagamo, da se najdemo v slučaju nesreče pri starem in bolnem človeku itd., se pravi, zagotovili bomo to dejavnost z organiziranimi službami v okviru stanovanjske skupnosti. To je važno pri novih naseljih in hkrati seveda tudi pri rekonstrukciji starih naselij, kjer je vsaka enostranska usmerjenost, da preveč zgradijo posamezne parcele, danes nevarna, ker to včasih postaja nevarno tudi za življenje naših otrok, ki jim ne zagotovimo dovolj prostora (zlasti v večjih mestih) za igro, za svobodno gibanje itd.

POCENITEV BREZ ODLASANJA

V torek so objavili vest o pocenitvi bombažnih in umetnih tkanin bombažnega tipa, volnenih tkanin iz česane in polčesane preje in tkanin iz umetne in sintetične preje — za 10 odstotkov in umetnih tkanin volnenega tipa za 25 odstotkov, glede na cene, ki so veljale 1. februarja. Gre pa za metrsko blago. Od obveznega znižanja cen so izvzete le volnene tkanine iz mikane volne ter konopljene in lanene tkanine. Pocenitev velja za industrijska in trgovska podjetja, torej tako za novo proizvedeno blago kot za zaloge. Po znižanih cenah so pričeli prodajati že v sredo.

V sredo je bila večina manufakturnih trgovin odprta, tako kot so sklenili na posvetovanjih v torek, ki so jih sklicale vse trgovinske zbornice v državi. Kupci so že ta dan lahko segli po blagu, ki so mu znižali cene. Prodajalci izstavljajo račune na paragonških blokih, na katerih vpisujejo staro ceno in ji odštevajo predpisani odstotek znižanja, tako da potrošnik dobi zagotovilo o resničnem znižanju cene in lahko ugotovi vsako nepravilnost ter jo prijavi.

Kljub temu, da smo ob uveljavitvi novih gospodarskih predpisov (in še prej, ko so jih pripravljali) računali z določenimi premiki cen, tako tudi s pocenitvijo tekstila, elektrotehniških in nekaterih kovinskih izdelkov, nismo pričakovali, da bo odlok o pocenitvi tkanine uveljavljen čez noč. Kot je pokazalo ljubljansko posvetovanje predstavnikov trgovinskih zbornic in trgovskih podjetij, so bili najbolj presenečeni naši trgovci. Organizacijsko se namreč nikjer niso pripravili na znižanje cen; nekateri niso doumleli, zakaj naj bi prodajali

po novih cenah že naslednji dan. Prej bi namreč morali napraviti inventuro, reklamirati znižanje in potem začeti prodajati. Res je inventarni popis potreben, toda le-ta ne sme zavleči pocenitve.

Naša tekstilna industrija je že dosegla raven, ki omogoča večjo in znatno bolj pestro proizvodnjo blaga. S pocenitvijo tekstila, ki je bil doslej očitno predrag, se tej industriji širi domači trg. Dejansko imajo zdaj tekstilne tovarne neomejene možnosti pri nabavi surovin, hkrati pa bomo letos uvozili okoli 70 milijonov metrov tkanin, kar vse zagotavlja večjo ponudbo na trgu. Potrošnja tekstila se je doslej sukala pri okoli 200 milijonih metrov, medtem ko letos računajo, da bodo prodali še 150 milijonov metrov več. Torej vse tisto, kar bomo uvozili, in še 80 milijonov dodatne domače proizvodnje. Prodajo tega blaga pa zagotavlja prav pocenitev. Naj še tu omenimo, da bodo v prihodnjih mesecih pocenili svoje izdelke (za približno 7%) tudi proizvajalci konfekcije in trikotaže.

D. D.

JOŽE JAGER:

Pospešimo gradnjo stanovanj

Leto dni je že minilo, ko je bil sprejet nov zakon o finansiranju stanovanjske gradnje. Toda po tolikšnem času ugotavljamo, da so prišli do izraza šele samo nekateri elementi, ne pa tudi vsa vsebina, duh zakona.

Težave so nastale, ker so novo ustanovljeni skladi za stanovanjsko izgradnjo imeli pred seboj velike obveznosti iz prejšnjih let. Zavoljo tega je prišlo do takšnih nelogičnosti, da posamezniki, ki so hoteli vložiti lastna sredstva za stanovanjsko gradnjo, teh želja niso mogli uresničiti. Nihče, noben sklad jim ni mogel zagotoviti, da bodo v danem trenutku dobili kredit.

Pozneje, ko so začele organizacije SZDL in sindikati analizirati te probleme, se je stvar vendarle premaknila. Prišli smo do tega, naj vsak bodoči koristnik stanovanja na nek način sodeluje s sredstvi pri graditvi. Tiste gospodarske organizacije, ki so doumele smisel takšnega načina zbiranja sredstev in kjer so znali preračunati, kaj lahko s tem pridobe, so dosegli v razmeroma kratkem času lepe uspehe. Ljudje so začeli nalagati denar tudi za več let vnaprej in tako postopoma zbiramo sredstva. To potrjuje, da je kljub težkemu finančnemu položaju ob podpori političnih organizacij moč uresničevati načelo zakona. Aktivnost upravnih odborov skladov, ki so pričeli delovati kot družbeni

organ, je bila postopoma vse večja. Res, da je bilo v začetku precej ugibanj, kakšna naj bodo pravila, kakšen sestav, kakšno sodelovanje z banko, investitorji, zavodi itd., vendar so pozneje začeli razpisovati natečaje za perspektivno stanovanjsko gradnjo.

Organizacije SZDL bodo morale temu tudi v bodoče posvetiti vso pozornost, kajti stanovanj še kmalu ne bo zadosti. Seveda so zato zelo važni perspektivni programi skladov. Ljudje morajo namreč vedeti, kje bodo dobili stanovanja, kakšna bodo, koliko bodo stala, kakšen bo njihov prispevek. Ti podatki morajo biti interesentom na razpolago vsaj v grobem, če že ne v podrobnostih.

S perspektivnimi programi velja seznaniti širok krog prebivalstva in tu naj bi sodelovala tudi SZDL. Sodelovala naj bi tedaj, ko se v javnosti razpravlja o načrtih, ali ko se sprejemajo načrti, kakšna bodo naselja, kje bodo grajena stanovanja, kakšen bo videz novih naselij, kdaj bo lahko kdo odkupil stanovanje in podobno. Vse to bo močno mobilizacijsko sredstvo za zbiranje sredstev in reševanje stanovanjske stiske.

STEFAN ŠAUBERT:

DECENTRALIZACIJA je nujna tudi v elektrogospodarstvu

Med odprte probleme v našem gospodarstvu spada elektrogospodarstvo. O organizacijskih, ekonomskih, včasih tudi o družbeno-političnih vprašanjih elektrogospodarstva je bilo že nešteto razprav.

Razpravljali smo tudi na republiškem odboru sindikata kovinarjev Slovenije. Po razpravah sodeč, bi morali optimistično pričakovati konstruktivnih rešitev, ki jih kljub temu ni. Obetajoče debate namreč trajajo že zelo dolgo, nekaj let! V daljših presledkih se problem pogreje; nekaj časa drži zaposlene v elektrogospodarstvu v napetosti ali upanju, potem pa ugasne. Tudi sedaj se nahajamo v obdobju, ko je problem aktualen in predmet

razprav v elektrogospodarskih organizacijah. V kratkih časovnih obdobjih se pojavljajo predlogi za reorganizacijo elektrogospodarstva z vseh strani. Ti predlogi so potem predmet kritike, razprav itd.

Po obsežnih in temeljitih razpravah je republiški odbor sindikata kovinarjev prišel do mnenja, da je nujno potrebno povečati pritisk na vse zainteresirane ali meročajne institucije z željo, da čimprej formiramo konstruktiv-

ne predloge za reorganizacijo elektrogospodarstva, za boljši položaj delavcev, zaposlenih v teh organizacijah. Sedaj, ko je rešen problem jugoslovanskih železnice in PTT, delavci v elektrogospodarstvu upravičeno pričakujejo, da bo na vrsti reorganizacija njihove panoge. Decentralizacija na železnici in PTT je zaradi določenih podobnosti, specifičnosti ali pa tudi zaradi dosedanjega položaja in interne organizacije dokaz, da je mogoče reorganizirati tudi elektrogospodarstvo. Potrebo po decentralizaciji poudarjam zato, ker je veliko mnenj, pa tudi predlogov, ki očitno teže k še večji centralizaciji sredstev

oziroma k še manjši ekonomski samostojnosti elektrogospodarskih organizacij. Tako centraliziran sistem utemeljujejo ali opravičujejo s specifičnostjo panoge in monopolnim položajem v odnosu na ostalo gospodarstvo.

Na republiškem odboru sindikata kovinarjev smatramo, da v precejšnji meri otežkoča iskanje konstruktivne rešitve ravno pretirano poudarjanje specifičnosti, ki obstoja v elektrogospodarstvu. Trditev pa, da je centraliziran sistem v elektrogospodarstvu nujen, zaradi monopolističnega položaja te panoge v odnosu na ostalo gospodarstvo, dobesedno vsiljuje vprašanje, ali ne obstoja v ekonomsko tako centraliziranim sistemu večja potencialna možnost, pa tudi nevarnost za nastanek in razvoj monopolističnih tendenc. Po dosedanjih izkušnjah sodeč, praksa ostalih panog in naš gospodarski razvoj kažejo prav obratno — potrebo po decentralizaciji!

Kot posledica tako neurejenih ekonomskih odnosov znotraj elektrogospodarstva, je sistem delavskega samoupravljanja v določenem zaostanku. Poglavitne ovire za razvoj delavskega samoupravljanja in napredek elektrogospodarskih organizacij — in s tem tudi elektrogospodarstva kot celote — je po našem mnenju v nenormalnem in nestimulativnem načinu formiranja in delitve dohodka elektrogospodarskih organizacij. Dalje: zaradi formiranja dohodka z velikim faznim premikom kolektivi nimajo realnih možnosti izgraditi učinkovitega sistema nagrajevanja po delu; sistem enotnih cen električne energije, kjer niso upoštevani stvarni stroški proizvodnje, ne stimulira kolektivov k zmanjšanju teh stroškov, temveč samo k njihovega stvarnemu ali fiktivnemu večanju, ker si na ta način ustvarijo večji dohodek, oziroma pokrijejo izgubo, ki jo krije zvezni regresni sklad. Logično je, da v takih pogojih, ko kolektivi, proizvajalci in njihove samoupravne institucije nimajo bistvenih materialnih kompetenc, ni mogoče delavskega samoupravljanja v tej panogi doživeti tistega razcveta, s katerim se ponašajo kolektivi ostalih gospodarskih panog, v zadnjem času tudi kolektivi jugoslovanskih železnice in PTT. Zaradi tega izkoriščamo to prilagodljivost, da s tem nerešenim vprašanjem, ki zaradi aktualnosti terjaja rešitev, vsaj delno seznanimo kongres. Rešitev pa mora biti v duhu splošnih principov razvoja naših družbenih odnosov in gospodarstva. Zaradi tega naj problem najde odraz tudi v poročilu naše komisije.

M. K.

OB REPUBLIŠKEM POSVETOVANJU ZDRAVSTVENIH DELAVCEV

Zdravstvo v novih vodah

Ekonomska osamosvojitve zdravstvenih ustanov in demokratizacija upravljanja sta za zdravstvene delavce precejšnji novosti. Navajeni direktiv »od zgoraj«, administrativno določenih osebnih dohodkov in nesamostojnega gospodarjenja, se zlasti manjši kolektivi težka pripravljajo na reorganizacijo zdravstvene službe, ki jo prinaša novi zakon. Večji kolektivi so pogumnejši. Izvolili so že upravne odbore — nova samoupravna telesa v zdravstvu — sestavili pravila Zavoda — pravilnike o delovnih razmerjih in na podlagi analitične ocene delovnih mest pripravljajo tudi pravilnike o nagrajevanju. Prav tako se že ukvarjajo s sestavo delovnih načrtov, ki bodo osnova za sklepanje pogodb s plačniki njihovih storitev, z zavodi za socialno zavarovanje, komunami in gospodarskimi organizacijami.

V svojih prizadevanjih pa so večidel precej nespreni zaradi premajhnega poznavanja gospodarstva, pa tudi zaradi ukoreninjenih hierarhičnosti, ki jo ponekod upravni aparat izkorišča za uveljavitev svoje volje oziroma dušitev samoiniciativnosti v kolektivu. Le-ta stoji ob strani ne samo iz bojazni pred nadrejenimi, ampak tudi zato, ker se še ni dovolj seznanil z novim zakonom o organizaciji zdravstvene službe in njegovimi načeli. Na občinskih zborskih sindikalnih podružnic in na kolektivnih sestankih, ki so obravnavali priprave na reorganizacijo zdravstvene službe, se je to jasno pokazalo. Zato sta republiški odbor Sindikata zdravstvenih delavcev za Slovenijo in Svet za zdravstvo LRS pred dnevi sklicala republiško posvetovanje, na katerem naj bi kritično ocenili dosedanje izkušnje pri uvajanju novosti in pojasnili nekatere pojme.

Razprava o tem se je zreducirala na skopa poročila dveh ali treh predstavnikov, ki pa niso razgaljali problemov v zvezi z volitvami samoupravnih organov in njihovim delom. Toda že iz teh skopih poročil je bilo razvidno, da si temelje samouprave različno grade. Kdo ima pri tem srečnejšo roko, pa posvetovanje ni razčistilo. Mariborčani, na primer, so izvolili maloštevilne upravne odbore, razviti pa nameravajo delo v komisijah, medtem ko imajo Celjani številčno močne upravne odbore, saj štejejo tudi nad trideset ljudi. Kazalo pa bi se le vprašati, ali na primer v sedemčlanskem samoupravnem organu lahko pride do polnega izraza volje stočlanskega kolektiva? Manjši kolektivi, kjer bodo vsi zdravstveni delavci upravljalci, bodo vsekakor na boljšem. V maloštevilnih upravnih odborih ne morejo biti niti predstavniki vseh organizacijskih enot,

to pa vzbuja dvome, da bi lahko dobro urejali gospodarska in vsa druga vprašanja, ki sodijo v njihovo pristojnost. Številne komisije so jim sicer lahko v veliko oporo pri delu, bodo pa samo posvetovalni organi, ne pa odločujoči.

Na srečo novi republiški zakon o zdravstveni službi, ki bo kmalu uveljavljen, predvideva decentralizacijo samoupravljanja na strokovne enote. V skladu s tem zakonom bodo zdravstveni kolektivi dolžni izpolniti organizacijsko samoupravo.

Popolna samostojnost v gospodarjenju zagotavlja tudi samostojno delitev osebnih dohodkov. Administrativno odmerjeni prejemki zdravstvenih delavcev so do zdaj znatno zaostajali za prejemki v gospodarskih organizacijah, zato je tendenca, da bi si jih povišali, razumljiva in opravičljiva. Kaj lahko tudi razumemo nezadovoljstvo z obzora zdravstvenih delavcev v ljubljanskem okraju nad okrajnim zavodom za socialno zavarovanje, ki je protizakonito hotel krniti njihove pravice s tem, da jim je predlagal nov sistem nagrajevanja za presežanje norm in cenik zdravstvenih storitev. Seveda ni uspel, vendar se na splošno zdravstveni delavci boje, da jim bodo prav zavodi za socialno zavarovanje oziroma njihovi upravni aparati delali preglavice pri spodbudnejšem nagrajevanju s tem, da jim storitev ne bodo plačevali po predlaganih cenah.

Bojazen je delno upravičena, ker zavodi za socialno zavarovanje niso predvideli bistvenega

porasta osebnih dohodkov v zdravstvu, s tem pa še ni rečeno, da nimajo od družbe zagotovljenih sredstev za ekonomsko upravičen porast!

To pa je drugo vprašanje. Osebnih dohodki zdravstvenih delavcev naj bi se povečali predvsem z večjim delom posameznega zdravstvenega delavca, timov in celotnega kolektiva, z boljšo delovno organizacijo in racionalizacijo. Zato v tarifnih pravilnikih ne kaže odmerjati visokega konstantnega dela osebnih dohodkov, ker to ne bi bilo spodbudno. Videti pa je, da si skušajo zdravstveni kolektivi določiti čimvišje startne postavke osebnih dohodkov, ne da bi se vprašali, ali bodo ustvarjena sredstva zadoščala za izplačevanje konstantnega in variabilnega dela zaslužkov.

Eno in drugo ima zagovornike, eno in drugo ima tudi svoje prednosti in pomanjkljivosti. Sklep posvetovanja: če pavšal stimulira k delu, ga ni za zavreči, na splošno pa je obračunavanje uslug po realnih cenah boljše zagotovilo za dobro delo zdravstvenih ustanov. Pri marsikaterem delu pavšal ne sprošča samoiniciativnosti, ne spodbuja k odkrivanju notranjih rezerv, niti k večji storilnosti, ker eventualne primanjkljaje pokriva zavod za socialno zavarovanje, ki zaseže tudi ustvarjene viške. Že samo to dejstvo opozarja, da je treba res kritično presoditi, kje in kdaj je pavšal na mestu in kdaj ne.

Nova obračunska merila pa zlasti potrebna pri težavnejših

storitvah. Dosedanji instrumenti, ki so se zreducirali na pavšal za oskrbni dan in pregled, so naravnost silili zdravstvene ustanove, da so stroške za komplicirane storitve pokrivali z nepotrebnim zadrževanjem rekonvalescentov po bolnišničnih in s čim številnejšimi pregledi, zaradi česar je nujno trpela njihova kakovost.

Pri določevanju cen za posamezne storitve pa naj bi se zdravstveni kolektivi povezali z vsemi občinskimi faktorji, ki jim lahko pomagajo in svetujejo. Vsekakor pa bo treba cene vskladiti z občinsko zdravstveno politiko. Skladi zdravstvenega zavarovanja bodo nedvomno pripravljeni dobro plačevati zdravljenje tistih bolnih, ki najbolj zmanjšujejo delovno storilnost in narodni dohodek ter delavce za daljša izključujejo iz proizvodnega procesa. Dokler ne izide nov zakon o socialnem zavarovanju, ki bo razširil samoupravne pravice zavarovancev in socialno zavarovanje decentraliziral, pa je naslopitev na družbene organizacije in samoupravne organe občinskega ljudskega odbora tembolj potrebna ne samo pri oblikovanju cen, ampak tudi pri programiranju dela, ki naj bi bilo vsklajeno z delom v drugih zdravstvenih zavodih in seveda prilagojeno potrebam v okviru celotne komunne.

Delegati iz zdravstvenih kolektivov so dobili na posvetovanju še več drugih delovnih nalog, ki naj bi pomagala izboljšati zdravstveno službo v prid bolnikov in zdravstvenih delavcev.

SGP KONSTRUKTOR MARIBOR:

KRITIKA NEDELAVNOSTI

Tudi v Splošnem gradbenem podjetju Konstruktor v Mariboru predstavlja stalno menjavanje delavcev precejšen problem. Temu niso vzrok le objektivni, temveč tudi subjektivni činitelji. Prav o tem so na občnem zboru sindikalne podružnice precej razpravljali, da bi se ta položaj čimprej popravil.

Delna krivda zadeva tudi izvršni odbor sindikalne podružnice, v katerem je bilo med letom precej notranjih trenj, ki niso povzročala samo nasprotja med odborniki, temveč je zato trpelo tudi delo vse podružnice. Če ne bi bilo teh nesoglasij, bi lahko uredili marsikatero probleme. Ni dovolj, če so samo ugotavljali slabe pojave, kot na primer: slabo disciplino, nezadovoljivo strukturo zaposlenih, nezainteresiranost za šport, nezaupanje do obračunavanja po ekonomskih enotah itd., temveč bi morali že med letom storiti marsikaj, da bi te stvari popravili. Pri vsem tem delu organi upravljanja in uprava podjetja niso čutili pomoči sindikalne organizacije. Prav gotovo ni majhen problem to, da so v obdobju od 1957. do 1961. na novo sprejeli 1500 delavcev, podjetje pa je zapustilo kar 900 delavcev. Delno sicer lahko najdemo opravičilo za to v sezonskem delu in nezanimanju za ta poklic. To kaže tudi to, da na primer od 225 vajencev, sprejetih v obdobju od 1952. do 1961. leta, ostalo v kolektivu samo 28 vajencev in da se jih je od 84 učencev, ki so opravili izpite, po odsluženju kadrovskega roka vrnilo v podjetje samo 11. Če bi vsi ti mladi ljudje ostali v podjetju, ne bi bilo problemov zaradi pomanjkanja kvalificiranih delavcev.

Zato so organi upravljanja sklenili, da bodo ta problem čimprej opravili. Ustanovili so kadrovsko-socialno službo, razen tega pa je delavski svet tudi sklenil, da bodo ustanovili strokovni center za gradbeno podjetje »Stavbar«, »Gradnje« in »Konstruktor« iz Maribora. Ta center naj bi že v kratkem sprejel v tečajje okoli 330 članov kolektiva in jim nudil ustrezno strokovno izobrazbo.

Treba bo tudi čimprej urediti prehrano delavcev in stanovanja. Doslej so bili namreč prisiljeni, da so vsa razpoložljiva sredstva vložili za nabavo modernih strojev, sicer bi bilo njihovo delo onemogočeno. Zato nameravajo predvsem v naslednjih letih po-

svetiti prehrani in stanovanju večjo skrb. Tu čaka nedvomno tudi sindikalno podružnico precejšnje delo.

Način dela v kolektivu je pripeljal organe samoupravljanja

do zaključka, da je treba nujno prnesti nekatere pristojnosti na obratne delavske svete, ki naj bi na svojih delovistihi sami odločali o problemih, katere sami bolje poznajo. Neposredni proizva-

jalci po obratih mnogo bolj poznajo pomanjkljivosti v proizvodnji, ki vplivajo na povečanje stroškov in zmanjšujejo ekonomski uspeh enote. Z uvedbo ekonomskih enot in obračuna pa je še toliko večja potreba ustanoviti tudi obratne delavske svete in približati upravljanje neposrednim proizvajalcem. Tu lahko največ stori prav sindikalna podružnica.

Izvršni odbor sindikalne podružnice je doživel na tem občnem zboru dokaj ostro kritiko zaradi svoje nedelavnosti. Kaže, da hočejo proizvajalci tako sindikalno organizacijo, ki bo razen organov samoupravljanja, nudila največ pomoči in podpore, da bodo svoje naloge čimprej uresničili.

J. K.

TOVARNA ČEVLJEV »JADRAN« MIREN:

Mimo samoupravnih organov

Na letni skupščini sindikalne podružnice tovarne čevljev »Jadrana« v Mirnu pri Gorici so v obširnem in skrbnem poročilu ter v razpravi posvetili glavno pozornost izobraževanju zaposlenih in nadaljevanjem v razvijanju delavskega samoupravljanja.

Ugotovili so, da podjetje sicer posveča dokajšnjo skrb vzgoji strokovnega kadra, vendar premalo načrtno. Grajali so na primer to, da so mirenka podjetja ustanovila skupni izobraževalni center brez predhodnega posveto-vanja z organi samoupravljanja in vodstvom podružnice. Pokazalo pa se je, da je bila ustanovitve tega centra za podjetja različnih strok premalo premišljena in je tako po kratkem času prenehal z delom. Člani sindikata so tudi menili, da je škodljivo skr-

beti za izobraževanje le ozkega kroga ljudi, medtem ko so drugi prepuščeni sami sebi. Dogodilo se je na primer, da je seminar kadrovsko-socialne službe v Radovljici obiskoval človek, ki nima nič skupnega s podjetjem — seveda na račun podjetja.

Člani sindikalne organizacije so kritično ocenili tudi delo delavskega sveta. Grajali so njegovo pasivnost ob nekaterih problemih, ki so se pojavili. Tako bi na primer morali odločneje nastopati v primerih, ko so bili že postavljeni pred izvršeno dejstvo, o čemer ni delavski svet predhodno rekel svoje besede.

Zbor je pokazal zrelost kolektiva. Nekatere napake je odločno obsojal in nedvomno se jih bo znal v prihodnje tudi izogniti.

L. K.

PAPIRNICI KOLIČEVO:

Letos razširitev samoupravljanja

V Papirnici na Količevem pravijo novemu kartonskemu stroju, ki so ga montirali konec lanskega leta kratko kar KS 2. Nanj so člani kolektiva ponosni, saj jim je pomagal, da so lani celotni dohodek povečali za 16,7 odstotkov, čisti dohodek pa za 7,2 odstotka v primerjavi s prejšnjim letom. Tako so lani prvič ustvarili več kot 3 milijarde celotnega dohodka, letos pa predvidevajo, da bodo proizvodnjo podvojili. Tako se jim bodo sredstva, ki so jih zanj vložili, hitro vračala.

Novi kartonski stroj in problemi v zvezi z njim, so dali tudi pečat nedeliskemu občnemu zboru sindikalne podružnice. Nedavni sestanki po oddelkih so pokazali, da se večina delavcev zelo

zanima za problematiko svojega obrata. Povedali so tudi vrsto predlogov za izboljšanje problemov v proizvodnji. Tako so na primer delavci druge izmene na proizvodnih strojih predlagali, naj bi čimprej preskrbeli za ureditev nekaterih delovnih mest, k »holandcem« naj bi dali več zabojev in lopat, da delavci ne bi čakali drug na drugega, k strojem naj bi potegnili tudi cevovode za klet in galun, da ne bi več prenašali z vedri itd.

V drugem zapisniku takega sestanka na primer piše: »Transportni delavci so na svojem sestanku opozorili na pomanjkanje vagonetov in na to, da bi bilo treba povečati skladiščne prostore. Z rudniki kaolina naj bi tudi

uredili boljšo dobavo mletega kaolina.«

Podobne predloge so dali tudi delavci na ostalih obratnih sestankih. Vse te razprave kažejo, da so delavci zreli v okviru svojega obrata samostojno razpravljati in odločati in da bo treba čimprej izvoliti obratne delavske svete. Zato bodo morali pohiteti s formiranjem ekonomskih enot, seveda pa bo treba poprej še pogoj, v katerih bodo te enote delale, dobro proučiti.

Obratne delavske svete nameravajo ustanoviti čimprej, kar po dosedanjih obračunskih enotah, da bi sodelovali pri upravljanju čim več neposrednih proizvajalcev. Tako si bodo člani teh organov dotedaj, ko bodo prešli na obračun dohodka po ekonomskih enotah, nabrali že precej izkušenj. Ti sveti bodo morali tudi dobro proučiti, kam bo treba najprej vložiti razpoložljiva sredstva, ki jih bodo imeli sicer letos nekoliko več, vendar je tudi problemov veliko. Med glavnimi nalogami bo vsekakor mehanizacija transporta, še posebej transporta znotraj podjetja. To terja predvsem povečana proizvodnja, saj so prejšnja leta izdelali okrog 12.000 ton papirja letno, medtem ko ga bodo letos že okoli 22.000 ton. Med problemi, ki terjajo čimprejšnjo rešitev, so tudi ureditev garderob za transportne delavce itd. Za vse to ne bodo imeli dovolj sredstev. Zato jih bodo morali urejati postopoma in premišljeno.

Vzporedno z decentralizacijo organov upravljanja pa bodo v količevski papirnici ustanovili tudi sindikalne podružnice po obratih. Tako bodo ekonomske enote predstavljale v vseh ozirih zaključene enote.

F. S.

SPLOŠNA BOLNIŠNICA MARIBOR:

Upravni odbori po vseh oddelkih

Novi zakon o organizaciji zdravstvene službe ni presenetil 1200 članskega kolektiva mariborske splošne bolnišnice. Ze lani pred izidom tega zakona, so v 17 oddelkih izvolili 5 do 9 članske upravne odbore. Leti so ob podpori sindikalne organizacije kaj hitro zaživel in se uveljavili. Centralni odbor je nanje prenašal postopoma vse več pristojnosti.

Da bi upravni odbori ne bili le posvetovalni organi, so jim dali pravico, da razpolagajo s sredstvi amortizacijskega sklada. Razen tega imajo upravni odbori po oddelkih še te pristojnosti: sistematizacijo in ocenjevanje delovnih mest, predpisovanje oddelčnega hišnega reda itd.

Takoj po izidu omenjenega zakona so izvolili devet članski upravni odbor in 31 članski svet.

Z decentralizacijo družbenega upravljanja so šli še dalje. Po temeljiti razpravi v sindikalnih grupah so izvolili upravne odbore tudi v pralnici, obrtnih delavnicah, kuhinji in ekonomiji. Vsi ti upravni odbori imajo podobne naloge kot obratni delavski sveti v drugih gospodarskih organizacijah. Upravni odbori sklicujejo redno vsak mesec delovne sestane-

ke vseh udeležencev. Tako ima sleherni član kolektiva možnost, da s svojimi predlogi sodeluje pri upravljanju in gospodarjenju.

V mariborsko bolnišnico prihajajo predstavniki zdravstvenih zavodov z drugih republik, proučujejo te oblike upravljanja in njihove izkušnje s pridom uporabljajo.

Kolektiv dobro gospodari, kar je moč sklepati tudi po tem, da so stroški oskrbnega dneva med najnižjimi v Sloveniji seveda v primerjavi s podobnimi zdravstvenimi zavodi.

Na konferenci so med drugim sklenili, da bodo organizirali posebne seminarje za novo sprejete članke kolektiva, ki nimajo nikakršne strokovne izobrazbe.

K. A.

LTH ŠKOFJA LOKA:

Decentralizacija samoupravljanja

Številno obiskani občni zbor sindikalne podružnice LTH Škofja Loka je bil nadaljevanje sestanka kolektiva po obratih in delavnicah, kjer so razpravljali o delu sindikalne organizacije v preteklem letu ter o decentrali-

zaciji delavskega samoupravljanja. Temu problemu je tudi predsednik sindikalne podružnice Milos Mrak v svojem poročilu posvetil mnogo prostora.

Na obračunavanje osebnega dohodka po ekonomskih enotah se v LTH že nekaj časa pripravljajo. Kaže pa, da je morda sindikalna podružnica premalo odločno zahtevala, da je treba pravico o tem prenesti na neposredne proizvajalce, da je treba ustanoviti obratne delavske svete. Sindikalna organizacija se bo takoj reorganizirala. Tako so razen centralnega izvršnega odbora na občnem zboru volili tudi odbore za vse bodoče ekonomske enote, ki bodo takoj začeli z delom.

Na občnem zboru so govorili tudi o gospodarjenju v preteklem letu, ki so ga ocenili za zadovoljivega. Proizvodni plan so presegli za 22 %. Osební dohodki so porasli od povprečno 18.000 v l. 1959 na več kot 24.000 din povprečno na zaposlenega mesečno lani. V družbeni standard so vložili nad 100 milijonov, tako da se je lani vselilo v nova stanovanja 60 delavcev.

Načrti pa kažejo, da namerava kolektiv do leta 1965 ustvariti še znatno več kot doslej. Zato posvečajo vso skrb razvoju. Dosedanja ekonomska enota »razvoj« se je že osamosvojila in preimenovala v Zavod za hladilno tehniko, ki bo tesno sodeloval z raznimi inštituti.

Razprava je pokazala, da se kolektiv ob tem zaveda svojih dolžnosti in da je trdno odločen uresničiti postavljene naloge.

M. O.

KLAVNICA KRANJ:

Bo Kranj ostal brez mesa?

Na občnem zboru sindikalne podružnice Klavnice v Kranju so razpravljali predvsem o preskrbi z mesom v prihodnjih letih. Organi sanitarne in veterinarske inspekcije namreč pravijo: Ne moremo biti več odgovorni za morebitne posledice — obolenja zaradi uživanja mesa in mesnih izdelkov, ki jih delajo v sedanjih pogojih.

Sedanji prostori klavnice in predelovalnice so namreč popolnoma neustrežni. Sedanjo klavnico so zgradili že leta 1895 za takratne potrebe Kranja, ki je imel le dva tisoč prebivalcev. Ze to, da klavnica z enakimi prostori oskrbuje danes z mesom več kot 46.000 prebivalcev Kranja in okolice, da sluti, v kakšnih nemogočih razmerah dela kolektiv. Prav nič boljši niso prostori predelovalnice. Ta je namreč v prostoru, kjer je nekdanji privatni mesar s 3 ali 4 mesarji naredil tedensko približno 600 kg mesnih izdelkov. Sedaj je v tej predelovalnici kar 22 mesarjev — predelovalcev, ki izdelajo tedensko približno 6000 kg mesnih izdelkov in 1700 kg topljene masti. Predelovalnica pa tudi sicer ne ustreza higienim pogojem.

Število zakolov je v zadnjih letih naraslo od 6471 v letu 1957 na 12.321 v letu 1960. Število zakolov je najbolj poraslo prav tega leta, ko so ukinitili tri podeželske klavnice in dve predelovalnici, ki niso ustrezale najosnovnejšim pogojem sodobne higijene in tehnične ureditve. Takrat so pristojni organi tudi obljubili, da bodo omogočili čimprejšnjo rekonstrukcijo klavnice. Toda ostalo je pri obljubi.

Danes klavnica nima najosnovnejših hladilno-skladiščnih prostorov. Zato prodajajo v Kranju nedozorelo meso, ki se zelo hitro pokvari. Pri takem tehnološkem postopku klanja in nadaljnji distribuciji mesa, izgubi

meso kvalitetnega izvora na svoji vrednosti. Poleti pa bi tako meso lahko povzročilo tudi množična obolenja in celo zastrupljenja potrošnikov.

Organi sanitarne in veterinarske službe, ki so si ogledali prostore klavnice in predelovalnice, so že nameravali prepovedati poslovanje klavnice. Ker pa bi tako potrošniki Kranja ostali brez mesa, sklepa niso uresničili. Izjavljajo pa, da odgovornosti za morebitna obolenja v poletnih mesecih ne bodo nosili.

Edini izhod iz te situacije je torej čimprejšnja gradnja novih prostorov. Investicijski program je že potrdila okrajna in republiška komisija za revizijo objektov. Tudi glavni projekt je v glavnem gotov. Občina je v osnutku plana že zagotovila sredstva v višini

59 milijonov dinarjev, vendar bi jih potrebovali od občine letos vsaj 100 milijonov, da bi stavbo še letos spravili pod streho in kupili opremo, drugo leto pa z dodatnim kreditom gradnjo končali. Za sedaj je odločitev odvisna predvsem od zborov volivcev, kako bodo odločali o vrstnem redu gradenj. Člani sindikalne podružnice Klavnice so zato sklenili, da bodo na zborih volivcev skušali prikazati, kako pomembna je ta gradnja.

M. T.

GRADBENO PODJETJE »GORICA«:

Ne več brez obratnih delavskih svetov

Na občnem zboru sindikalne podružnice Splošno gradbenega

podjetja »Gorica« v Novi Gorici se je v dokaj živahni razpravi pokazala potreba po nujni nadaljnji decentralizaciji delavskega samoupravljanja in tudi sindikalnega dela. Podjetje z okoli 1200 zaposlenimi ima namreč vrsto gradbišč, ki so raztresena po vsej Primorski in celo na Jesenicah. Na vsakem gradbišču se pojavljajo namreč posebni problemi, ki jih ni mogoče najbolje reševati s centraliziranim upravljanjem. Težnja po ustanovitvi obratnih delavskih svetov na posameznih gradbiščih ni nova, vendar pa je doslej niso uresničili tako zaradi objektivnih težav — stalno menjavanje delavcev, nestalnost gradbišč — in pa tudi subjektivnega zaviranja posameznikov.

Kaže pa, da bodo sedanji predlog sindikalne organizacije, ki so ga na zboru vsi podprli, le realizirali. Nedvomno pa se bodo pojavile tudi objektivne težave. Podjetje zaposluje pretežno ne-kvalificirane delavce in bo zato treba posvetiti vso pozornost vzgoji in izbiri ljudi, ki bodo znali oživiti obratne svete.

Menijo, da bodo prve naloge,

TOVARNA DEKORATIVNIH TKANIN LJUBLJANA:

Neupravičen zaslužek trgovine

Izvršni odbor sindikalne podružnice Tovarne dekorativnih tkanin se je dobro pripravil na svoj občni zbor. Sklicali so ga za nedeljo dopoldan in se ga je udeležilo kar 78 % članov kolektiva. Kaže, da so čutili za svojo dolžnost, da se zbora udeležijo, predvsem še zato, ker so po vseh priprava h lahko sklepali, da bodo razpravljali o vseh najvažnejših problemih, ki zadevajo njihov kolektiv. Tako so po temeljitih poročilih razpravljali še predvsem o svetih ekonomskih enot, ki jih bodo volili prihodnji mesec po posameznih ekonomskih enotah. Tako bodo naredili spet nov korak pri razvoju delavskega upravljanja v tovarni, s tem, da bodo upravljanje še bolj približali neposrednim proizvajalcem, ki bodo neposredno odločali o delu svojih EE.

Se posebej so se zanimali za nove predpise in jih analizirali glede na položaj njihovega podjetja. Kritizirali so še prekomeren uvoz gotovih izdelkov tovrstnega blaga ter predvsem način prodaje, ko iz nekaterih vzhodnih dežel uvažajo blago pod izredno ugodnimi pogoji. Trgovina pa ga prodaja po ceni, ki je enaka domačim izdelkom, razlika, ki je precej velika, pa gre v obliki dobička v žep trgovskih podjetij. Po mnenju članov naj bi se ta razlika stekala v državni proračun, iz katerega bi potem črpali sredstva za obnovo zastarelih tekstilnih tovarn. Večina uvoženega blaga je po kvaliteti tudi mnogo slabša, kot je blago domače proizvodnje, vendar ga ljudje kupujejo, ker je pač »iz uvoza«.

BERNARD RODE

MOJA ZGODBA

Tovariš urednik!

Moja zgodba se vleče pravzaprav že od leta 1957. Takrat sva z možem stanovala v naselju vrstnih hiš ob vodovodnem stolpu v Kranju pri mojih starših. Tega leta je tovarna »Iskra« te hišice razprodajala. Tudi midva sva bila zainteresirana. Toda v »Iskri« so nenadoma ugotovili, da midva hišice ne moreva kupiti, ker imajo pravico nakupa le takrat, ko je zaposlen v Iskri MOŽ in ne žena. (Moj mož pa je zaposlen v Mestni brivnici.) Tako sva se morala s tem sprijazniti, čeprav so nekatere družine lahko kupile hišice, čeprav je bila v Iskri zaposlena le žena. Hišico, za katero sva se zanimala midva, je torej kupil nekdo drug. Mojim staršem je preskrbel sicer slabše, vendar kolikor toliko zadovoljivo stanovanje, nama pa je z obljubo, da bova lahko pri njem, dokler ne dobiva boljšega stanovanja, »dodelil« sobo. Toda kmalu sva se — odločbe za to sobo nisva imela — znašla z otrokom, (jaz pa sem bila še noseča) v skladišču Mestne brivnice. Po dveh mesecih sva se selila v stanovanje v Čirče, kjer sva s stanovanjsko upravo in gospodarjem hiše napravila začasno stanovanjsko pogodbo, in sicer za 1 leto. Po letu dni se stanovanjska uprava ni več zmenila za to odločbo, začel pa je s svojo »akcijo« gospodar. Moja otroka, predvsem starejšo hčerko, je često zmerjal, tako da je začela zaostajati v šoli pri pouku. Postajalo je nezno. Oba z možem sva prosila za stanovanje, vendar zama. Vse te razmere so pripeljale mojega moža do tega, da je 25. decembra protizakonito vlomil v Iskri no stanovanje na Planini. Zvedel je, da je stanovanje prazno, ker se je dotedanji stanovalec izselil v svojo hišo. Za to stanovanje pa je dobil odločbo neki drug uslužbenec iz Iskre. V Iskri so tedaj nena doma ugotovili, da sem tudi jaz nosilka stanovanjske pravice (prej so to zanikali) in, da sem soodgovorna za protizakonito dejanje mojega moža, zato so mi odpovedali službo. Stanovanjska uprava pa nas je po 1 mesecu nezakonito selila v drugo stanovanje, kjer so gospodarju izročili odločbo o vselitvi šele takrat, ko so že pripeljali mojo opravo pred njegovo hišo. Gospodar se je upravičeno razjezil in mislil napasti celo člana stanovanjske komisije. Tako smo se odpeljali zopet nazaj v stanovanje na Planini. Po tem dogodku so nas zopet hoteli prisilno seliti v samski dom, kjer bi živeli štirje v eni sobi brez kuhinje. Tokrat sva se selitvi uprila.

Sedaj čakamo, kdaj nas bodo spet prisilno selili. Moja otroka sta vsa prestrašena, kar je prav gotovo slabo za njihovo zdravje. Sama sem brez službe. Menim, da se tudi pri takšnem pomanjkanju stanovanj z nekoliko več razumevanja le da tudi to urediti.

JOŽICA ZUPANC
KRANJ

Kolektivi za gradnjo zdravstvenega doma v Novi Gorici

V jeseni so v Novi Gorici začeli graditi nov zdravstveni dom. Ko so porabili prvih deset milijonov dinarjev, ki jih je prispeval okrajni zavod za socialno zavarovanje, se je zataknilo. Od nikjer niso mogli dobiti denarja za nadaljevanje začetih del.

Slednjic so se obrnili na gospodarske organizacije. Te so pokazale za to, da bi imeli v Gorici čimprej svoj zdravstveni dom, dokajšnje zanimanje. Tako je občinski ljudski odbor pred nedavnim s privolitvijo gospodarskih organizacij sklenil, da bodo vse prispevale po 5000 dinarjev na zaposlenega. S sredstvi, ki jih bodo tako zbrali, bodo lahko dokončali gradnjo in preproste zdravstvene ustanove.

Uredništvo

L. K.

MLADI POBORNICI BOLJŠIH ODNOSOV

V PREMISLEK VODSTVU »KROJA«

Podjetje »Kroj« v Škofji Loki je eno izmed podjetij, ki se v zadnjih treh letih naglo razvija. Iz majhne obrtne delavnice, ki je še leta 1958 ustvarila komaj 20 milijonov bruto produkta, je nastalo podjetje, ki zaposluje že več kot 130 delavcev in je v letu 1960 doseglo za 170 milijonov dinarjev dohodkov. V tem času je kolektiv obnovil svoje prostore, nakupil nove stroje, skratka, v občini je prevladovalo mnenje, da je v podjetju vse v redu.

Toda zadnje čase se pojavljajo govori, da v kolektivu le ni vse prav, da nekaj škripa v odnosih, da niso sproščeni, da je precej pojavov protekcije, da niso urejeni normativi in podobno. Mladinska organizacija je na svojih sestankih začela prva obravnavati odnose v tovarni. Mladinci, (teh je več kot dve tretjini

vseh članov kolektiva), so dokaj ostro obtožili nezdrave odnose in delavsko samoupravljanje, o čemer bi bilo prav, da bi razpravljali celotni kolektiv. V dogovoru z občinskim komitejem mladine in OBSS Škofja Loka, so sklicali sestanek v soboto ob 7. uri zvečer. Ko se je kolektiv zbral, na sestanku ni bilo nikogar iz uprave podjetja. Manjkali so tudi vsi mojstri, vodje izmen in ostali člani delavskega sveta. Le-ta je zasedal že od pete ure dalje. Kljub temu, da je delavski svet o vseh važnejših vprašanjih že razpravljal, zasedanja, na katerem sta govorila le direktor in komercialni, niso in niso hoteli končati. Šele na ponovno priložnost predstavnika OBSS, da je sestanek celotnega kolektiva važnejši od zasedanja, so zasedanje zaključili. Tako so sestanek kolektiva začeli šele nekaj pred osmo uro. V poročilu mladinske organizacije in v razpravi so številni člani ostro obsodili odnose, ki vladajo v kolektivu, samovoljno nekaterih članov uprave, ki menijo, da je samoupravljanje zgolj formalnost, predsednika delavskega sveta, ki je podpisal sklep o izplačilu nagrade dvema osebam, o čemer DS sploh ni sklepal. Govorili so tudi o zapostavljanju mladih delavcev, o tem, da jih ne upoštevajo starejši delavci, da jih uprava, sedaj ko so opozorili na te probleme, želi razporediti po izmenah, da se jim na ta način maščuje. Tudi na organizacijo dela so padale pripombe. Direktor podjetja je sicer nekatere stvari opravičil, očital je, da člani delavskega sveta pač ne sodelujejo na sejah tako, kot bi bilo potrebno, da mladinci preostro

obsojajo tuje napake, svojih pa ne vidijo. Očital jim je tudi šušmarjenje. Vprašujem: če so osebni dohodki posameznih delavcev v januarju znašali od 9 do 12.000 dinarjev. Čeprav je poročilo in razprava članov kolektiva grajala »tue« napake in ne lastnih, je sestanek prav gotovo prinesel nekaj novih misli, o katerih bodo morali uprava in drugi vodilni tovariši več razmišljati. Lahko je očitali članom delavskega sveta, da ne sodelujejo v razpravah, toda kako naj člani razpravljajo o določenih stvareh, če pa ne določijo nikakega gradiva. Zapisnikov in sklepov delavskega sveta ne objavljajo, kaj šele, da bi skušali pritegniti kolektiv, da bi o stvareh odločal. Morda pa ta zadnji razgovor le ni bil zamaž?

treba še bolj razdeliti po oddelkih. Morda bi bilo prav, da bi imel oddelki kovanih verig svoj plačni sklad, žičniki svojega in morda še kje. V to smer gremo lahko brez strahu, čeprav bi se tudi za 50 % ali še več povečali prejemki posameznikov, če bi istočasno povečali tudi storilnost.

VERIGA

ŠE O NAGRAJEVANJU

V januarju smo proizvodnje plan celotnega podjetja uresničili z 91 odstotki, medtem ko je višnji obrat dosegel plan s 108 %, verigarna 108 % (brez »Höner« in jeklenih verig) in kovačnica s 33 % (brez »Cime« verig). Kovačnica je torej izpolnila le 33 % plana. Vzrokov za to je več, delno opravičljivih, še več pa neopravičljivih. Hočemo povedati, kakšne so možnosti in perspektive v tem obratu. Treba bo spreminiti način plačevanja, ker sedanj pravilnik po enoti in učinku ne daje tistega, kar bi želeli. Posamezniki ne presegajo norme toliko, kot bi jo lahko, ker se boje normircev... V tem smislu bo treba še veliko narediti in dati ljudem možnost, da več zaslužijo, če več delajo. Lani je bila povprečna plača v podjetju 22.517 dinarjev. Letos pa bi na ta način z urejenim nagrajevanjem povprečje lahko popravili na 30.000 dinarjev, sededa če bi vzporedno povečali storilnost. V tem primeru verjetno ne bi bilo treba več razpravljati, zakaj kovačnica plana v januarju ni izpolnila. Podobno je tudi v obratu žicovlek in na drugih delovnih mestih. Plačni sklad bo

»Veriga« izhaja kot ciklostiliran bilten. V nekaterih sestavkih pisce dokaj pogumno obravnavajo probleme oziroma nepravilnosti v proizvodnji. Škoda le, da iz lista ni čutiti, kaj menijo o tem delavci, kako reagirajo na te nepravilnosti oziroma na sestavke, kaj menijo oni o vsem tem in tako dalje. S takim sodelovanjem celotnega kolektiva bi list lahko vsekar precej pridobil. Prav bi bilo, da bi se v tovarniških glasilih (ne velja le za »Verigo«) tudi pogosteje oglašali predstavniki ki sindikata in organov upravljanja in preko lista ne le povedali članom kolektiva stališča organov, temveč jih skušali pritegniti tudi k aktivnejšemu sodelovanju in sodelovanju. Seveda pa vse to ne bo šlo brez težav; vendar pa so se s temi težavami ponekod že uspešno spoprijeli. Verjetno pa je pri iskanju privlačnejših oblik pisanja uredniški odbor »Verige« v težjem položaju že zato, ker izhaja list kot ciklostil in ga zato ni mogoče grafično privlačneje opremiti.

Naslovi na »Verigo« rečemo, da sestavki v »Verigo« niso slabi (morda bi kazalo malo bolj paziti na jezik), celo šaljivi del obravnava probleme, ki pa so vsi taki (delovni pogoji), da bi se veljalo nanje spomniti tudi v uvodnih sestavkih.



Nova največja samopostrežna trgovina v Ljubljani na večer ob otvoritvi

Še enkrat: »OBSOJAMO TAKŠEN ODNOS DO SODELAVCEV«

V prejšnji številki »Delavske enotnosti« smo objavili v rubriki »Pisma na naš naslov« pismo pod naslovom »Obsojamo takšen odnos do sodelavcev«, v dobri veri, da ga je pisal naš dopisnik iz Kidričevega, ki je bil tudi podpiran. V dopisu pisec obsoja odnos obratovodje do delavca, katerega je, kot navaja, poslal na pretežno delo in je kasneje po operaciji podlegel. Takoj naslednji dan se je oglašil »pisec« prispevka France Meško in povedal, da pisma ni pisal on. Ko smo natančno pregledali podpise, smo ugotovili, da je podpis res ponarejen in da je nekdo uporabil njegovo ime in položaj (je predsednik sindikalnega pododbora). Razen tega, kot navaja v odgovoru na omenjeno pismo France Meško, prispevek

niti vsebinsko ni točen. Tako le piše: »Izmenski mojster, pri katerem je pokojnik delal, je opozoril oddelkovodjo, da je omenjeni sposoben le za lažje delo. Oddelkovodja je v izmenskimi knjigi med drugim napisal: Kar zadeva tovariša Stefana Zolterja (ne Jožefa Sotlerja), ne morem delati izjeme, vendar pa prosim, da imenovanega zaposlite pri čiščenju vagonov, ko bodo boksit izložili. Čiščenje vagonov — pometanje — ni težko delo. Razen tega je izmenskemu mojstru še naročil: Če ne bo mogel čistiti vagonov, naj vam nosi čaj in če se tega ne more, potem naj gre v kabino (to je prostor, od koder upravlja naprave za prazenje rude). Če pa je moral imenovani krampati eno noč (ne dve), potem je to vprašanje organizacije dela izmenskimi mojstri, ki so nadzorovali to razkladanje.

Poudariti hočem, da je bil »Obsojamo takšen odnos do sodelavcev«, napisan premišljeno zato, da bi na najbolj podel način škodil oddelkovodji in tudi meni osebno. Da je pisec članka kaj neznačen in podel, dokazuje tudi to, da se ni upal sam podpisati, če je bil že pripravljen kritizirati. Sicer pa ni uporabil le moje ime, temveč je šel celo dlje in pisal v imenu članov sindikalne podružnice, ki pa za to niso vedeli in ga za to niso pooblastili. Če je vedel, da se je zgodilo tako kot piše, zakaj potem ni javno kritiziral na naših sindikalnih sestankih ali predvolilnih konferencah, da bi to zadevo skupno razčistili. Članji sindikata v našem oddelku glinice II, kakor tudi sam, najostreje obsojamo ta pri-

mer, ker vemo, da je s tem grdo omadeževan ne le naš oddelok in pododbor, temveč tudi vsa sindikalna podružnica, vodstvo podjetja, politične organizacije oziroma celotni kolektiv.

Nepotrebno bi bilo pisati o tem karkoli več kot to, da je vsakakor to primer, ki zasluži vso grajo, da v tem primeru pisec za tak način zasluži vso obsodbo tako sodelavcev kot vse javnosti. Zadevo preiskuje Tajništvo za notranje zadeve.

Uredništvo

Delavski svet tovarne cementa in salonita v Anhovem je pred kratkim razpravljalo o letošnjem proizvodnem načrtu. Ugotovilo je, da obstajajo realne možnosti, da bodo letos naredili 9 milijonov tovarniških metrov salonitnih izdelkov in 80.000 ton klinkerja. Ta načrt je v primerjavi z lanskim za 30 odstotkov višji. Dosegli ga bodo z nekaterimi novimi stroji ter izboljšanjem organizacije dela in povečanjem storilnosti.

Vrednost letošnje proizvodnje v tovarni naj bi dosegla že 8 milijard 400 milijonov dinarjev. Hkrati bodo letos dokončali tudi prvo fazo rekonstrukcije tovarne, v katero bodo vložili še okoli 700 milijonov dinarjev.

L. K.

IZ TOVARNIŠKIH LISTOV



Prve številke glasila Tomos smo lahko veseli, saj že prva številka kaže precej dinamičnosti in smisla za živahno in trezno obravnavo problemov kolektiva do delitve osebnih dohodkov, problemov upravljanja itd. Omeniti velja tudi to, da se uredniški odbor ni zadovoljil le s poročili oziroma pregledi, temveč, da so se lotili tudi drugih oblik, kot ankete, intervjuja, komentarja in celo razprave. V uvodnem motu glasila pravi sekretar tovarniškega komiteja ZK: »Sprva predvsem obveščanje.« S tem pa najbrž misli, da bo moral časopis iti kmalu tudi dlje od samega obveščanja, kar tudi želimo, da bi bil njegov cilj. Na drugi strani piše tov. Baškovič pod naslovom:

PRISPEVEK K RAZPRAVI O TARIFNEM PRAVILNIKU

Nagrajevanje v našem podjetju zdaj še nima kompleksnega značaja, temveč se nagraduje po osnovnem tarifnem pravilniku ter dopolnilnih premijskih pravilnikih. Premijski pravilniki imajo le začasen značaj in z več letnim tarifnim pravilnikom vred pomenijo le iskanje poti k boljšemu načinu nagrajevanja po uspehu. Veljavni tarifni pravilnik je bil sprejet v letu 1959. Z željo, da bi bil pravilnik čim bolj pravičen, je bilo določenih zelo veliko tarifnih postavk, ki naj bi

v največji meri pravilno določale vrednost del na posameznih delovnih mestih. Individualno stimulacijo pa naj bi urejalo osebno ocenjevanje. Na višino tarifnih postavk je poleg tega vplivala še vrsta ostalih administrativnih pogojev (kot so: leta službe, izobrazba in podobno).

Ta sistem nagrajevanja pa nam dejansko ni prinesel pričakovanih uspehov, ker zaradi množice administrativnih elementov ni dovolj stimuliral uspeha po delu, temveč je vplival predvsem na to, da so ljudje iskali možnost povečanja plačila v priznanju raznih kvalifikacij in prejemanju dekretov za višje ocenjena delovna mesta...

V letu 1960 smo dosegli osnovna soglasja o uvedbi kompleksnega nagrajevanja po ekonomskih enotah, kajti samo sprememba tarifnega pravilnika ne bi urenila bistvenega problema (to je gospodarskega efekta), temveč bi v večji ali manjši meri uspešno odstranili obstoječe neskladnosti in bi s tem v zvezi nujno porajala nove...

In ko razpravljamo o tem, pogledimo, kakšna je konkretizacija uvedbe kompleksnega nagrajevanja v našem podjetju. Ilustrirno bi bilo misliti, da je mogoče povečati dohodek zaradi premika cen življenjskih stroškov, a pri tem ostati pri enakih proizvodnih stroških in enakih prodajnih cenah. Za vsako povečanje osebnih dohodkov je potrebno ustrezno znižanje proizvodnih stroškov.

V januarju smo izobesili okvirni osnutek novega načina nagrajevanja. Osnutek je res le okvirjen in daje le splošna načela, v okviru katerih naj bi na-

grajevali. Dani so osnovni principi, ki naj jih vsebujejo vsi ostali dopolnilni pravilniki, ki naj konkretizirajo z okvirnim pravilnikom postavljena načela. Konkretiziranje teh načel pa naj bo naslednje: podjetje je treba razdeliti na določeno število enot, ki naj imajo vsaka svoj obračun uspeha. Tako enota mora imeti za obračun uspeha določene pogoje. Postavljena mora biti tako, da je tehnologija dela in odgovornost grupe ljudi zaključena celota...

O DELAVSKEM UPRAVLJANJU

...Priznati moramo, da smo v tem še zelo mladi in neizkušeni in da je žal premnogim članom našega delovnega kolektiva pomen delavskega samoupravljanja še zelo malo znan. Mnogi se zadovoljujejo s tem, da vedo za delavski svet, ker so ga pač izvolili in kdaj pa kdaj mimo-gredo zapazili na oglasni deski kako njegovo objavo. Kakšne so naloge in pristojnosti delavskega sveta, pa ne ve vsakdo. Ne ve vsakdo, da je pravica, voliti članne delavskega sveta, le del številnih pravic, ki jih zagotavljajo delavcem zakonski predpisi ter pravila in pravilniki podjetja. Razlogi za to so objektivni in subjektivni. Priznati moramo, da smo v tem pogledu doslej premalo storili in da nas objektivne težave le delno opravičujejo. Doselej so bili naporji usmerjeni predvsem v to, da bi se delavec priučil delu, da bi obvladal delovne pogoje. Zdaj pa živimo v času, ko postaja delavec tudi upravljavec lastnega podjetja... Delavsko samoupravljanje ni le

v tem, da delovni kolektiv vsako leto izvoli delavski svet in vse nadaljnje prepusti njemu in upravnemu odboru, temveč da tudi sam sodeluje pri urejanju najvažnejših nalog in problemov podjetja... Večkrat slišimo očitke, da se sprejemajo različni sklepi mimo delovnega kolektiva. Tekoče delo pač zahteva tudi tekoče reševanje in zato je bilo v dosežanih pogojih sodelovanje kolektiva in večkrat celo delavskega sveta po sili razmer dejansko le formalno dejanje, da bi zadostili zakonskim predpisom. Znaten del krivde nosijo pri tem tudi posamezniki, ki se z izgovorom prepoznavnosti ne poglobljajo v posamezna vprašanja. Večkrat pa se stvari objavljajo delovnemu kolektivu po nepotrebnem v tako »učeni« ali pomamljivi obliki, da so nerazumljive celo razgledanim delavcem. S takšnim delom seveda ne smemo več nadaljevati... piše med drugim pisec članka dr. Dolfie Francé.



PROBLEMI SKLADIŠČA LESA

S povečanjem proizvodnje celuloze, lesovine in papirja nastajajo problemi tudi v skladišču lesa. Gre namreč za to, da pri povečanju proizvodnje ne bo več mogoče tako velikih količin lesa razkladati, prevažati in vskladiščiti na isti način, kot to delamo danes... Treba bo misliti na mehanizacijo dela pri lesnem skladišču, za sedaj seveda v okviru, ki nam ga dajejo naše finančne možnosti. Prej ali slej pa bomo morali lesno skladišče opremiti

NASLEDNJI OBISK: LIBERIJA

Predsednik republike Tito se je ta teden poslovil od prijaznega gostitelja, predsednika Toga Silvanusa Olympia. V uradnem sporočilu obe strani poudarjata možnosti globljega sodelovanja med Jugoslavijo in Togom, poudarjata pa tudi številna enaka stališča do nekaterih zunanjepolitičnih vprašanj. Po odhodu iz prijazne dežele je Tito s spremstvom odpotoval na neuradni obisk v Gano. Pred tem je sprejel delegacijo graditeljev pristanišča Tema, to je novo mesto, ki raste približno 28 km daleč od Akre. Tito si bo s spremstvom v teh dneh ogledal nekatere prosvetne ustanove in gospodarske objekte. Najdlje pa se bo zadržal v kulturnem centru Gane Kumasiju. Potem bo odpotoval na uradni obisk v Libiji.



Predsednika republike Tita burno pozdravljajo sredi ulice togoškega glavnega mesta Lome

V ZAČARANEM KROGU

Ce bi dežele razvrščali po njihovi politiki do zunanjega sveta, bi lahko razporedili Jugoslavijo med tiste s klasično neodvisno politiko, ker se je Jugoslavija že v prvih trenutkih hladne vojne opredelila za izvenblokovsko politiko, za aktivno koeksistenco, ki so se ji potem z leti pridružile mnoge druge dežele iz Azije, Afrike in z drugih področij po svetu. Ko se je naša dežela odločila za to pot v svojih mednarodnih odnosih, je proglasila in v praksi v vseh smereh uveljavljala do drugih odnose strpnosti, medsebojnega spoštovanja in enakopravnosti, ker je videla v takšni politiki edini izhod iz hladne vojne in edino možnost za zagotovitev trajnega svetovnega mira.

Kakor je znano, je Jugoslaviji uspelo na tej poti izoblikovati in navezati številne stike z vsemi deželami in področji po svetu; v tem svojem prizadevanju je naša močna prijateljica in iskrena sodelavca za skupno stvar — za mir.

Širok po Afriki in Aziji kakor tudi na drugih podobnih področjih je Jugoslavija po zaslugi svoje notranje poti v graditvi socializma in zaradi svoje prakse aktivne koeksistence navzven upostavila zgledno sodelovanje s skoraj vsemi deželami in narodi, ki so pokazali iste težnje in enako pripadnost takšnim načelom mednarodnega sodelovanja. Glede tega smo zdaj že tako daleč, da je Jugoslavija zaradi svojih odnosov, ki jih upostavlja z azijsko-afriškimi deželami, zgled in pionir, ki utira drugim evropskim deželam pot do teh velikih, še nedavno kolonialnih področij.

Tudi v svoji neposredni sosesčini si je naša dežela kljub razlikam v notranji ureditvi pridono-

na Zahodu tega vajeni pred vojno.

Povsem razumljivo je, da je naša dežela kazala v tem obdobju posebno zanimanje in se je vztrajno zavzemala za ureditev neurejenih odnosov s svojimi vzhodnimi sosedmi ter za to, da bi z njimi upostavila odnose, ki bi bili obojestransko koristni, ki bi bili ustrezali trajnim skupnim interesom ter bi končno ustrezali dejstvu, da obe strani razglašata in ubirata pot graditve socializma, da torej težita za istim končnim ciljem. Prav zato je težko razumljivo in pravzaprav paradoks, da naši napori v tej smeri niso prinesli niti vedno niti ne v zadostnem obsegu zaželenih rezultatov, tako da so še vedno težave, nejasnosti in nerazumevanje, česar bi pravzaprav že zdavnaj več ne smelo biti.

Spori, ki so po vojni nastali v odnosih z vzhodnimi deželami — to je zdaj že splošno znano, staro dejstvo — se niso niti zasnivali v naši deželi niti niso prihajali iz nje. Dejansko so izhajali le iz težnje, vsiliti naši deželi odnose, pojmovanja in politiko, ki ne ustrezajo niti našim socialističnim pojmovanjem niti našim nacionalnim interesom, seve pa tudi niso v skladu z našim pojmovanjem splošnih svetovnih in socialističnih interesov. Zato smo take odnose odklonili, kakor smo se tudi uprli večletnim poskusom, da bi nam jih vsilili z grožnjami in s pritiskom.

Ko so dozorili pogoji za odpravo te anomalije v odnosih z Vzhodom, se nismo niti za trenutno pomešljali in smo storili vse, kar je v naših močeh, da bi to izboljševanje potekalo kar se da gladko in da bi se zaželeno spremembo uveljavile s čim manj bolečinami. Predvsem po zaslugi

takšnega našega pojmovanja so se v minulih letih vrstili koraki k normalizaciji odnosov in k zagotavljanju čedalje plodnejšega sodelovanja na vrsti področij. Čas je pokazal, da so tudi stališča do mnogih velikih mednarodnih vprašanj podobna ali enaka, v minulih nekaj letih pa smo zaznavovali — vsaj tako se je zdelo — pozitiven napredek, ki je obetala, da bi moglo nastopiti obdobje, ko bi se zares uveljavilo sodobno, enakopravno sodelovanje in v znamenju medsebojnega spoštovanja in nevmešavanja, v znamenju aktivne koeksistence, za katere načela se vztrajno zavzemamo in o katerih tudi naši vzhodni sosedje trdijo, da jih sprejemajo.

Z leti pa se je pokazalo, da potekajo te reči počasneje in bolj boleče, kot smo si predstavljali in si želeli, obdobje po famozni deklaraciji 81 partij pa je pokazalo, da bodo razvoj spremljale večje ovire, kot smo pričakovali. Tudi če poprej, še posebej pa po objavi te deklaracije, so se zaznavali obrisi nekaterih posebnih pojmovanj, posebnih razlag politike aktivne koeksistence v nekaterih vzhodnih deželah, kadar je šlo za našo deželo in za odnose z njo oziroma do nje. Do objave te deklaracije je bilo lahko tudi s prostim očesom spremljati prizadevanje, ignorirati našo deželo in jo prikazovati in napačno luči tako ljudem iz socialističnega sveta kakor tudi širši svetovni javnosti. Ta zarota molka je bila posebna oblika boja in pritiska Vzhoda na našo deželo. Po deklaraciji pa se je ta zarota nadaljevala v kombinaciji aktivnejše, intenzivnejše svojevrstne kampanje, ki kaže nazorneje kot doslej, da teži za več cilji.

Kampanja sicer izhaja iz predpostavke, da se meddržavni od-

nosi lahko in bi se tudi morali razvijati in redu ter da jih je mogoče graditi na istih temeljih kot odnose z drugimi miroljubnimi deželami, vendar pri tem hkrati izhajajo iz teze, da je naša dežela revizionistična, kar potem istovetno z odpadništvom in nazadnje pridejo do trditve in do obtožb, češ da je naša dežela kot takšna povsem razumljivo hud ali celo najhujši sovražnik socializma, da dejansko na svoj način izvaja politiko NATO in imperializma itd. Tisto, kar trdi neodgovorni, obžalovanja vredni Enver Hodža, ko govori o nekakšnih zarotah z ameriškim Šestim ladjevnom, ni dejansko nič drugega kot logično razvijanje teh istih misli, vendar v tako nesmiselnem obsegu, da to kompromitira tako njega kakor tiste, ki so mu dali potrebni navdih in spodbudo.

Takšni manevri proti naši deželi so — tako trdijo vzhodni avtorji — v skladu s politiko koeksistence, poseben način obravnave naše dežele pa opravičujejo s tem, da je socialistična in bi torej morala imeti do njih drugačne obveznosti, oziroma da bi oni morali imeti do nje posebne pravice, med drugim tudi privilegij, da bi prosto in grobo posegali v njene notranje zadeve ter skušali s sistematičnimi napadi in klevetami pod krinko »znanstveno-teoretične kritike njene ideologije« pritisniti na naše ljudi in na našo deželo kot celoto.

Vendar pa je, prvič, zelo težko in v primeru naše dežele povsem nemogoče ločevati ideološko-politično življenje in probleme dežele od nacionalnega življenja in od državnih problemov. In drugič, nemogoče je zagovarjati tezo, da je v teh pogojih in nasploh možna skladnost med tako imenovanimi normalnimi, dobrimi meddržavnimi odnosi ter istočasno gonjo in napadi na področju idejnega življenja, na področju političnih načel dežele in njenega ljudstva.

Vse kaže, da gre le za nov primer, v katerem je določena politika nevarno nasprotna sama sebi, kadar gre za besede in za dejanja, za teorijo koeksistence in za njeno praktično politiko. Predvsem to ni dobro znamenje za stanje te politike, za njeno doslednost in notranjo vrednost, brez tega pa takšna politika ne more imeti zaželenega učinka niti ne more pričakovati, da bo naletela na razumevanje in zaupanje po svetu.

Enver Hodža, ki je dovolil svoji domišljiji preveč svobode in ni obrzdal svojega, tudi sicer nezmerne jezika, je nevarno pretiraval, ko je vrgel v svet zgodbe o Šestem ladjevnu in o podobnih zarotah. Če se bo v tisku in v uradnih izjavah nekaterih vzhodnih dežel tudi v prihodnje nadaljevala pod krinko politike koeksistence ta posebna obravnava naše dežele, obravnava in odnos, ki ju skušajo uzakoniti v obdobju po objavi deklaracije 81 partij, se ne bo mogoče izogniti vtisu, da je vsa krivda Enver Hodže samo v tem, da je bedasto pretiraval, ko je razvil taktiko do tako neumerjenih meja, da jo je napravil nesmiselno, torej smešno. Za politiko pa ni nič hujšega kot to, če si pridobi pravico do vzdevka smešna in nesmiselna.

JURE PUTNIK

POLITIKA IN FILOZOFIJA

Ko so na neki tiskovni konferenci novinarji vprašali predsednika Francije de Gaulle, naj pove, kaj meni o moderni filozofiji, jim je odgovoril:

»Imel bi svoje mišljenje o moderni filozofiji, če bi moderni filozofi upoštevali, kaj politiki mislijo o njih.«

VEDNO MANJ IN VEDNO VEČ

Angleška admiraliteta je pred kratkim spet »vzela iz prometa« oziroma iz aktivne službe precejšnje število zastarelih vojniških ladij. Ob tej priliki je komentator londonskega radia rekel:

»Vedno manj je vojniških ladij, admiralij pa kljub temu ostajajo. Vse kaže, da bo šlo tako daleč, da bomo nekega dne brez vojniških ladij, imeli pa bo samo samo admirale.«

VELIKA SKRB

Kennedyjev pomočnik za prisanje razorožitve John McCollie, ki je imel referat o nevarnostih atomske vojne, je med drugim rekel tudi tole:

»Če bi prišlo do atomske vojne, potem gre samo za to, da poskrbimo, da bomo nekega dne brez vojniških ladij, imeli pa bo samo samo admirale.«

ZELO DOBRA PRIPOMBA

Na predsedniških volitvah v ZDA so ameriški industrialci podpirali bolj Nixonova, republikanskega kandidata kot pa demokratskega Kennedyja. Uporabljajoč to, je predsednik Kennedy v govoru, ki ga je imel na Zboru ameriških industrialcev, rekel:

»Če bi se vam zahvalil za podporo na minulih predsedniških volitvah, bi to pomenilo falsificirati zgodovino. Da bi se vam pa že zdaj zahvalil za podporo, ki ste mi jo zagotovili na prihodnjih predsedniških volitvah, se pa mi zdi, da je vseeno malce prezgodaj.«

ČUDNO PA JE...

Nič ni čudnega, da Paul Renaud, poslednji predsednik Tretje republike, objavlja svoje spomine. Nič čudnega, da je Paul Renaud tako mladeniški, čeprav je star že 83 let. Nič ni čudnega, da Paul Renaud vsako jutro telovadi in to v družbi šestletnega dečka. Čudno pa je, da to ni Renaudov vnuk, temveč sin.

DESETA PO VRSTI

Pred kratkim so v Ankari ustanovili politično stranko v deželi, ki je že deseta po vrsti. Imenuje se »Stranka nove Turčije«. Njen predsednik pa je bivši finančni minister v kabinetu generala Gursela Ekrem Alidjan.

PRAVZAPRAV NI VELIKO

Naposled so objavili statistiko, ki so jo nekateri komaj pričakovali. Gre za popis vseh stvari, ki so jih »v spomin« odnesli gostje z velikega plesa v prostorih Narodne garde v Washingtonu ob priliki ustoličenja novega ameriškega predsednika Johna Kennedyja. »V spomin na ta veliki dan« so gostje odnesli: 10.900 kozarcev za punč, 600 kristalnih peptelnikov, 40 pladnjev, 600 prtičev, 200 serviet, 130 natakarskih bluz, in celo stroček za kuhanje kave. Pravzaprav ni veliko vsega tega, ker je bilo na tem plesu — 15.000 povabljenec.

VEČ ALI MANJ

Neki ameriški list je poskušal ugotoviti točno število ljudi, ki nosijo naziv »izredni in opolnomočeni veleposlanik«. Zaradi ustanavljanja novih držav pa je naloga postala tako zapletena, da je novinar, ki je te podatke iskal, utrujen sedel, in napisal, da jih je okrog 9000. »Lahko jih je nekaj več ali manj,« je pripisal.

Pred 1914. letom je bilo na svetu kakih 90 veleposlanikov in nekaj sto poslanikov. Vendar je zaradi tega njihovo ime v svetovni politiki nekaj pomenilo. Zdaj pa veleposlaniki nekaterih dežel samo izvršujejo ukaz.

PRETEKLOST IN PRIHODNOST

Politični vodja v Keniji, Tom Mboja, je zapisal: »Evropa je kontinent preteklosti, Afrika pa prihodnosti.«

ČLOVEK, KI SE NI PRODAL

Poznajo ga v vseh pristaniščih na zahodnih obalah severnoameriške celine. Kjer koli se z obalnimi delavci pogovarjate o njihovem položaju in zaslužku, o delovnih pogojih in o sindikatu, povsod nanese beseda na ime Harry Bridgess. Ta pristaniški delavec in predsednik Unije pristaniških delavcev ima vstopno na tihooceanski obali Amerike splošno znan vzdevek »delavske mati«.

Ker sem toliko slišal o Harryju Bridgessu, sem želel osebno spoznati tega človeka, ki ima že nekaj let v žepu belico in pooblastilo, da jo izpolni s šestmestnim številom, kar pomeni, da lahko dvigne milijon dolarjev pod pogojem, da s to vsoto odpluje v Avstralijo, svojo nekdajšnjo domovino, in pusti brez voditelja sindikalno organizacijo, ki se je pod njegovim vodstvom okrepila in postala zgled za uspešni boj ameriškega delavskega razreda proti kapitalu.

Sedemkrat je stal Harry Bridgess pred ameriški sodišči in pred Odborom za protiameriško dejavnost, ker so ga obtoževali, da je komunist in da se ukvarja s »podtalnim delovanjem«. Ta silajni govornik pa ni bil niti enkrat obsojen, porota ga nikoli ni mogla proglasiti za krivega.

»Če je v tej deželi, kakor pravite, demokracija, ki dovoljuje združevanje ljudi, povezanih s skupnimi interesi, potem tudi krepitve sindikalne organizacije ne more veljati za protidržavno dejavnost. Borimo se proti izkoriščanju, v tem boju dosegamo uspehe in delodajalcem izsiljujemo pristaneke na sporazume. To je naša pravica.«

Tako je govoril Bridgess. Ko so vse obtožbe padle v vodo, so se kapitalisti v svojem besu vrgli na

Bridgessove advokate. Dva izmed njih sta še zdaj v zaporu.

Sicer preizkušena metoda podkupovanja delavskih voditeljev ni dala v Bridgessovem primeru pravočnega rezultata. Podarjeni milijoni čez bo ostal neizplačan za večne čase. Bridgess ga varuje kot spomin in kot svarilo, da kapital ne izbira sredstev, kakor mu gre za to, da bi razbil organizacije delavskega razreda.

SREČANJE Z BRIDGESSOM

V San Franciscu mi je dal Bridgessovo telefonsko številko prvi pristaniški delavec, ki sem ga srečal. Telefonski sem mu in, ker nimam prevoznega sredstva, ameriške razdalje po brez avtomobila tako rekoč nepremagljive, mi je dejal prijazni bariton na drugem koncu telefonske žice:

»K vam pridem na ladjo!« Ni ga bilo težko spoznati. Visok, suhljat petdesetletnik, hiter in mladostno gibčen, odločen in samozvesten, je takoj zbudil pozornost ljudi, ki so stovarjali ladijske tovore. Drug za drugim so stopili k njemu in ga trepljali po plečih.

»Zdravo, Harry! Prav vesel sem, da te spet vidim!« V roke jim je segal, odgovarjal na njihova vprašanja, se smejal in vsakogar klical po imenu.

V ladijskem salonu sta nam predsednik Unije obalnih delavcev (ILWU — International Longshoremen's and Warehousemen's Union) Harry Bridgess in administrativni namestnik te unije William Glesyer cel dve uri opisovala uspehe svoje organizacije.

Delodajalci, zbrani v Pacifiškem pomorskem združenju, so namerali v vseh pristaniških mehanizirani in avtomatizirani natovarjanje in stovarjanje blaga.

»Kaj mislite o tem?« so vprašali Unijo pristaniških delavcev. Bili so presenečeni nad odgovorom:

»Takoj smo za povečanje produktivnosti, za uvedbo novih strojev in za olajšanje dela, vendar pod pogojem, da ne boste odpustili naših tovarštev ter da bosta mehanizacija in avtomatizacija pomenili izboljšanje njihove življenjske ravni.«

Referendum, ki so ga izvedli med člani Unije pristaniških delavcev, je soglasno odobril sklenitev nove pogodbe z delodajalci. Lani oktobra so se razgovori zaključili. Unija pristaniških delavcev in zastopniki delodajalcev so podpisali sporazum.

NOVA POGODBA

Pristaniški delavci, ki imajo že dolgoletne izkušnje, so si tudi to pot priborili veliko zmago. Pogodba, ki so jo sklenili z delodajalci, doletela, da jo uvedbi mehanizacije in avtomatizacije v pristaniških napravah ne more biti odpusen z dela noben član unije. Vsakemu izmed njih je zajamčen tedenski zaslužek 100 dolarjev (ali 30 plačanih delovnih ur) ne glede na to, ali ga delodajalec v tem času s čim zaposli ali ne. Predvidena je premostitev delavcev iz enega v drugo pristanišče, nikakor pa ne na delo v kak drugi industriji.

Po kolektivni pogodbi, podpisani julija 1959, so delodajalci plačevali letno po 1,5 milijona dolarjev in sklad za zaščito delavcev. Nova pogodba zvišuje to vsoto na pet milijonov dolarjev letno, tako da bodo delodajalci plačali v obdobju od 1. januarja 1961 do 1. julija 1966 v sklad skupno 23 milijonov dolarjev.

Sredstva iz tega sklada so začeli uporabljati že prvega februarja letoš; namenili so jih za zvišanje delavskih pokojnin ter za iz-

plačilo razlik v plači tistim delavcem, ki niso za delo sposobni, vendar si še niso pridobili pravice do pokojnine (ameriški zakon predvideva za pokojnino starost vsaj 65 let in 25 let delovne dobe), kakor tudi za podporo svojcem umrlih članov Zveze pristaniških delavcev.

V ZDA, kjer je med 65 milijoni zaposlenih delavcev le 20 milijonov sindikalno organiziranih, sta trdnost in enotnost pristaniških delavcev na pacifiških obalah ne le vzor, temveč tudi močna spodbuda za združevanje delavcev in za njihovo odločnejši nastop proti delodajalcem.

Članice ILWU so razen pristaniških delavcev Kalifornije, Oregona, Washingtona, Aljasko in Havajev tudi podružnice ribičev v San Pedru, kanadskih pristaniških delavcev ter delavcev v nasadih sladkornega trsa na Havajskih otokih. Vodstvo ILWU, ki ni povezano z nobeno mednarodno sindikalno organizacijo, se želi zblížiti in spoznati s sindikati vseh socialističnih dežel.

V Ameriki imajo čudno navado, da ocenjujejo vrednost ljudi po vrti denarja, ki jo kdo premore. Pravijo: »Vreden je petdeset tisoč. Dober delavec je... Ta je vreden dobrega četrtilijona. Zelo sposoben človek... Cel milijon je vreden. To ti je sila.«

Po mnenju delodajalcev je Harry Bridgess vreden milijon. V najnovejši akciji svojega sindikata, ki ga je vodil, je dobil Harry Bridgess — ne zase, temveč za svoje tovariše in soročence — nad 23 milijonov dolarjev. Vendar je ostal človek brez cene — nepodkupljiv, izven vpliva po svetu tako hvaljenega ameriškega načina življenja.

BRANA VUCKOVIC

Silvanus Olympio: »Moja dežela Togo je naposled svobodna!«

Življenjepisi mož, ki so zdaj na čelu mladih neodvisnih afriških dežel, razkrivajo pri vseh obdobjih, ko so želeli mesece ali leta v ječah, ki so jih zgradili in jih stražili Francozi, Angleži, Belgijci, Portugalci in drugi. Cilj: svobode ni lahko doseči. Trnova je to pot, žgoča in neusmiljena, brezkompromisna, junaška, ki zahteva ne samo rok, temveč veliko srca in brezmejnega napora ter neprekinjeni boj na življenje in smrt.

Afrika ima veliko takšnih ljudi. Naš predsednik republike jim sega zdaj v roke, ker so prijatelji in ker v večini primerov čutijo podobno na tem razburkanem svetovnem oceanu kot mi. Eden takšnih je premier Silvanus Epifanio Olympio, premier mlade države Togo, ki še ni praznoval svojega prvega rojstnega dne. Ta bo 27. aprila, ko bodo prebivalci te 56.000 kvadratnih kilometrov velike dežele pregledali uspehe dvajsetmesečne obnove.

Boj Silvanusa Olympia zadnja desetletja, to je boj Toga. Vodja te mlade države je star osemindeset let. Je doktor ekonomskih in političnih znanosti. Diplomiral je v Londonu. Zanj pa to tedaj ni pomenilo veliko. Črn je bil, črni ljudje niso bili ljudje, saj še zdaj v nekaterih državah niso. Togo je bil takrat nemški protektorat. Pruski škorenj je stopal po tej rodovitni zemlji in iskal zlato in druge dobrine. Po prvi svetovni vojni pa je prišla dežela pod mandat Združenih narodov, kasneje pa pod francosko in angleško upravo. Silvanus Olympio je postal pod tem režimom uradnik. Služboval je v nekem angleškem

izvoznem podjetju. Ni pa ostal kdo ve kako dolgo na tem mestu, ampak so ga zaposlovali še v Nigeriji in Gani. Sele po nekaj letih se mu je posrečilo dobiti službo v Lome. Zdaj je jel uresničevati tisto, na kar je ves čas mislil, kar je snoval in kar je hotel doseči. Prva stopnica k cilju je bila organizacija Komiteja enotnosti. To odločitev so mu kolonizatorji plačali: odvedli so ga v koncentracijsko taborišče. Ljudstvo se je zavedalo, koga je izgubilo, zato je bilo brezmejno srečno, ko so ga Francozi naposled spustili.

Klici Silvanusu Olympiu, njegova popularnost, pa ni pustila v brezdelju francoskih »gospodarskih« načrtov, kako bi ga odstranili, se niso mogli zmišljovati, pa so mu zato prej ponudili mesto direktorja v Parizu. Kamorkoli, pa čeprav še na tak položaj, samo, da je čim dlje od Toga, od ljudstva, ki je v njem videlo borca in učitelja, ki ve kaj dela in kaj hoče, in ki ni zaman otrokom tako enostavno in živo pripovedoval, kaj je svoboda in da morajo biti svobodni, če hočejo živeti.

Silvanus Olympio je seveda vedel, kam pes tace moli, zato je odbil to »velikodušno ponudbo in premostitev«. Francozi pa niso odnehali. Dobro so vedeli, za koga se pogajajo in od koga Raj zahtevajo. Ker ni šlo drugače, so Silvanusa Olympia obtožili, da ni plačal davka. Upričorili so veliko sodno obravnavo, čeprav za koga tožili, za nekaj, kar ni bilo res, oziroma za nekaj, kar naj bi storil, ko je ždel za bodljikavo žico koncentracijskega taborišča. Obsodili so ga. Plačati je moral pet milijonov frankov; zaplenili so mu

vso imovino, izgubil pa je tudi vse državljanske pravice. To je bilo v sodbi najvažnejše, kajti dežela je bila pred referendumom, pa so Francozi hoteli, da Silvanus Olympio, kot vodilni politik v deželi, ne bo mogel nastopiti.

Po referendumu so morali dati Francozi Togu »avtonomijo«. Silvanus Olympio pa povabili, naj vstopi v vlado. Ker pa je bil na potezi, je Silvanus Olympio odbil ta kompromis in zahteval to, kar je čestokrat ponavljal: svobodne volitve pod kontrolo OZN. To se je tudi zgodilo. Komite enotnosti je premočno premagal francosko Progresistično stranko. V skladu z novo ustavo je morala de Gaullova Peta republika dati Togu neodvisnost in Silvanus Olympio je postal prvi premier. Ko je zastaval belo zvezdo na rdečem polju in z rumenimi ter zelenimi progami zametala francosko trobojnico, je Silvanus Olympio zbranimu ljudstvu rekel:

»Od tega trenutka in za zmeraj osvobodjena vsake neodvisnosti in verig, gospodar svoje usode, je moja dežela Togo naposled svobodna in lahko po svoje odloča in ukrepa.«

Tistega dne so v glavnem mestu Lome odkrili spomenik neodvisnosti. Le-ta kaže Afričana, ki je odvrnil z ramen težko breme in tako, na simboličen način kaže, da se je rešil verig in da je naposled osvobojen kolonializma.

Prebivalci Toga pa pravijo, da je to tudi spomenik Silvanusu Olympiu, kajti kdo drugi je povzročil, da je breme padlo z ramen togoškega prebivalstva kot on, ki je zaupal v moč in vdanost ljudstva te dežele.



Silvanus Olympio

TRINAJST LET ceylonske neodvisnosti

nekaterih ukrepov, ki so za deželo izrednega pomena.

Ceprav spremljajo polletno dejavnost ceylonske vlade tako na otoku kakor drugod najrazličnejši komentariji, je in ostane dejstvo, da je vlada Sirimavo Bandaranaike, vdove ubitega ceylonskega premiera Solemona Bandaranaike, dosegla velike uspehe pri urejanju in stabilizaciji notranjih razmer, ki so bile zelo težavne po zahrbtnem umoru priljubljenega ceylonskega voditelja septembra 1959. Politični spori in razprtije, ki so bili vse do lanskih julijskih volitev tej nerazviti deželi v veliko breme, so povsem izginili ali pa so se zliili z normalnimi tokovi parlamentarne demokracije, kakršna vlada na Ceylonu.

PREVZEM SOL

Prepričljiva zmaga Stranke svobode, katere vodstvo je pre-

vzela Sirimavo Bandaranaike, je bila novi vladi vsekakor v veliko pobudo, da je začela izvajati na notranjem področju pomembne ukrepe, ki so jih vrsto let pripravljali in pričakovali. Opozicija in verski krogi so vlado srdito kritizirali, vendar je to ni omajalo.

V tej zvezi je treba omeniti na prvem mestu nacionalizacijo šolstva, ki jo je vlada izvedla ob koncu minulega leta. Kljub večmesečnemu odporu verskih krogov. Zolčna razprava v parlamentu, ostri napadi na vlado z več strani, izgradni in demonstracije, ki so jih organizirali verski voditelji, pa tudi močna podpora prebivalstva so spremenili vladno akcijo. V čem je bistvo ukrepa in zakaj takšna reakcija?

Pred nacionalizacijo so bile tako rekoč vse šole v rokah katoliške cerkve. To je na prvi pogled presenetljivo, če vemo, da je med desetimi milijoni prebivalcev na Ceylonu komaj 600.000 katoličanov. Se bolj preseneča dejstvo, da je država vzdrževala večino teh šol, vendar ni mogla sodelovati pri organizaciji pouka. Nova vlada je imela stanje za nevzdržno, zato je takoj obja-

vila, da bo šolam vzela dotacije, če bodo ostale v rokah cerkve, ali pa bo prevzela nadzorstvo nad njimi, če jih bo še nadalje vzdrževala. Ta druga možnost je morala prevladati, ker bi šolstvo sicer zašlo v hudo krizo, zakaj cerkev sama bi nikakor ne mogla vzdrževati šol.

Sklep o nacionalizaciji okoli 2500 šol v rokah katoliške cerkve so si v budističnih verskih krogih razlagali kot namen vlade, zagotoviti v šolah večji budistični vpliv. Ko pa je to upanje splahnelo ob vladni določitvi, da bo šole povsem ločila od cerkve, so začeli vlado čedalje pogostejše napadati tudi desničarski krogi, ki so blizu budističnemu konservativizmu.

NACIONALIZACIJA TIŠKA

Še večje razburjenje je povzročil vladni odlok o nacionalizaciji dveh največjih časopisnih združenj na Ceylonu — Združenega tiska Ceylona in lista »Times of Ceylon«, ki imata skupno šest izmed sedmih dnevnih, kolikor jih izhaja na otoku. Obe družbi pripadata velikim poslovnim krogom in zavzemata v svojih listih skrajno desna stališča. Vladna Stranka svobode nima niti enega dnevnika, zato ji je zagotovljenih le malo možnosti za propagando. Kritiki sklepa o nacionalizaciji in o ustanovitvi javnih časopisnih združenj, v katerih bi imela vlada precej besede, se sklicujejo prav na to dejstvo in trdijo, da se hoče vlada s silo polastiti dnevnikov, ki ji jih primanjkuje. Sveda v tej kritiki načenjajo tudi vprašanje v zvezi s svobodo tiska. Vlada pa tudi, da tisk mora služiti nacionalnim interesom ter izražati stališča širokih slojev prebivalstva in ne le določenega kroga poslovnih ljudi, ki jim ni všeč sedanjí demokratični razvoj na Ceylonu.

Povedati je treba, da je ceylonski tisk na zelo visoki ravni. Po zunanji podobi, opremljenosti in obsegu se ceylonski listi komaj kaj razlikujejo od najboljših listov v zahodnih deželah in so mnogo boljši od listov drugod po Aziji. Spričo te kvalitete so zelo pomembno informacijsko in propagandno sredstvo, zato je razumljivo vladno prizadevanje, da bi kar najbolj ustrezali nacionalnim interesom.

POLOŽAJ TAMILOV

V tem kratkem obdobju je vlada pokazala pripravljenost postopno urediti tudi največje ceylonsko notranje vprašanje — položaj tamilske nacionalne manjšine. Okoli dva milijona Tamilov, ki so jih nekdanji kolonialni oblastniki pripeljali iz Indije kot ceno delovno silo na čajnih plantažah, ne uživajo istih državljskih pravic, kot jih imajo

domači Sinhaležani. Nacionalistični elementi in desničarske stranke so več let zastrupljali odnose med obema narodnostnima skupinama in jih zaostriili do skrajne napetosti. Nacionalnega vprašanja ni mogoče urediti čez noč. To je poudarila tudi vlada, ki je predlagala strpnost, dobro voljo in iskreno sodelovanje vseh zainteresiranih, da bi našli praktično rešitev.

Nedavni obisk predsednice vlade v Indiji spravlja v zvezo z namenom vlade, skupno s to veliko sosednjo deželo, ki je zelo zainteresirana za položaj Tamilov na Ceylonu, iskati zadovoljivo ureditev tamilskega problema. To opravičuje optimistično pričakovanje boljšega položaja Tamilov in ublažitve zapletenega ceylonskega notranjega vprašanja.

GOSPODARSKI UKREPI

Ceprav je Ceylon naravno bogat in razvita, temveč zaostala država, je vlada, skupno s to veliko sosednjo deželo, ki je zelo zainteresirana za položaj Tamilov na Ceylonu, iskati zadovoljivo ureditev tamilskega problema. To opravičuje optimistično pričakovanje boljšega položaja Tamilov in ublažitve zapletenega ceylonskega notranjega vprašanja.

Nova vlada je že uveljavila nekaj ukrepov, da bi se spremenila in izboljšala gospodarska struktura dežele. Ustanovila je nacionalni planski svet, ki naj bi prevzel skrb za gospodarsko in družbeno planiranje.

Ker notranji viri ne zadoščajo za kritje potreb nujnega razvoja industrije, je vlada ponudila ugodne možnosti in pogoje tujemu kapitalu, ki bi bil pripravljen sodelovati pri razvoju Ceylona. Tuja podjetja bodo na primer oproščena davčnih dajatev v prvih petih letih, razen tega bodo prosto izvažala dobiček, imela bodo pripeljati svoje tehnično in vodilno osebje, ki bo prav tako lahko odnašalo zaslužke. Razen tega vlada jamči tujemu kapitalu, da ne bo nacionaliziran v prihodnjih petnajstih letih, postavlja pa omejitve, po katerih tega kapitala ni mogoče vlagati v industrijo jekla, cementa, tekstila, sladkorja, avtomobilskih plaščev, gnojil in nekaj drugih manjših panog.

Tudi vrsta drugih ukrepov, kakor je na primer občetno strožja carina na luksuzno blago in na nekatere druge proizvode (papir), da bi ohranili devizne rezerve, dalje priprave na ustanovitev ceylonske petrolejske družbe itd., dokazujejo, da je vlada odločena izboljšati ceylonsko gospodarstvo in mu zagotoviti znatno hitrejši razvoj. Začetek in prvo polletje dejavnosti nove vlade sta bila uspešna, kar upravičuje upanje, da bo vlada tudi na tem področju uresničila zamisli in izpolnila velike naloge, ki si jih je zadala.

TEODOR OLIC

Zgodovina bo pisala, da je bilo leto 1961. zadnje, ali pa predzadnje leto, ali pa, da je v tem letu vojna v Alžiriji krenila v zadnjo tretjino. Zdaj je sicer »nekaj v zraku«, kar »da je upanje in svetlejši pogled« v prihodnost, vendar pogled nazaj, na prehojeno pot, na mrtve, na grobove kali to upanje, ta zadnji zvok trobente, ki bo, kdo ve kdaj sklical zbor vojska in razglasil konec morije in svobodo junaškemu ljudstvu.

Kot da bi bilo še premalo križev in spominskih znamenj na grobovih po svetu. Kot da življenja v resnici ne bi bila tako dragocena! Sedem let že traja boj Alžircev za svobodo, sedem let že padajo žrtve na obeh straneh: alžirski in francoski.

Komisija v Parizu, ena izmed mnogih, brez določenega naziva in naslova, v teh dneh zbira podatke, koliko mrtvih je bilo v tem sedemletnem krvavem spopadu. Ugotovila je, da je izgubilo življenja nad 200.000 ljudi. Francoske izgube pa se kažejo v tehleš številkah: 9000 mrtvih in 22.000 ranjenih.

Zadnji zvok trobente

Francija je okupirala Alžirijo 1830. leta. Domačini so se že odtekle nekajkrat uprli. Na upor, ki smo mu priča, je že četrti. Vsakokrat je morala Francija poslati več vojakov v alžirska mesta, da so dušili svobodno misel. Zdaj je v tej severnoafriški deželi 450.000 pripadnikov francoskih oboroženih sil. To pa Francozi nekaj velja; davčni vijak dovolj krepko pritiska na davkoplačevalce, po vsej Pti republiki. Uradno sicer še nikoli ni bila ta številka potrjena, vendar se kaže v znesku 10.000.000 novih francoskih frankov vsak dan.

Bilanca te vojne pa ne obsega samo teh nekaj naštetih števk, temveč piše v njej so tole: v koncentracijskih taboriščih v Franciji in Alžiriji je nad 50.000 oseb, ki so obtožene, da so pomagale upornikom. Po začetku vstaje 1. novembra 1954, ki se je razplamela po eni številnih kazenskih ekspedicij francoske vojske v predmestjih nekaterih središč, je Francija organizirala vrsto posebnih ukrepov, s katerimi je okrepila svoje sile v tej deželi oziroma da bi čim bolj oslabilo osvobodilno gibanje. Zategadelj so francoska lovka letala »zajela in preusmerila« letalo, v katerem je bil prvak osvobodilnega gibanja Alžirije Ben Bela in še trije drugi voditelji. Odvedli so jih v Francijo, kjer so še zdaj zaprti na nekem majhnem pustem otoku. Sveda pa to ni bila edina represalija Francozov v boju proti Alžircem. Svetovna javnost je še posebej obsodila akcijo francoskih letal, ko so bombardirala vas Sakiet Sidi Jusef z izgovorom, da je bila v tej vasi baza narodnoosvobodilnega gibanja. Slo pa je za tuniško vas, v kateri je bilo ubitih 75 ljudi in nad 90 ranjenih, ki so bili skraja vsi alžirski begunci.



Minuli mesec je praznoval Ceylon trinajsto obletnico neodvisnosti. Praznik te priateljske dežele ima letos posebno obsežnost, ker sovpada z živahno politično in gospodarsko dejavnostjo, povezano s prizadevanjem dobrega pol leta stare ceylonske vlade za stabilizacijo notranjih razmer in za hitrejšo uveljavljanje



»KONFERENCA ZA OKROGLO MIZO«

— Če ima roke umazane, lahko prisede!



Bolnišnica, ljudje in dogodki v njej so edino, a izredno bogato okolje, iz katerega črpa slovenjegraški slikar samouk Jože Tisnikar motive in snov za svoja številna dela. Slika predstavlja eno njegovih zadnjih del, naslov pa ji je dal »Vizita na pustni torek«

ŠTIPENDIJE BREZ OMEJITEV

Vsi tisti, ki dan za dnem posedajo po šolskih klopih v srednjih, višjih in visokih šolah in jih ne vzdržujejo starši, so na začetku vsakega meseca po večini slabe volje. Takrat se namreč razdeljujejo štipendije, to se pravi njihov enomesečni življenjski standard. In ta standard ni posebno visok. Po zakonu se za srednješolce ponižno stisne med dva do šest tisočakov, za visokošolce pa med šest do osem. Zato slaba volja ni docela neupravičena, če seveda ni kakšnih postranskih zaslužkov. Vendar pa bo te slabe volje kmalu konec. Zvezna ljudska skupščina je na svojem

zadnjem zasedanju sprejela zakon o spremembah temeljnega zakona o štipendijah, po katerem višina štipendije ne bo več omejena do določene vsote, ampak se bodo štipendije svobodno dodeljevale v skladu s kadrovskimi potrebami, življenjskimi stroški, stroški za šolanje ter materialnimi možnostmi dodeljevalca štipendij.

Podjetja pa se bodo zdaj znašla pred novimi, odgovornejšimi nalogami. Ker bodo stroški za štipendije višji, bo prav gotovo moralo vsako dobro premisliti, koliko v resnici potrebuje strokovnjakov, katere bolj, katere manj in na podlagi tega določevati višino štipendij. Nov zakon je nedvomno ugoden tudi za tista podjetja, ki so že doslej razpolagala s sredstvi za štipendije, pa zaradi omejevanja vsote niso mogla najti dovolj štipendistov. Ne bi pa bilo prav, da se zdaj naenkrat štipendije zelo dvignejo in to linearno, ker s tem bi štipendisti dobili prevelik občutek sigurnosti, ki lahko povzroči malomarnejši odnos do študija. Nek stimulans ne bi bil odveč. In zakaj ne bi tudi pri štipendijah šli na neke vrste nagrajevanja, to pot sicer ne po delovnem učinku, ampak po uspehu v šoli. Seveda ponudba in povpraševanje bi v tem našla hvalježno področje, ker če boš bolje znal, boš več dobil.

Cepprav danes še ni mogoče podrobno govoriti o novem načinu štipendiranja, smo vseeno izvedli neke vrste malo anketo, da bi spoznali dosedanje izkušnje podjetij in ustanov glede na višino štipendij in stimuliranje in pa njihove misli, kako bi v bodoče urejevali štipendiranje. Obiskali smo tovarno »Rog« v Ljubljani, občino okraj Kranj, »Iskra« in »Tiskarino« v Kranju, občino Celje in Tovarno emajlirane posode v Celju.

Kaj smo zvedeli? Predvsem to, da se vsi strinjajo s tem, da so dosedanje štipendije bile premajhne, kakršnegakoli stimulansa pri dodeljevanju štipendij, razen po letnikih oziroma razredih pa niso imeli nikjer, razen v Tovarni emajlirane posode.

»Tovarna« Rog» Ljubljana: Pri dodeljevanju štipendij smo se v glavnem držali predpisov. Samo za čas, ko se študenti pripravljajo na diplomu, smo jim zvišali na 12.000 dinarjev. Seveda so se vsi pritoževali nad premajhnimi štipendijami. V bodoče bomo čimveč kadrov vzgajali doma in zelo skrbili številu štipendistov. Smo za nagrajevanje po uspehu, kako, pa še ne vemo. Vendar pa bi pretiravanje v višinah štipendije bilo škodljivo.

»Okraj Kranj: Ravnali smo se izključno po predpisih. Je pa skrajni čas, da se štipendije zvišajo. Vsi morajo dobiti več, tiste, ki jih bolj potrebujemo (na primer sociologe, psihologe), pa bomo štipendirali višje in prav tako tiste, ki gredo študirat iz prakse. Tudi giblivi del štipendije, odvisev od uspeha, bi bilo treba uvesti. Pri višini štipendij pa bo verjetno še vedno razlika med nami in podjetji kakor tudi med slušatelji humanističnih in tehničnih ved.

»Iskra« Kranj: Razen štipendij smo dajali tudi brezobrestna posojila. Kadra pa bomo potrebovali vedno več in z višjimi štipendijami ga ne bo težko dobiti. Res, preplačevanje bo zdaj večje, a nič zato, ker štipendije so bile povsod enake, vsak pa je raje šel v večje podjetje. Zdaj pa bo tudi manjše podjetje lahko nudilo več. Bo pa treba razdeljevati štipendije le prourdno in tudi na podlagi učnih uspehov ter splošnega socialnega stanja štipendirance.

»Izkušnje vseh podjetij in ustanov so pokazale, da so se tako ali tako že doslej skušali izogniti predpisom in so svojim štipendistom omogočali, da so dobivali večje zneske, vendar pa so proti prevelikim štipendijam. Zanimiv pa je primer v Tovarni emajlirane posode v Celju, kjer so razen višjih štipendij že tudi doslej imeli nekakšno nagrajevanje po uspehu. Štipendisti visokošolci te tovarne so prejeli od 7 do 9.000 dinarjev, razen tega pa so uvedli tudi giblivi del do 2.000 dinarjev na mesec. Kriterijev za ta giblivi del je bilo več. Ocenjevali pa so po točkah od 0 do 10: aktivno delo v družbenih mladinskih in študentskih organizacijah, redno in uspešno polaganje izpitov, učni uspeh v šoli, zanimanje za kolektiv med počitniško prakso. Vse točke so sešeli, reševali pa vsak primer individualno in zelo življenjsko brez formalne togosti. Od uvedbe tega sistema ni bilo več nobenih prošelj za višjo štipendijo. Na podlagi novega zakona pa bo dober verjetno povečal tako stalni kot giblivi del štipendij.

Nedvomno je primer Tovarne emajlirane posode v Celju lep dokaz, da se dajo tudi štipendije urejevati na podlagi nagrajevanja. Pri vseh podjetjih in ustanovah, ki smo jih obiskali, pa smo tudi videli, da vedno bolj izhajajo pri štipendiranju iz dejanskih potreb po kadrih in da skušajo omogočiti študij predvsem lastnim ljudem.

»Tiskarina« Kranj: Štipendistov bomo imeli precej manj štipendirali pa bomo predvsem ljudi, ki so že zaposleni pri nas, pa bi radi še dalje študirali. Če bo potrebno, bomo štipendije tudi zvišali, a samo na podlagi uspeha.

»Občina Celje: Letošnji razpis bo zelo skrčen. Smo že govorili, da bi povišali štipendije za 1.000 do 1.500 dinarjev in to vsem, ker zaenkrat še ne vemo, kako bi lahko nagrajevali po uspehu.

Cepprav teh nekaj primerov ne bi mogli posploševati, je vendar očitno, da so bili dosedanje kriteriji pri dodeljevanju štipendij precej togi in brez stimulativnih elementov. Da novi zakon ne bi postal samo formalni akt za poljubno velike skoke v višinah štipendij ne glede na vse druge možnosti stimulativnega nagrajevanja, (po uspehu, za stroke, kjer primanjkuje strokovnjakov i. p.) bodo podjetja in ustanove morale posvečati več pozornosti temu, koliko, kako, in komu bodo podeljevali štipendije. Le tako bo zakon tudi v praksi dobil svojo pravo vsebino.

—vs

JAKI IN TISNIKAR V SLOVENJEGRAŠKEM UMETNOSTNEM PAVILJONU

Pravzaprav je škoda, da je ta paviljon ena najpomembnejših in najbolj delavnih kulturnih ustanov tega prijaznega štajerskega mesta in njegove širše okolice, da je središče vsega likovnega življenja v tem delu Slovenije.

Pretiravanje? Mislim, da ne. 52 razstav v petih letih, od katerih je vsaka zase dogodek, številni obiskovalci, zlasti mladina — samo lani jih je bilo preko 16.000 — so prepričljiv dokaz, kakšen vpliv ima na naraščanje zanimanja in razumevanja za likovno umetnost pa tudi za likovno vzgojo, saj je prav njegova zasluga, da je likovna vzgoja postala zaželen in važen sestavni del v programu delavske univerze.

V letošnjem letu bodo priredili nad 10 razstav. Trenutno pa razstavlja v paviljonu svoja dela dva mlada slikarja-samouka: Jože Horvat iz Nazarij in Joža Tisnikar iz Slovenjegraškega Grada. Njuni imeni nista neznani, saj sta oba že razstavljala v različnih krajih v Sloveniji in Jugoslaviji, Horvat pa tudi v Nemčiji in v Parizu, kjer ga je kritika zelo ugodno sprejela. Čeprav sta se zdaj znašla v istih razstavnih prostorih, pa je njun svet, iz katerega zajemata snov za svoja dela, zelo različen.

Jože Horvat razstavlja 31 del, vsa izdelana v malo znani tehniki kamcug. To so zanimive slike ljudi, dogodkov, poslopij iz okolja, v katerem živi, med njimi pa tudi nekaj pariških motivov. Prav tehnika kamcug mu je dala možnosti, da z bogatimi barvnimi odtenki in zelo preciznimi in ostrimi potezami slikovito oživi posamezne detalje. Abstraktni način slikanja, simbolika in bogata fantazija se v nekaterih delih prepletajo posebno v barvnih kombinacijah, tudi z elementi folklorne. Če so mnenja o njegovi umetnosti pri nas deljena, mu ne gre odrekati izvirnosti in posamezna dela so nedvomno plod iskrenih prizadevanj in talenta, čeprav pri tem njegovem svojskem doživljanju sveta dobi včasih tudi občutek, vsaj navidezne atraktivnosti, ki pa je pogojena že v sami tehniki slikanja.

Čisto drugačen je svet drugega razstavljalca, Jožeta Tisnikarja. Njegove slike — 28 jih je — so bogat in neposreden odmev njegovega dela in življenja v bolnišnici, saj je tudi začel s slikanjem šele takrat, ko se je zaposlil v

bolnišnici. Nikoli se ni učil slikanja, ne mara vzorov in vzornikov, je samo veren in zvest opazovalec ljudi in dogodkov v v bolnišnici. Do tega življenja ima prvobiten in nepovtorjen odnos, riše ga prizadeto, v vsej včasih tudi tuborni in grob realnosti — za katero pa najde vedno pravi — občuten izraz in barvo. Prav ta neposrednost, pa čeprav so obrzi in liki ljudi nekoliko tipizirani, privlači gledalca. Med slovenskimi in jugoslovanskimi predstavniki naiynega slikarstva zavzema prav gotovo pomembno, čeprav še ne povsem priznano mesto.

Tako pri Tisnikarju kot pri Horvatu se kažejo velika vitalnost, talent in prizadevanje, najti čimboljši likovni izraz tistemu, kar vidi, občuti in doživlja. Če ta izraz ni vedno poln in dovršen, če se pri Horvatu včasih izgublja v že skoraj boleči in skomplirani fantazijski viziji, je njuna umetnost nesporno še daleč pressegla meje amaterskih poskusov in lahko si obetamo od njiju še boljših in novih stvaritev.

Umetnostni paviljon v Slovenjem Gradu pa pripravlja za letošnje leto še tudi vrsto drugih razstav. Iz Kopra in Trsta bodo imeli v gosteh Pohlena in Černigoja, svojo razstavo bo imelo Društvo likovnih umetnikov za uporabno umetnost, Kulturno veče iz Beograda bo dalo na razpolago 70 eksponatov svetovnih mojstrov, razstavljalci bodo tudi Krsto Hegedušić, danski, avstrijski in švicarski umetniki, bo razstava ob seminarju likovnih pedagogov Vojvodine, ob simpoziju slovenskih likovnih zgodovinarjev, ki bodo letos v Slovenjem Gradu in morda še nekateri. Prav gotovo program, ki se ga ne bi sramovala tudi kaka večja galerija, obenem pa bodo s tem prikazali vse možnosti takega paviljona, kakršen je slovenjegraški. In to možnosti, kakor vidimo, niso majhne, predvsem pa je dejavnost paviljona izredno pomemben delež pri razširjanju in popularizaciji likovne umetnosti med prebivalstvom. To pa je tudi rezultat, ki še marsikaj obeta.

TA TEDEN SMO IZBRALI

Bellini: »Norma«

Moramo si priznati, da letošnji operni repertoar doslej ni čisto tak, kakršnega smo pričakovali in kakršnega smo po lanskii sezoni tudi smeli pričakovati. Zgolj tri premiere (Kozina: »Ekvinokcij«, Asafjev: »Bahčisarajska fontana« in zdaj Bellini: »Norma« — Rosinijeva »Italijanka v Alžiru« pa je bila pripravljena že v pretekli sezoni), med katerimi je ena baletna, je vendarle nekoliko premalo. Gotovo so bili tehtni vzroki, ki so narekovali tako skrčen izbor del in kvaliteta posameznih predstav nam o njih marsikaj pove. Toda sporedi za nekaj mesecev nazaj pričajo dovolj zgovorno, da je bilo premier premalo in da v letošnji sezoni železni repertoar prevladuje preko mere. Prav to pa ustvarja enoličnost. Zelimo si tudi sodobnejših stvaritev ali vsaj del, ki zelo poredkoma dosežejo naš oder (Gluck, Mozart, Wagner itd.). Saj se vsi strinjamo ob misli, da mora biti opera tudi vzgojitelj.



Zadnja premiera (5. marca) je do vrha napolnila operno gledališče. »Norma« Vincenza Bellinija je bila že s svojim avtorjem in imenom zadostni porok za tako zanimanje. Glasbeno je predstavo pripravil dirigent Rado Simoniti in dosegel lep uspeh. Režiserju Cirilu Debevču je bila na voljo zelo funkcionalna in moderno občutena scena arh. Svete Jovanovića, vendar je svojo režijo zasnoval na preizkušeni in ustaljeni kalupih velikih opernih hiš. Med solisti velja gotovo največje priznanje sopranistki Hildi Hölzlvi, ki se je v interpretaciji naslovne vloge močno povzpela. Poleg nje so tri večje vloge tolmačili Bogdana Stritarjeva, Miro Brajnik in Danilo Mertak.

—i

Kljub dolgoletnemu ponavljanju o potrebi in nujnosti uvedbe estetske vzgoje v najširšem pomenu besede v šole, bi danes še vedno težko trdili, da je estetska vzgoja mladine že postala trdna in neizpodbitna stvarnost. Pa čeprav je tudi res, da se je marsikateri oklep z vztrajnostjo in prizadevnostjo tudi že odlašal ali pa se lučiji s te velike neznanke, ki pa je do kraja še ni bilo moč razrešiti. Tudi objektivni razlogi so vmes: v vrtnicu neprestanih sprememb, ki jih vsak dan na novo doživlja naša šola in družba nasploh se ne da vsega storiti naenkrat. Toda ponekod še začeli nismo... Izvzamemo lahko le likovno in delno glasbeno vzgojo. Vse drugo pa se izživlja v bolj ali manj uspešnih poskusih posameznikov, katerih entuziazem pa je danes še premočgokrat osamljen in nerazumljen. Pripravlja se sicer uvedba širše estetske vzgoje na šole — zaenkrat še v okviru pouka slovenščine — ni pa še povsem jasno, kaj vse naj bi ta estetska vzgoja obsegala, predvsem pa je vprašanje, kdo naj to vodi. Neki začetki za vzgojo tovrstnih kadrov se kažejo na Akademiji za igralsko umetnost, ki je razširila svoj program, uvedli pa bodo tudi še poseben oddelek, tako imenovani pedagoški oddelek, ki bo trajal dve leti in kjer bodo lahko slušatelji s filozofske fakultete, predvsem slavisti, poslušali predavanja o gledališču, dramatikii, filmu, radiu in televiziji.

Pomembna in potrebna pridobitev, nedvomno. Ob vsem tem rahlo optimistično gledanje v bodočnost ni neutemeljeno. Ni naš namen, da bi zdaj podrobno ugrabili, kaj vse še manjka, kako to in ono, omejili bi se le na eno področje. Med vsemi elementi, ki naj bi sestavljali estetsko vzgojo namreč skoraj nikjer ni nič slišati o gledališki vzgoji mladine. Ne da bi trdili, da je to najvaž-

MLADINA NA ODROU IN OB NJEM

nejši del, vendar pa prav gotovo upravičeno sodi v sklop celovite estetske vzgoje, ki bi morda prav na Akademiji za igralsko umetnost, v pedagoškem oddelku, lahko dobila svoj življenjski prostor, od koder bi potem dobili prve kadre, ki bi se s tem začeli sistematsko in načrtno ukvarjati.

Seveda to ni edini način, da bi gledališko vzgojo mladine spravili z mrtve točke. Problem je malo širši. Gre tu za dvojno smer gledališke vzgoje. Eno so predstave za otroke in mladino, drugo pa širša gledališka vzgoja otrok. Predstave za mladino so več ali manj naključje. Poklicni in amaterski odri pa še dramske skupine po šolah naštudirajo kako mladinsko delo, ga uprizorijo in tu se v glavnem vsa vzgoja tudi konča. Prav je, da nudimo mladini čimveč mladinskih del in tovrstno dejavnost posameznih odrov in skupin je treba nadalje razvijati. Ker pa so vsi, ki se s tem ukvarjajo, v bistvu pravzaprav amaterji, brez izkušenj na tem področju, brez pomoči, brez primernih teoretskih pripomočkov, so te predstave večkrat bolj kič kot umetnost, ki naj vzgaja mladino. Edino Mladinsko gledališče v Ljubljani, ki dela po večini s poklicnimi igralci, je kot prvo v Sloveniji začelo z rednimi in načrtnimi predstavami za mladino. Vendar pa samo predstave, posebno tiste, kjer igrajo otroci in mladina sami, še zdaleč niso vse. Stalno in ponavljajoče se uprizarjanje duši otrokovo kreativnost. Zato naj bodo predstave bolj rezultat in manj cilj gleda-

liške vzgoje. Taka gledališka vzgoja mora poleg samega igranja in to specifičnega igranja, razvijati tudi vse ostale vzporedne elemente — ples, glasbo, slikarstvo itd. Po svetu pa tudi v Jugoslaviji je zanimanje in razumevanje za tako vzgojo čedalje večje, medtem ko smo v Sloveniji še precej v zaostanku. Edina tovrstna ustanova, Gledališče mladih pri Pionirski knjižnici v Ljubljani, zaradi skromnih sredstev in prostorov kljub nedvomnim uspehom še nima tiste širine in vloge, kakršno bi moralo imeti. Res je, delo z mladino ni enostavna niti lahka naloga. Zahteva dobrega in požrtvovalnega strokovnjaka, prav teh pa nimamo, niti ne skrbimo dovolj, da bi jih čimprej dobili. Ker so s tem v zvezi še drugi problemi: pomanjkanje primernih del, teoretskih priročnikov, pomanjkanje sredstev, je tu potrebno res precej večje razumevanje in podpora ne ene same, ampak več organizacij in ustanov.

Na nedavnem posvetovanju vseh, ki lahko neposredno vplivajo na razvoj gledališke vzgoje, so podrobno razpravljali o teh problemih in tudi prišli do nekih zaključkov oziroma bolj sugestij za izboljšano delo na področju gledališke vzgoje mladih. Posvetovanje je organizirala komisija za vzgojo kadrov pri gledališkem sosvetu Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije, prišli pa so do naslednjih ugotovitev:

Gledališka vzgoja mladine naj postane enakovreden sestavni del celotne estetske vzgoje, zahteva pa svoje strokovnjake. Zato naj bi postala

nekak koordinatorska vsega dela Zveza prijateljev mladine, sodelovati pa bi morali tudi drugi: Svoboda, Svet za šolstvo, radio, televizija, Akademija za igralsko umetnost, Društvo dramskih umetnikov, pa obe ustanovi, ki se s tem že ukvarjata: Mladinsko gledališče, ki naj bi svoje delo z gostovanji razširilo na področje vse Slovenije, in Pionirska knjižnica, ki naj bi postala republiški center tako za posredovanje pedagoških izkušenj in smernic kot za vzgojo vodij mladinskih in otroških gledaliških skupin. Pri vsem tem seveda ne gre samo za moralno in strokovno pomoč, ampak tudi za materialna sredstva, brez katerih pač ne moremo misliti na pomembnejši razvoj gledališke vzgoje. Prav tako je treba razviti in pospešiti izdajateljsko dejavnost posameznih založb, predvsem Mladinske knjige in Prosvetnega servisa, ki naj se bolj zavzameta za izdajanje kvalitetnih mladinskih dramskih del in teoretskih priročnikov.

Da si mladina želi in da je zanjo gledališka vzgoja tudi potrebna kot pomemben del njihove estetske vzgoje, je dejstvo. In če govorimo o široki estetski vzgoji mladine, bi bilo nerazumljivo in napačno, če bi izpustili prav gledališko vzgojo. Želje in predlogi, ki so jih navedli udeleženci posvetovanja o gledališki vzgoji, prav gotovo niso tako veliki in izredni, da se z malo večjim razumevanjem in podporo vseh, ki lahko tu nekaj storijo, ne bi dali vsaj v neki meri uresničiti.

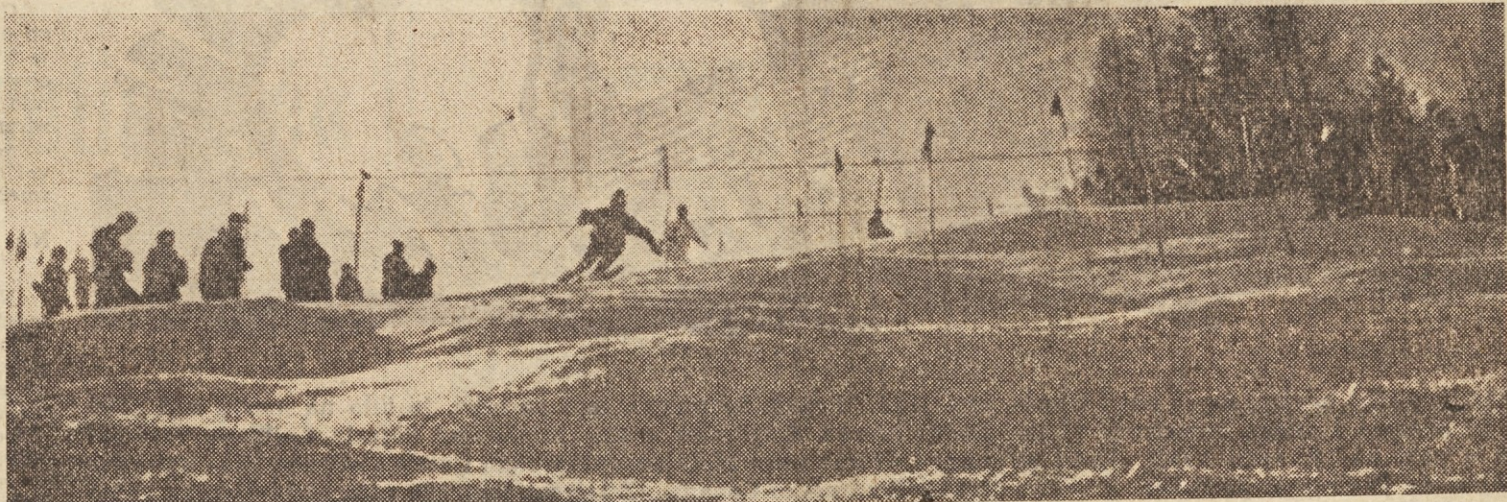
V. SAMIDE

Imamo, pa ne znamo...

Časomerilne naprave, s katerimi določijo pravičen vrstni red na smučarskih tekmovanjih, kjer drve smučarji z 80 km na uro ali več skozi cilj, morajo biti nadvse natančne. Določiti morajo vrstni red do sekunde in do desetinke in stotinke sekunde natančno.

Že mednarodne smučarske tekme z Vitranca nad Kranjsko goro so prireditelji prikrbali kronometre slovitve švicarske trdke Longines, ki uživajo ugled — in ne brez vzroka — po vsem svetu. Celo strokovnjaka, ki je upravljal z napravo, smo za to priliko poklicali iz tujine. Za brezhibnost organizacije je treba pač nekaj žrtvovati.

Močno pa sem se začudil, ko mi je kolega z Bleda povedal, da imajo enake časomerilne naprave, enako na-



Dva Petra. Levo: Lakota, desno: Krizej

I. MEDNARODNO TEKMOVANJE A REPREZENTANC V VELESALOMU IN SLALOMU NA VITRANCU

Prireditev, kakršne pri nas še ni bilo

Brezhibna organizacija

in rekorden obisk občin-

stiva! Še na nohenih smu-

čarskih tekmah v alpskih

disciplinah toliko gledal-

cev kakor tokrat!



Nemec Behr



Avstrijec Stiegler



Norvežan Holm

Kake tri leta bo že tega, odkar je mednarodna smučarska federacija FIS dala jugoslovanskim smučarjem možnost, da bi se vključili v tekmovanje A reprezentanc alpskih dežel. Po dogovoru je vsaka država-udeleženka dolžna poslati na ta tekmovanje svoje prvo moštvo, se pravi najboljšie smučarje, hkrati pa sama v skladu s koledarjem FIS-e, vsako leto priredi enako tekmovanje na domačih tleh. Se pravi: vsako leto enkrat gostiteljica — in petkrat v gosteh! Razumljivo je, da so ob takih pogojih ta tekmovanja takoj postala najbolj elitne smučarske prireditve, saj imajo v alpskih disciplinah prvo besedo prav smučarji alpskih dežel.

Težko je opravičiti takratni sklep Smučarske zveze Jugoslavije, da se Jugoslavija teh prireditev ne bo udeležila, oziroma, da zaradi finančnih težav ne bo prirejala na svojih tleh vsakoletnega srečanja A reprezentanc. Z drugo besedo: najboljšim smučarjem na svetu, tistim, katerih imena dan za danem polnijo športne strani tudi naših časopisov — smo zaloputnili vrata pred nosom!

Hvala lepa, smo rekli. Raje vas gledamo od daleč, po televiziji in filmskih tehnikah ali pa se bomo s Putnikovi izletili vozil k vam in si ogledali vašo spretnost na vaših terenih, kar bo končno mnogo bolj imenitno!

Sklep našega najvišjega smučarskega foruma je seveda sprožil val ogorčenja in protestov po vseh osnovnih smučarskih organizacijah. Toda ostalo je pri sklepu in vrata so ostala zaprta. Iz tujine so prihajala poročila o neverjetnih rezultatih Schranza, Moltererja, Riederja in drugih zvezd s smučarskega Olimpa; včasih, seveda bolj poredko, tudi imena naših fantov, še redkejši pa so bili zapiski tistih ljudi, ki so si tekmovanje tam zunaj ogledali in ki so potem skušali dopovedati deset tisočim bralcev, kako smuča recimo Stiegler, v čem je njegova mojstrovina in zakaj se je naš predstavnik uvrstil šele na trideseto ali štirideseto mesto.

Rekli boste: Čemu toliko nepotrebnega obujanja neprijetnih spominov, ko je vse to za nami, zdaj, ko so se smučarske veličine — tistih starih znanih imen sicer ni več, zamenjali so jih

KOLIKO PRIZADEVANJ IN KOLIKO DOBRIH STVARI JE POTREBNIH PRI ORGANIZACIJI TAKO ZAHTEVNE PRIREDITVE, NE BODO GLEDALCI SOBOTNEGA IN NEDELJSKEGA TEKMOVANJA NAJBREŽ NIKOLI ZVEDELI. PRIŠLI SO IN VSE JE BILLO PRIPRAVLJENO: PROGE STEPTANE, TEKMOVALCI NA STARTU, ČASOMERILNE NAPRAVE IN OZVOČENJE NA MESTU, KONTROLE OB VRATIH... SKRATKA, VSE TAKO, KAKOR NA VELIKIH PRIREDITVAH V ZNANIH TURISTIČNIH KRAJIH V SVETU. MORDA Z EDINO RAZLIKOM, DA JE BIL TREBA PRI NAS VSE TO USTVARITI IZ NIČ.

o tekmovanju lahko poročal komiteju federacije samo najboljši!

In še enkrat A. Amann: »Nikoli si ne bi mogel misliti, da bodo vaši smučarski delavci s svojo prvo FIS prireditvijo prekosili znane in renomirane kraje, ki imajo v organizacijskih izkušnjah že desetletno tradicijo!«

Ne glede na vse te laskave izjave, je treba resnično izreči priznanje Smučarski zvezi Slovenije, v prvi vrsti že zato, ker je opravila tako zahtevno nalogo brez pomoči in kljub odkritemu nasprotovanju Smučarske zveze Jugoslavije, ki za to, doslej največjo, mednarodno smučarsko prireditev pri nas ni prispevala niti dinarja niti ni poslala na tekmovanje svojega zastopnika! Pripravljalni odbor se je tako moral nasloniti izključno na svojo lastno iznajdljivost, da je z različnimi akcijami zbral potrebna denarna sredstva, čisto tudi tam, kjer prav gotovo niso dolžni skrbeti za razvoj smučarskega športa! Kdor je že kdaj zbral dinarček do dinarčka, bo razumel, koliko prizadevanja je treba, da se nabere znesek dveh ali treh milijonov!

Prav zato bi bilo prav, da bi se za prihodnje leto zagotovila redna sredstva — od kod, tega žal nihče ne ve! Prvi, ki bi bil poklican priskočiti na pomoč, je Smučarska zveza Jugoslavije, kajti prireditev ima vendar jugoslovansko obeležje in jo zato ne moremo naprtiti na vrat najbližji komuni. Toda bridke izkušnje nas uče, da bi bilo hudo lahkomišelnost računati na Savez. Republiška zveza sama iz svojih proračunskih sredstev tega tudi ne zmore. Računati na gostinska in turistična podjetja

v Kranjski gori bi bilo megalomansko, čeprav so se tokrat vsi, od Žičnice Vitranca pa do turističnega društva in hotela Erike zares izkazali ter z vsemi močmi priskočili na pomoč! Več stroškov na njihova šibka ramena ne moremo prevažati, vsaj toliko časa ne, dokler ne bo v tem prepletem kraju zrastle vrsta velikih modernih hotelov, ki bi bili zainteresirani in sposobni delno financirati tudi takšen turistični program.

Drugod po svetu krije največji del stroškov (poleg hotelov, seveda) televizija, ki prenaša ves spored milijonom gledalcev. Pri nas pa je tudi ta možnost letos povsem odpadla, saj televizija prireditve sploh ni prenašala!! Vprašanje ostaja torej še naprej odprto: Kdo je pri nas tisti, ki bo zagotovil, da ne bo treba prihodnje leto pripravljalnemu odboru spet nabirati dinarčke od vrat do vrat? Dinarčke za to, da bo tudi drugo leto lahko deset tisoč naših otrok prihitelo in občudovalo največje mojstre smučarskega športa,

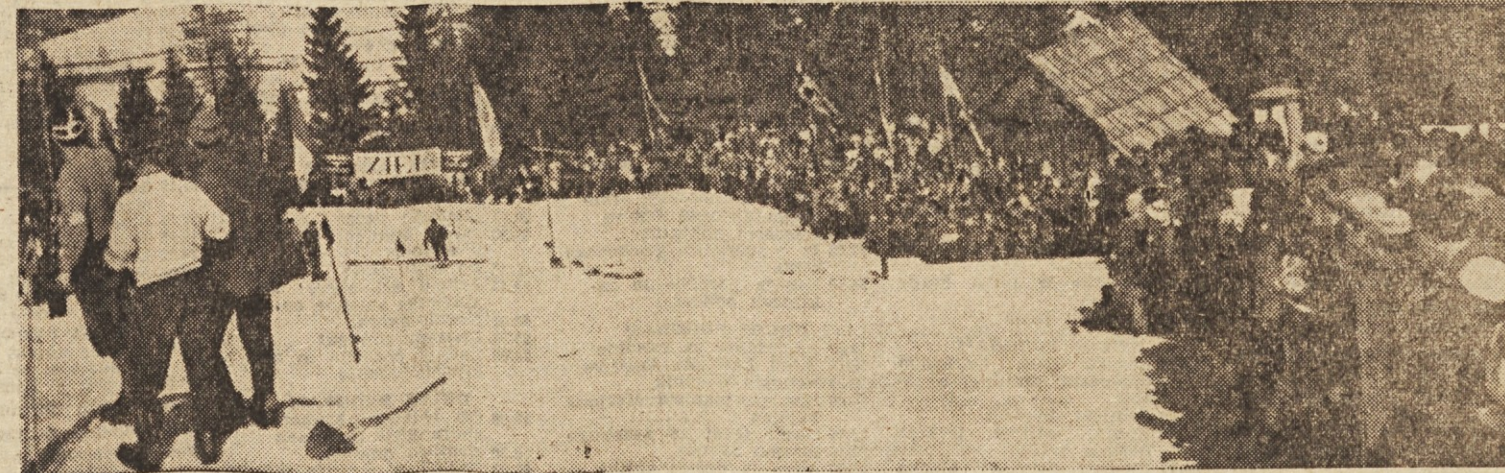
dinarčke za to, da bomo tudi v prihodnje deset tisoč delovnih ljudi omogočili zdrav odih in ogled prave športne borbe, brez klubskih navijačev in brez grobih nešportnih izpadov, dinarčke za to, da se tudi Jugoslavija afirmira v mednarodni smučarski areni vsaj kot prirediteljica in da postane Vitranec enak pojem kot je Kitzbühel, Wengen, Chamonix, da postane, kot nam je zaželel delegat FIS, »znano mednarodno torišče najboljših alpskih smučarjev sveta!«

dinarčke zato, da ne bomo berači! Že leta gostujejo naši smučarji na vseh pomembnih smučarskih prireditvah v tujini, vabljeni sicer, pa vendar je stvar časti in ponosa, da to gostoljubnost povrnemo vsaj enkrat v letu v domači hiši!

MILAN MAVER



Zgoraj: predsednik Smučarske zveze Slovenije dr. Danilo Dougan izroča pokal zmagovalcu v slalomu Ernstu Falchu. Spodaj: Falch v cilju



tančne in nezmotljive, tudi na Bledu. Celo ponudili so jih prirediteljem kranjskogorske elitne prireditve.

Menda so blejski Longines odklonili le zato, ker pri nas ni strokovnjaka, ki bi znal z njim delati.

Zares velika škoda.

Naprave, natančne in nezmotljive, se dolgočasijsko brez dela na Bledu, ker zanje pri nas ni dobili mojstra.

Morda pa bi naši tehniki vendarle poizkusili dojeti in spoznati zapleteno tehniko teh merilnih naprav, da bi ne bilo treba klicati strokovnjakov iz tujine, kadar bomo hoteli zagotoviti tekmovalcem do desetink in stotink sekunde natančen čas.

Obilje in pomanjkanje

Veliko je nogometnih klubov pri nas, ki se iz dneva v dan bore z nepremagljivimi gmotnimi težavami. Uprave teh klubov se vsak čas ukvarjajo z nerešljivimi denarnimi problemi. Ljubljanski Krim je na robu propada. Dolgovi pritiskajo na klub tako, da utegnejo spraviiti rakovniški nogomet danes ali jutri na boben.

Kljub temu pa je v tem klubu nekaj dobrih nogometašev.

Mešetarji drugih, bogatejših klubov so že zdavnaj zastutili, da bi v tej zmešnjavi lahko poceni prišli do nadarjenih nogometašev.

Mladi napadalec Krima Janez Škraba je že nekaj časa tarča napadov teh mešetarjev. Za prestop mu ponu-



jajo toliko denarja, kolikor bi ga Krim potreboval za celoletni proračun. Avtomobili, ki se ustavljajo pred njegovim stanovanjem, imajo tudi oznake drugih republik.

Od kod denar mešetarjem za takšno trgovino? Od kod pri nekaterih tolikšno izobilje, ko pa se morajo drugi boriti z nemajhnim pomanjkanjem?

SILO

»Ivan Milutinović«



Tekstilna
industrija
ZEMUN

Tvornička ul. br. 14
Tel: 37-250

Predstavništva:

BEOGRAD — ul. 7. jula br. 34 — Tel. 26-843

SARAJEVO — ul. Mustafa Golubovića 6/1
— Tel. 54-07

NIS — ul. Trg Pavla Stojkovića br. 34 —
Tel. 20-32

PROIZVODI:

blago za moške obleke, moške in ženske
plašče kakor prvovrstno plastiko 60,
80 in 100 %.
ROSHAR širine 40, 45 in 50 cm.
Volna za ročna dela »MACA« in vse
vrste VOLNENEGA, ČESANEGA IN
VLEČENEGA PREDIVA ZA TRIKO-
TAŽO IN INDUSTRIJO.



za vsakega delovnega človeka!
Najcenejši tednik v Sloveniji!
Mesečna naročnina samo 80 dinarjev

Posvetovanje o novih instrumentih delitve dohodka in čistega dohodka

je preloženo do druge polovice marca in prvih dni aprila.
Zaradi tega še sprejemamo prijave za to posvetovanje. Za
vsakega udeleženca je treba plačati 5000 din.

FINANSIJSKI STUDIO — BEOGRAD

Poštni predal 320, račun 101-707-1-393

Komisija za sklepanje in odpovedovanje delovnih razmerij

TOVARNE IGEL — KOBARID

razpisuje delovno mesto

vodje računovodskega sektorja

Pogoji: potrebna strokovna izobrazba in daljša praksa
za samostojno vodenje tega sektorja, obvladaje deviznega
poslovanja in obratnega knjigovodstva.

Osební dohodek po dogovoru in ekonomskem uspehu
podjetja. Nastop službe takoj ali po dogovoru. Dvosobno
komfortno in sončno stanovanje z vrtom je na razpolago.
Pismene ponudbe pošljite na Tovarno igel, p. Kobarid.

BORZA ZA ODDIH

ISCEMO POČITNIŠKO SKUPNOST. Občinski sindikalni
svet v Ormožu išče primeren prostor ob morskí obali, kjer
bi lahko postavil v sezonskem času 10 šotorov; išče počit-
niško skupnost, ki bi lahko prevzela skrb dnevne prehrane
za koristnike letnega oddiha!

...obenem pa ustanavlja POČITNIŠKO SKUPNOST, ki
bo omogočala ceneno in udobno letovanje svojim članom.
V ta namen išče primeren prostor ob obali za gradnjo doma
imseveda INTERESE, delovne kolektive, ki bi bili pri-
pravljeni kot člani skupnosti sodelovati pri tej gradnji!

NOVI SAD VPRAŠUJE — kateri dom oddiha v Sloveniji,
bodisi ob morju ali v gorah, ob jezeru, lahko odstopi delov-
nemu kolektivu »TEHNOMETAL« iz Novega Sada nekaj le-
žišč v predsezonskem in v sezonskem času?

REPUBLIŠKI SVET ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE
— prodaja »vilo Rusticano« Opatija! Zgradba je oddaljena
20 metrov od glavne ulice in je obdana z velikim vrtom.
Grajena je v treh etažah; ima 6 večjih in 3 manjše sobe ter
kuhinja z ostalimi pritliklinami. Je dobro ohranjena in pri-
merna za preureditev v počitniški dom.

UMAG NUDI V NAKUP — trdno zgradbo tik ob morskí
obali. Zgradba je potrebna majhnih popravil. K njej sodi
velika parcela, primerna za športne dejavnosti. Glede na lo-
kacijo je zgradba primerna tudi za letovanje otrok, saj ji
neposredna bližina mesta nudi vso preskrbo!

PODROBNE INFORMACIJE LAHKO DOBE INTERESENTI
V POSLOVALNICAH TURISTIČNE AGENCIJE »IZLET-
NIK«, KI PREVZEMA POSREDNIŠKE USLUGE, UVAJA
EVIDENCO SMOTRNEGA IZKORIŠČANJA DOMOV OD-
DIHA, VSKLAJUJE POVPRASEVANJE S PONUDBAMI IN
UVAJA ORGANIZACIJO INFORMATIVNE SLUŽBE O
PROSTIH KAPACITETAH POČITNIŠKIH DOMOV!

DA PA BO NAŠA DEJAVNOST ČIM USPEŠNEJŠA,
OPOZARJAMO ZINTERESIRANE DELOVNE KOLEKTI-
VE, DA POSILJAJO SVOJE ŽELJE, PONUDBE IN PO-
VPRAŠEVANJA NA BORZO DELA ZA ODDIH V DELAV-
SKI ENOTNOSTI.

Zavod za avtomatizacijo Ljubljana

SPREJME TAKOJ

več steno- daktilografk



s popolnim obvladanjem
strojepisja in stenogra-
fije. — Interesenti naj
se zglase vsak dan od
9. do 12. ure na upravi,
Celovška cesta 121/IV.

ŽELEZARNA RAVNE

TOVARNA PLEMENITIH JEKEL

PROIZVAJA:

BRZOREZNO ORODJE

- rezkarji iz kvalitete »ELOMAX«
- strugarski noži
- spiralni svedrji
- krožne žage in segmenti
za hladno rezanje kovin

VELIKA VZDRŽLJIVOST IN NIZKE CENE



Dušan Kralj: Utrudljivi kilometri

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)
»Čemu pošiljajo na pot ljudi, ki ne
znajo tujega jezika?« je menil Slavko.
Misel je bila potrjena v izkušnjah,
ki jih imata oba, odkar vozita po tujih
cestah.

»Tudi v našem podjetju so šoferji,
ki ne obvladajo tujega jezika, pa bi
radi vozili čez mejo. Ko jih poslušam,
kako se potegujejo za to delo, jim sko-
rajda privoščim, da bi ugriznili v to
kisló jabolko.«

Sandi je stvari kratko opredelil:
»Pri nas smo lepo razdeljeni. Tisti,
ki znajo laško, vozijo po Italiji, mi pa,
ki smo se učili nemščine, rinemo na
sever. Sicer pa, tudi doma se dobro za-
služi.«

Potem je prižgal motor in avtomo-
bilski žarometi so stekli pred nami v
tupo deželo.

SREČANJE Z AVSTRIJO

Leibnitz. Lipica: majhen obmejni
trg na poti proti Gradcu. Sandi je za-
peljal h kraju in ustavil tovornjak
pred trgovino.

»Hitro bomo opravili,« je rekel.
Stopili smo v trgovino. Bila je, kot
bi stopil čez prag neke preteklosti, ki
je spominsko živela v meni še iz otro-
ških let. Podoželska štacuna: vse je na-
tlačeno in zbito med štiri stene — od
zamaška do konjskega biča, od slad-
korja do čevljev, od slanine do nogavic
in sukanca in hlačnih jermenov ter pe-

dalov za kolesa. Zrak je zatohel, police
preobložene, vsepovsod vreče in svež-
nji in reklamni obeski. Eno samo okene-
ce, obrnjeno proti cesti, je kot z mreno
preraslo oko: svetloba komajda prodira
v lokal.

Nadležna vljudnost nas je pozdravi-
la. Nadležna, pravim, ker ji ne botruje
iskrena misel, temveč konjunkturna ra-
čunčica.

Vsi trije smo se prerinili med zaboji,
pletenkami in vrečami do zadnjih vrat
ter vstopili v nekakšno pisarno. Ne, ne,
drugo besedo je treba poiskati za to:
kanclija! Kanclijo, kakršno lahko sre-
čaš pri nas le še na gledališkem odru:
miza ob mizi, stol ob stolu. V kotu že-
lezna blagajna. Nekaj vegastih omar.
Na stenah obledela slike lovskih moti-
vov. Z eno besedo — preteklost.

Sandi in Slavko sta dvignila svoje
dnevniče. Tu je njuno stalno postaja-
lišče. Trgovci jima je izplačal denar z
vestnostjo bančnega uradnika. Skrbno
štetje denarja, podpis prevzema in za
slovo — šilce žganja.

Zunaj se je Sandi zarežal:
»Si videl, kako je škric hitro po-
tegnil zelenko iz predala, ko sva mu
rekla, da imava novinarja s seboj!«

Takšno je bilo pač moje srečanje z
Avstrijo. Prvi vtis. Pravijo, da je odlo-
čilen!

ČAS IN KILOMETRI

Nikoli ne bi mislil, kolikšna odvi-
snost je pri takšnem dvajsetoncu med

časom in kilometri. Glasno sem pre-
udarjal, koliko ur bomo še potovali do
avstrijske prestolnice. Pa je Slavko
hitro prekrizal moje račune s pripom-
bo, češ naj nikar ne gledam na števec.
Pokvarjen je.

»Če že ugrabite, koliko vozimo, vam
povem, da ne več kot 70 na uro!«

Lepa reč. Števec je namreč poska-
koval okoli številke 100. No, prav. Tudi
sedemdeset kilometrov je hitrost. Na
Dunaju bomo torej...

Toda, tovornjak in Semmering sta
drugače računala. Njuna matematika
ni priznavala mojega logičnega zapo-
redja.

Ko je začutil naš »OM-8850« pod
kolesi vzpon, je šofer s privajeno kre-
tnjo menjal prestave, se premaknil na
sedež, trdneje prijel za volan in za-
mrmral:

»Tako. Krepro uro bomo ležili!«

Reš. Počasi smo se pomikali v klan-
ec. Enoličen vzpon. Človek bi zadre-
mal, če ne bi rekel šofer tistega o po-
ledici:

»Brez zimskih gum smo!«

Vsi trije smo prežali v svetlobo pred
seboj in ugibali, kako bo za naslednjim
ovinkom. So cestarji posipali ali ne?

Poldruga ura je minila, ko smo se
privalili na vrh. Oddahnil sem se:

»Zdaj bo šlo hitreje.«

»Počasneje, počasneje,« je rekel



Slavko. »Navzdol je potrebna še večja
pazljivost. Pri tej strmini in z breme-
nom, ki ga vozimo, zavore ničesar ne
opravi. Treba bo zavirati z motor-
jem.«

Ko smo naposled le zapeljali v ravn-
ino, se je šofer sprostil.

Deset ur smo potovali do Dunaja.
Sam pa sem računaj, da bomo pot pre-
valili v petih.

Kazalci so se pomikali čez polnoč,
ko sta se menjala šoferja. Slavka je
zamenjal Sandi. Spočito je potegnil

skozi dunajske ulice. V tem poznem
času skorajda ni bilo prometa.

Slavko je utrujeno zlezel na po-
grad. Jaz za njim. Čutil sem, kako me
prevzema spanec. Ujel sem še Sandijev
glas, ki je rekel bolj sebi ko nama:

»Ob šestih bomo tankali. Takrat
vaju vržem ven!«

Potem pa nič več.

BENCINSKA ČRPALKA

Ni naju bilo treba budití. Človek
bi menil, da je spanec v vozečem avto-
mobilu prijetna stvar. Zibanje in eno-
lično brnjenje motorja. A človeku je
kmalu odveč te »prijetnosti«. Da lahko
človek zaspi, mora biti presneto utru-
jen. Sicer ni nič s spanjem. Zdaj na
levo, zdaj na desno te premetava, pa
naprej in nazaj. Tako je vsaj na zgor-
njem ležišču, tik pod streho. Najbrže pa
tudi na spodnjem ni nič bolje.

In tako sva bila, še preden se je zda-
nilo, spet na sedežih ob Sandiju, ki je
zdaj, po nočni vožnji, že pošteno meži-
kal v jutranjo sivino.

Rekel sem mu:

»Vso stvar sem si drugače pred-
stavljaj.«

»Kako?«

»Marsikaj sem slišal na račun šofer-
skega poklica, ki je bojda imeniten.
Dan in noč na potovanju. Eden drem-
lje, drugi vozi. Menjava pri delu in po-
čitku. Ampak, s temle počitkom je kaj
klavrnol!«

»Prvo noč že gre. Ko bomo imeli
tretjo in peto za seboj — takrat hoste
sodili,« je menil Slavko.

Tako sem mimogrede spoznal, da je
edini resnični oddih na potovanju, ben-
cinska črpalka! Šoferjem vsekakor!
prihodnjič — ČASA SLIVOVKE

Dolina reke Rižane na Koprskem sodi med najbolj idilične predele tega območja, vendar pa le redkokdaj zaide semkaj kak turist. Če pa se le kdo odloči za to pot, bo že pet kilometrov od odcepa z glavne ceste zagledal precej globoko pod sabo nenavadno kolonijo cementnih bazenov, ki so pokriti z mrežastimi kletkami. Slabo informiran domač ali tuj turist bo le težko ugotovil, da je tukaj nadvrse zanimiva farma bobrov, edino tovrstno pitališče teh nadvrse cenjenih glodalcev v državi. Tudi stari leseni lopi, kjer imajo urejena zasilna bivališča gojitelji bobrov, ne kažejo znamenj turistične zanimivosti. Zadržuje samo še pogled na zasilno leseno brv, ki jo stresajo hudo-urne vode Rižane, in popotnik se bo z mešanimi občutki odpravil dalje, ne da bi spoznal to ogleda vredno točko.

O ureditvi tega idealnega in edinstvenega kraja je bilo že večkrat govora. Uprava farme bobrov, koprsko turistično društvo ter končno občina in okraj se sicer zavzemajo za ureditev okolice farme in turističnih objektov, vendar je vse doslej ostalo samo pri veliko-

poteznih načrtih. Razen asfaltiranja kratkega odcepa poti in skromne ter primitivne gostinske dejavnosti, je ostalo vse pri starem. Od tod tudi bojazen, da bo šla še letošnja turistična sezona brez bistvenih sprememb mimo te edinstvene, pa tudi donosne turistične točke.

Sicer je res, da beležijo kljub vsem pomanjkljivostim na farmi bobrov iz leta v leto večji obisk, vendar gre pretežno za turiste, ki zvedo za vzgajališče bobrov povsem slučajno. Zato si ni težko zamisliti, kakšen bi bil lahko naval v poletnih mesecih, zlasti ob nedeljah, če bi ob odcepu z glavne ceste v Rižani postavili smerno desko s pojasnili o oddaljenosti farme bobrov od magistrale Koper—Ljubljana. Potem bi se tudi dosedanja skromna postrežba z rižanskimi ribami in domačo piščanco razvila v donosnejše poslovanje.

Bojazen, da farma bobrov v dolini reke Rižane tudi letos ne bo »odkrita« številišnim domačim in tujim turistom, je torej upravičena. Ali pa ne, nemara bo letos drugače? Lahko bi bilo, čas je...

Bado: HUMORESKA

Slovnično in drugače

Pomlad in travica in klopca so ženskega spola. Slovnično namreč. In ko je začela pomlad s prvimi poganjki manifestirati svojo paračo, ni to jezikoslovno znanje več zadovoljilo tovariša Frnikola. Kajti: praksa je tista, ki utrjuje... Skratka: tovariš Frnikola je povabil tovarišico Tatjano na izlet.

Tovarišica Tatjana je bila tako rekoč utešena krepost. A tudi krepost se ne more upirati Fiatu 1400, izletu v planine in plesu in lepim besedam tovariša Frnikola. Ze zato ne, ker je ženskega spola. Slovnično namreč.

In sta se odpeljala.

Tovariš Frnikola je govoril o pomladi in travici in klopci in vsem, kar je ženskega spola. Slovnično namreč.

Tovarišica Tatjano je bil sam smeh in pogled in obet in vse, kar je moškega spola. Slovnično namreč.

Ko sta bila tam, kamor sta bila namenjena, je hotel tovariš Frnikola čim bolj povzdigniti stvari, ki so moškega spola: Ples, Vzdihi, Poljub, Objem.

Ko sta bila tam, kamor sta bila namenjena, je hotela tovarišica Tatjana čim bolj uveljaviti stvari, ki so ženskega spola: Zadrega, Rdečica, Ustnice, Solze.

Nazaj grede sta pozabila na moški in ženski spol, slovnično namreč, in se dolgo vozila. Zelo dolgo. Zelo, zelo dolgo. In ustavljala sta se tu in ustavljala sta se tam. In sploh sta bila zelo

srečna: on je pel za volanom, ona ga je držala okrog vratu. On jo je poljubljajal za volanom, ona mu je slonela na rami. Volan pa je bil trmoglav. Nič ni maral za njuno srečo. In ko mu je bilo dovolj, je na ovinku trimasto zavil na desno, naravnost v telefonski drog. Tu so se kolesa ustavila in fiat 1400 se je, ne da bi koga vprašal, spremenil v spačka.

To je bila seveda sreča.

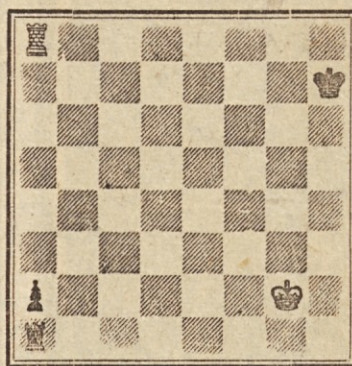
A ker je sreča ženskega spola, slovnično namreč, ne odneha tako naglo: čez mesec dni je dobil tovariš Frnikola račun za to, ker je bilo treba spačka spet spremeniti v fiat 1400 — 300.000 dinarjev. Devet mesecev kasneje pa je prišel še drugi račun, manjši seveda, a čisto nepotreben: iz porodnišnice.

Drugi račun je plačal tovariš Frnikola sam, ker je pač račun moškega spola, čeprav samo slovnično. In mladi ženci je tudi treba nekaj pokloniti za poročno darilo. Brez debate, prosim.

Prvi račun pa ni poravnal tovariš Frnikola. Avto je bil služen. Tu se vendar ne bomo šli slovnično, kot čisto v zasebnih stvareh, kadar ugotavljamo, da je pomlad in travica in klopca ženskega spola — slovnično namreč.

Nekatere stvari je treba vendar reševati načelno, posebno, če je tovariš Frnikola sekretar podjetja.

Preden si ogledamo novi diagram, še kratka ponovitev prejšnje »lekcije«. Videli smo najprej dvojni šah (pravijo mu tudi odskočni) z damo in skakačem, potem pa »žrtev« dame, da bi zaradi višjega cilja v šahu, mata, prisilili nasprotno trdnjavo, da lastnemu kralju sama odvzame še zadnje teo-



retično prosto polje in omogoči belemu skakaču postaviti piko na i.

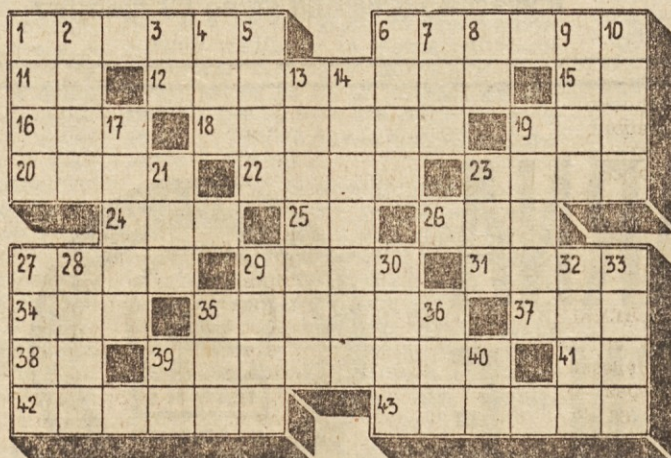
Tokrat bomo imeli ponovno pred seboj končnico, za spremembo trdnjavo. Eno najpreprostejših, ki pa jo je vendarle treba poznati, da se človek ve ravna.

Beli je ostal za kmeta krajši, vendar pa to v trdnjavskih

končnicah ni vedno enako izgubi. Marsikdaj je pot v remi lažja, včasih težja in že terja več znanja in spretnosti, marsikdaj pa je tudi ni, kakršne so pač okoliščine. Pozicija, ki jo prikazujemo, je remi. Prednost kmeta črnemu nič ne pomaga, ker ima slabo, neaktivno trdnjavo, ki je prikovana na obrambo tega kmeta, vsem ko je bela trdnjava gibčnejša.

Pustimo najprej ob strani pohod črnega kralja na pomoč. Tudi belo trdnjavo pustimo na a8. Zato pa si oglejmo možne poteze z belim kraljem. Zakaj, bomo takoj videli! Prva vrsta odpade iz kombinacije, ker je tu gospodar črna trdnjava. Tretja vrsta tudi ne pride v poštev, ker sledi tedaj šah na f1, g1 ali h1 z novo damo in zmago. Tudi s Kg2-f2 (zapišite si to!) ni nič, ker igra tedaj črna zlobno Ta1-h1 z grožnjo a2-a1D, ki je tudi T:a2 ne odstrani zaradi Th1-h2+. Beli bo torej igral vztrajno Kg2-h2-g2.

Kaj pa pohod črnega kralja, ki smo ga prej pustili vnevar? Tudi to ni nevarno, kajti ko doseže zanj najboljše polje b5, ga začne beli tako rekoč večno šahirati, recimo po osmi vrsti, kar spet da zgolj remi.



Križanka št. 10

Vodoravno: 1. vulkansko žrelo, 6. luščina, 11. grška črka, 12. podedovanje lastnosti davnih prednikov, 15. oznaka vrste naših radijskih sprejemnikov, 16. huda žuželka, 18. topilo za lak, 19. ribiška priprava, 20. javni nasad, 22. delovni zanos, 23. pritok Save na Gorenjskem, 24. obdobje, 25. španski spolnik, 26. del krožnice, 27. pritlikava vrsta konja, 29. sveta ptica starih Egipčanov, 31. prostori v hiši, 34. časovna enota, 35. pripadnik indoevropske skupine jezikov, 37. industrijska rastlina, 38. kemični simbol za prvo mazurij, 39. državljani imperija evropske države, 41. nota v solmizaciji, 42. tropski sadež, 43. zaščitni ovoj.

Navpično: 1. vreča voda, 2. jutranja vlaga na tleh, 3. kazalni zaimek, 4. grška črka, 5. vrsta perutnine (množ.), 6. po-

sebna modifikacija kisika, 7. nedelaven, 8. pamet, 9. državna lastnina, 10. reka na Dolenjskem, 13. pogorje ob naši jadranski obali, 14. sosedna država, 17. borišče, 18. ptica uje-da, 21. tekočina v živem telesu, 23. klic na pomoč, 27. ameriški lev, 28. pristanišče v Alžiriji, 29. šarenica v očesu, 30. posušena trava, 32. stisnjeni kupi slame ali sena, 33. prav takšen, 35. naplaval, 36. sestavni del vodovodne napeljave, 39. različna soglasnika, 40. začetnici primka in imena našega največjega umrlega pisatelja.

REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. statist, 7. agogika, 13. kapa, 14. blato, 16. vdih, 17. rtina, 19. arena, 21. osa, b, 22. stroka, 24. Italec, s, 27. Aida, 28. slon, 1, 29. okolje, 31. onolik, 1, 34. kok, 35. Erina, 38. Iliri, 39. obup, 41. uteha, 43. iver, 44. pastuhi, 45. agonija.

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEB DEŽEL — ZDRUŽITE SE

Večkrat dobimo odpovedi našega lista s pripombo, da dobiva naročnik Delavsko enotnost neredno in jo zato odpoveduje. Veseli smo vsakega sporočila, ki opozarja na napake in pomanjkljivosti, ki se lahko zgodijo v našem naročinskem oddelku ali pa v ekspeditu. Želeli pa bi, da bi nas naročniki opozorili na napako ne z odpovedjo lista, ampak z dobrohotnim opozorilom. To tem bolj, ker dostikrat nerednega prejemanja nismo krivi mi, temveč pošta ali raznašalec.

*

Na željo in zahtevo številnih naših kolektivov in bralcev smo uvedli rubriko »Podjetjem, ustanovam, proizvajalcem in uslužbencem...« V tej rubriki objavljamo predvsem razpise delovnih mest in oglase o prodaji osnovnih sredstev. Interesentom dajemo 25-odstotni popust, za večkratno objavo pa celo 40-odstotni popust.

*

V prihodnjem mesecu bomo poslali vsem podjetjem, ustanovam in sindikalnim podružnicam položnice za plačilo naročnine. Celoletna naročnina za izvod Delavske enotnosti znaša 1000 dinarjev. Prosim, da bi čimprej nakazali določeno vsoto, kajti s tem bi nam precej pomagali.

Posamezni naročniki bodo tudi v prihodnje plačevali naročnino mesečno oziroma dvomesečno po pismonošah oziroma poverjenikih Delavske enotnosti v sindikalnih podružnicah. Mesečna naročnina Delavske enotnosti je 80 dinarjev.

To je tudi odgovor vsem tistim, ki sprašujejo, kako bodo letos poravnali naročnino in kako je s ceno Delavske enotnosti sploh.

KRANJČANI IN CELJANI!

Vsem podjetjem, ustanovam, naročnikom in bralcem na območju Kranja in Celja sporočamo, da smo v teh dveh mestih ustanovili svoje podružnice. Podružnici sta pri občinskih sindikalnih svetih.

Na podružnicah uprave »Delavske enotnosti« lahko naročate naš list, oglase in razpise, hkrati pa sporočate tudi vse reklamacije in pripombe glede našega lista sploh.

*

V eni prejšnjih številčk smo pisali o sindikalni podružnici »Kmetijskega gospodarstva Arja vas« iz Petrovč, kjer so uspeli, da se je ves kolektiv naročil na »Delavsko enotnost«. Omenili smo, da je to verjetno eden prvih kolektivov, ki je stoodstotno naročen na »Delavsko enotnost«.

Na to opombo smo prejeli več pisem raznih kolektivov, ki so prav tako skoraj stoodstotno naročeni na »Delavsko enotnost«.

Kolektiv hotela »Javornik« v Postojni dobiva celo en izvod »Delavske enotnosti« več, kakor je zaposlenih. Ta izvod imajo za goste.

V naši akciji za pridobivanje novih naročnikov se je v zadnjem času izkazalo precej naših aktivistov. Tovariš Anton Kešec iz Celja je v Tovarni emajlirane posode letos pridobil že 45 naročnikov. Sindikalna delavka Marija K. je iz Tržiča pa je pridobila letos 77 naročnikov.

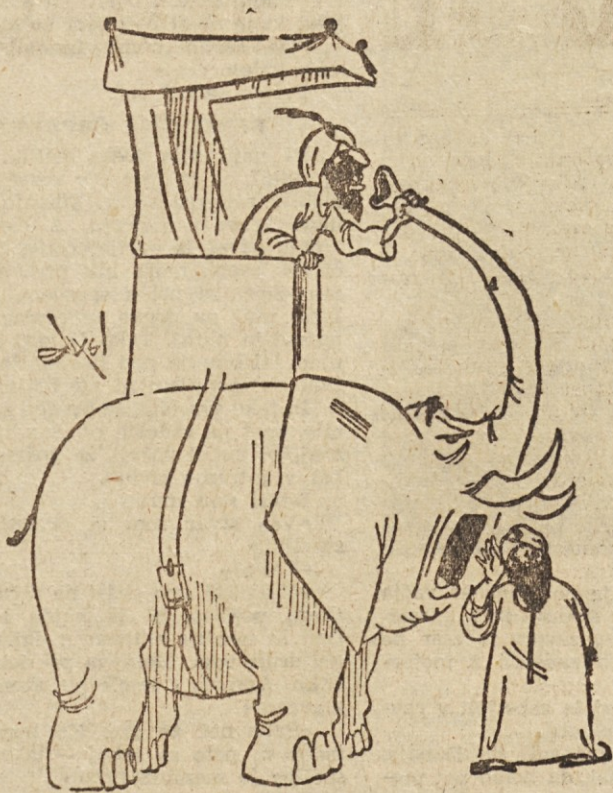
Uspešno nabirajo nove naročnike tudi pismonoše. Pismonoša Alojz Gambe je pridobil kar šest novih naročnikov. Naj bo njegov primer spodbuda ostalim pismonošem.

Z MLADINO SO USPELI

Pisali smo že o tovarišu Zoharju iz Štor pri Celju, ki je pridobil 53 novih naročnikov. Obiskali smo ga in povprašali, kako je uspel pridobiti toliko novih naročnikov. Povedal nam je, da se je po sestanku izvršnega odbora sindikalne podružnice, na katerem so govorili o povečanju števila naročnikov na »Delavsko enotnost« obrnil na mlade proizvajalce. Mladinci so mu zelo uspešno pomagali in mu v kratkem pridobili več kakor petdeset naročnikov — predvsem mladincev. Nagrado, ki smo mu jo poslali (za vsakega naročnika 200 dinarjev), bo dal klubu mladih proizvajalcev za njihove potrebe. Mnogi kolektivi bi lahko sledili prizadevanjem v tovarni Štor.



Ta mali mož opravlja samo manjše posle!



TEHNIKA



BREZ BESED